

9 771333 828003

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku

www.filmsk.sk

film

sk

10 —

2019 ▶ 2,50 €

rozhovor: Maroš Šlapeta

téma: Ako (spolu)pracujú študenti scenáristiky a réžie

novinky: Amnestie – Cesta do nemožna – Hluché dni

Stratený domov – Ukradnutý štát – Volanie

BATAstories – Jiří Suchý – Posledná aristokratka – Pražské orgie

recenzia: Joker – Pomaľované vtáča – Skutok sa stal /

Afrika na Pionieri – Casino.\$k – Hodinárov učeň – Svetozár Stračina

CHVENIE
Jayro Bustamante

TAKÉ KRÁSNE ŠATY
Peter Strickland

PRÍPAD BARNABÁŠ KOS
Peter Solan

LA GOMERA
Corneliu Porumboiu

NECH JE SVETLO
Marko Škop

PARAZIT
Bong Joon-ho

PROJEKT 2019

NAJSTARŠIA PREHLIADKA FILMOV NA SLOVENSKU

— Aktuálne číslo *Film.sk* je trochu viac prepojené so školským prostredím. Začína sa to hneď o dve strany ďalej, v názorovej rubrike Myslím si. Tá je síce venovaná krátkemu filmu, ale v našich končinách to vlastne znamená študentskú tvorbu. Hneď za týmto textom nasleduje Téma čísla, v ktorej píšeme o podmienkach a charaktere štúdiá scenáristiky a réžie na VŠMU v Bratislave a na FAMU v Prahe, resp. o tom, ako jednotlivé školy podnecujú študentov týchto odborov na vzájomnú spoluprácu. O tom, čo v súčasnosti vzniká na VŠMU, sa tento mesiac dozvieme na festivale Áčko, ktorý by mal uviesť aj nejaké snímky z FAMU. No a o študentoch a ich filmoch by mohol rozprávať i strihač Maroš Šlapeta. Aj rozpráva, v hlavnom rozhovore tohto čísla.

— Je načase spomenúť rubriku Novinky, aby sa sem ešte zmestili všetky slovenské filmy s plánovanou októbrovou premiérou. Bude to jedenásť titulov, hoci rubrika obsahuje len desať – *Amnestie*, *Cesta do nemožna*, *Hluché dni*, *Stratený domov*, *Ukradnutý štát*, *Volanie* a minoritné koprodukcie *BATAstories*, *Jiří Suchý*, *Posledná aristokratka*, *Pražské orgie*. Tou jedenástou „novinkou“ v kinách je *Prípad Barnabáš Kos* (1964) režiséra Petra Solana. V časopise sme mu venovali priestor začiatkom roka pri príležitosti jeho vydania na DVD a blu-ray nosičoch.

— Ďalšie slovenské filmy nájdete v rubrike Recenzia. Vlastne im celá patrí. Vklínil sa medzi ne len *Joker*, čerstvý držiteľ Zlatého leva z Benátok. O túto cenu sa uchádzal aj česko-slovensko-ukrajinský film Václava Marhoula *Pomalované vtáča*, ktorý takisto recenzujeme. A jeho koproducentka Ľubica Orechovská nám zase napísala o svojej (a Marhoulovej) skúsenosti z benátskeho festivalu.

— Záver úvodníka prepojam so svojim vlastným. Na tomto mieste sa s vami stretávam posledný raz, preto by som sa chcel poďakovať všetkým, ktorí so mnou dávali dokopy *Film.sk* počas uplynulých siedmich rokov. Tento stĺpček by sa dal poľahky vyskladať z ich mien. Na začiatku stála Simona Nôtová, ktorej ďakujem za príležitosť a pomoc. Menujem ešte aspoň Jara Hochela, jazykového redaktora, a Marianu Jaremkovú, Zuzku Sotákovú i Jarku Jelchovú – v pozícii redaktoriek moje najbližšie spolupracovníčky. Ďakujem špeciálne Zuzke, s ktorou sme vytvárali projekt inovovaného *Film.sk*, realizovaný od roku 2018, a grafikovi Petrovi Juríčkovi, ktorý s tým zásadne súvisí. Svojemu nástupcovi Matúšovi Kvasničkovi držím palce a časopisu želim všetko dobré – teda filmy, autorov textov a čitateľov. ◀

— Daniel Bernát —

film.sk

mesačník o filmovom dianí
(nielen) na Slovensku / 20. ročník

Vydavateľ:

Slovenský filmový ústav

Adresa redakcie:

film.sk / Slovenský filmový ústav

Grösslingová 32 / 811 09 Bratislava

tel.: 02/57 10 15 25

fax: 02/52 73 32 14

e-mail: filmsk@sfu.sk

Šéfredaktor:

Daniela Bernát

Redakcia:

Jaroslava Jelchová

Redakčná rada: Peter Dubecký

[generálny riaditeľ SFÚ]

Rastislav Steranka

[riaditeľ NKC – SFÚ]

Marián Brázda

[vedúci edičného oddelenia SFÚ]

Miroslav Ulman

[odborný referent Audiovizuálneho

informačného centra SFÚ]

Simona Nótová-Tušerová

[tlačová tajomníčka SFÚ]

Andrea Biskupičová

[vedúca predajne Klapka.sk]

Štefan Vraštiak

Jazyková redakcia:

Jaroslav Hocheľ

Design & grafická úprava: p & j

Tlač: Dolis Goen, s. r. o.

Uzavierka čísla 10/2019: 30. 9. 2019

Snímka na titulnej strane:

Pomalované vtáča – Jan Dobrovský

Objednávanie Film.sk:

L.K. Permant, Zuzana Hrušková

tel.: 02/49 11 12 02,

e-mail: hruškova@predplatne.sk

Film.sk vychádza s podporou MK SR.

ISSN 1335 – 8286

Názory redakcie sa nemusia zhodovať
s názormi prispievateľov.

Akokoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov
vrátane údajov v elektronickej podobe len
s predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
© Slovenský filmový ústav

Vydanie časopisu
finančne podporil

obsah

26

- 3 **myslím si**
- 4 — 6 **téma:** Ako (spolu)pracujú študenti scenáristiky
a réžie na VŠMU a na FAMU
- 7 — 8 **aktuálne:** 20. MFDF Jeden svet / 23. festival Áčko
- 9 **Správy z filmového diania**
- 10 — 25 **novinky:** Amnestie / Cesta do nemožna / Hluché dni /
Stratený domov / Ukradnutý štát / Volanie / BATAstories /
Jiří Suchý / Posledná aristokratka / Pražské orgie
- 26 — 30 **rozhovor:** Maroš Šlapeta
- 31 **moje obľúbené slovenské filmy / zásadné filmy**
- 32 — 33 **premiéry** v kinách
- 33 **Správy z filmového diania**
- 34 — 41 **recenzia:** Skutok sa stal / Pomalované vtáča /
Joker / Afrika na Pionieri / Casino.šk /
Hodinárov učeň / Svetozár Stračina
- 42 — 43 **ohlasy:** 14. MFF Cinematik /
Igric a Ceny slovenskej filmovej kritiky
- 44 — 45 **zažili sme:** 76. MFF Benátky / **tv tip**
- 46 — 47 **dvd nosiče / filmové publikácie / čo robia**
- 48 — 49 **kalendárium špeciál**
- 50 **tipy mesiaca**
- 51 **svet spravodajského filmu:** Týždeň vo filme
- 52 — 53 **in memoriam:** Viliam J. Gruska / Mária Rumanová
- 53 **Správy z filmového diania**
- 54 **výročia / stalo sa za 30 dní**

myslím si

Adam Straka,

filmový publicista

— Bolo to pred štyrmi rokmi, keď som si pozrel a percentuálne ohodnotil vyše tristo krátkych filmov z celého sveta pre MFF Bratislava. Doteraz to považujem za jednu z najcennejších lekcií. Okrem iných zistení – napríklad že nie každý film naozaj stojí za dopozieranie – som mal aj možnosť spoznať rôznorodosť krátkeho filmu, ktorého tvorcami nie sú iba mladí študenti, ale aj etablovaní autori orientujúci sa výlučne na krátkometrážnu produkciu.

— Myslím si, že moje mladšie ja, ktoré nevnímalo profesionálny krátky film, môže slúžiť ako reprezentant širšej skupiny divákov a ich znalostí o tejto periférii audiovizie. Krátkometrážna tvorba sa na Slovensku až v príliš veľkej miere prekrýva s tvorbou študentov. Obraz krátkeho filmu je v kontexte slovenskej kinematografie formovaný hlavne kondíciou študentského filmu. Na svetových festivaloch krátkych filmov či v osobitných súťažných sekciách reprezentuje Slovensko tvorba FTF VŠMU v Bratislave či Akadémie umení v Banskej Bystrici. Pôvodne som aj ja chcel pri príležitosti vyjadrenia názoru na krátky film vyzdvihnúť nedávne úspechy študentských filmov v zahraničí, no takouto redukciiu by som sám odbočil od potrebnej diskusie o absencii „neštudentského“ krátkeho filmu.

— Až na pár výnimiek v podobe iniciatív fanúšikov krátkeho filmu na Slovensku chýba systematické a inštitucionálne podchytenie tejto formy. S výnimkou podprogramu podpory na výrobu animovaného filmu je počet podporených krátkometrážnych titulov v Audiovizuálnom fonde minimálny. Krátku minútáž pri hraných a dokumentárnych filmoch vidieť takmer výlučne v podprograme Školské a vzdelávacie audiovizuálne diela, teda v priestore určenom na študentské diela. Práve čoraz kvalitnejšie študentské filmy pritom naznačujú, že slovenskí filmári vedia pracovať v špecifických rámcoch krátkeho projektu, no v mnohých prípadoch sa k tejto forme po svojich absolventských školských filmoch nevracajú. A myslím si, že nie všetkým úspešným študentom bola súdená kariéra na poli celovečerných filmov.

— Veľmi dôležitou a doteraz nezodpovedanou otázkou ostáva dopyt. Som si vedomý, že v uliciach nepochodujú davy, ktoré by požadovali vyššiu podporu pre krátky film, o niečom vypovedá aj stupeň dôležitosti a návštevnosť krátkometrážnych sekcií na slovenských festivaloch. Avšak transformácia distribúcie, internetizácia a nástup epizodického seriálového rozprávania priam nabádajú k takej ponuke, ktorá by oslovila novú generáciu divákov s návykom na kratší formát. A verím, že tentoraz by sme na meniaci sa trh vedeli zareagovať skôr než s niekoľkoročným oneskorením. ◀

Scenár a réžia — VŠMU a FAMU

Na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU sa začal nový školský rok a tento mesiac sa koná festival študentských filmov Áčko. Povedali sme si, že je to vhodné obdobie na školskú tému. A inšpirovaní prázdninovou diskusiou na LFS v Uherskom Hradišti sme sa pokúsili zistiť, ako sa študuje scenáristom a režisérom v Bratislave a ako v Prahe. Časť týkajúcu sa FAMU pre Film.sk spracovala Barbora Námerová, ktorá tam pred dvomi rokmi absolvovala štúdium scenáristiky.

Tento text by mal objasniť základné nastavenie štúdia scenáristiky a réžie na oboch uvedených školách a fungovať ako stručný sprievodca pre prípadných záujemcov o štúdium. Predovšetkým sa v ňom však snažíme rozvinúť jeden z motívov, ktorý zaznel v diskusii na LFS – medziodborovú spoluprácu na školách. Aj v tomto prípade sa sústreďujeme na vzťah réžie a scenáristiky (dramaturgie).

Začneme bratislavskou VŠMU. Ako informuje vedúca ateliéru scenáristickej tvorby Alena Bodingerová, s 1. ročníkom sa už dlhšie spája predmet tímové práce, do ktorého sú noví poslucháči FTF VŠMU zapojení prakticky hneď po príchode na školu. Okamžite sa tak dostávajú do vzájomného kontaktu a spolupráce študenti-nováčikovia takmer zo všetkých tvorivých ateliérov vrátane produkcie. V porovnaní s minulosťou sa pedagógovia snažia vnieť do predmetu viac hravosti, dôraz nie je primárne na výsledku, teda finálnom výstupe spolupráce, ale dôležitý je samotný proces spolupráce. Ide o to, aby sa študenti rôznych filmárskych profesií navzájom spoznali v kreatívnom procese, zistili, kto si s kým ako rozumie, aký je medzi nimi potenciál spolupráce. Ako to prebieha? Študenti sa rozdelia do tímov a dostávajú zadania, z ktorých každé plnia v inom tímovom zložení. Na začiatku majú pol dňa na to, aby spolu vymysleli a odprezentovali krátku dramatickú situáciu (bez filmárskych prostriedkov). Pri ďalšom zadaní už majú na prípravu týždeň, potom prichádzajú na rad krátke filmové cvičenia na rôzne témy, realizované vždy v iných tímoch, a na posledné dve cvičenia už majú čas dva týždne.

Tento predmet trvá celý zimný semester a popritom majú študenti jednotlivých odborov bežnú výuku v rámci svojich ateliérov a takisto pripravujú svoje vlastné ateliérové cvičenia. „Film je kolektívne umenie a v našom záujme je budovať študentské tímy, preto

už na začiatku tímových prác dávame také zadania, aby na nich spolupracovali všetky filmárske zložky. Študenti spoznajú svoje osobnosti, energie, tvorivé preferencie a zistia, kto si s kým sedí. Okrem toho študenti scenáristiky v 1. a 2. ročníku povinne spolupracujú na niekoľkých cvičeniach s režiséromi, s kameramanmi...“ vysvetľuje prodekan-ka pre štúdium a vzdelávanie FTF VŠMU Katarína Moláková, ktorá zároveň učí v ateliéri scenáristiky. „Občas sa stane, že sa ku kooperácii so scenáristami nepristupuje veľmi otvorene, no výsledky hovoria, že práve tá môže filmu zaujímavo pomôcť.“ Ako hovorí Moláková, ak si chce režisér napísať scenár sám, môže mu scenárista veľmi prospieť v pozícii dramaturga. Alena Bodingerová k tomu dodáva, že najlepšie výsledky z praxe sú vtedy, keď scenárista a režisér spolupracujú na projekte už od začiatku, vkladajú doň spoločnú energiu a v tom procese sa navzájom vyladujú. Podľa nej môže byť problematické, keď študenti scenáristiky iba dodávajú hotové scenáre režisérom. A zároveň si myslí, že nie je dobré, ak pedagógovia tolerujú svojim zverencom porušovanie zadaných podmienok (napríklad prekročenie určenej dĺžky filmu). Študenti sa tak nenaučia disciplíne, ktorá je pre ich budúcu prax potrebná.

Ateliér scenáristiky organizuje aj výjazdové stretnutia v Banskej Štiavnici, ktoré slúžia i na vzájomné spoznávanie sa študentov jednotlivých ročníkov odboru.

Vedúci ateliéru hranej réžie Róbert Šveda hovorí, že pre režiséra je vytvorenie štábu prirodzeným pudom sebazáchovy. „Celý 1. ročník je o oznamovaní sa – so školou, s kolektívami, ateliérmi, audiovizuálnym priestorom, ale aj so sebou samým. Je o sebazadefinovaní študenta a o jeho hľadaní spolupracovníkov, na čo slúžia práve tímové práce,“ ozrejmjuje Šveda. Podľa neho sú na tímovú tvorbu pozitívne ohlasy od študentov,

a ako dodáva, poslucháči réžie už ani zďaleka nie sú takí solitéri, ako to bolo pred pätnástimi-dvadsiatimi rokmi, v čase jeho štúdia. Niečo podobné tvrdí i Katarína Moláková, ktorá minulý rok začala spolu s Katarínou Kerekesovou učiť predmet, kde sa užšie prepájajú scenáristi a animátori (poslucháči animovanej tvorby sa na tímových prácach prvých ročníkov nezúčastňujú). V tejto zostave si dali za cieľ vytvoriť formát animovaného televízneho seriálu a podľa Molákovvej to fungovalo veľmi dobre.

Scenáristi sa v 1. ročníku venujú krátkym etudám, na ktorých sa učia používať nástroje scenáristiky a pochopiť princípy písania pre film. Napríklad majú vytvoriť postavu v situácii, cez ktorú sprostredkujú jej emócie, a to bez dialógu. Ďalšou modelovou etudou môže byť dialógová situácia založená na subtexte. V 1. ročníku robia študenti aj prieskum prostredia, aby si uvedomili, že scenáristika nie je písanie od stola, ale autor by mal prostredie, do ktorého situuje svoj príbeh, poznať znútra, vedieť viac o ľuďoch, ktorí s ním súvisia, o jeho vzťahovej dynamike, mal by sa naučiť odpočúvať príznakové hovorové dialógy. Ročníkovou prácou je scenár k 20-minútovému filmu. V 2. ročníku je výstupom scenár k 30- až 40-minútovému filmu a v bakalárskom celovečerná adaptácia literárnej predlohy. „V prvých ročníkoch ide o to, aby študenti dokázali uchopiť svoje témy, pochopili základné princípy budovania filmového príbehu, aby vedeli vytvoriť autentickú, mnohovrstevnú postavu v zaujímavom kontexte a v zásadnej konfliktnej situácii,“ vymenúva Katarína Moláková. V bakalárskom ročníku sa študenti na dramaturgii venujú napríklad aj problematike žánrov, ktorú širšie preberajú i v magisterskom stupni. Tam už majú individuálnejší režim, pripravujú si magisterský projekt, ktorým má byť finálna verzia pôvodného scenára k celovečernému filmu spolu s dramaturgickou explikáciou, kde opíšu svoje inšpirácie, východiská a postupy pri tvorbe absolventského scenára. Okrem toho si však na magisterskom stupni vyskúšajú aj autorsko-režijné spracovanie krátkeho dokumentárneho filmu i krátkeho hraného filmu.

„Každý rok tu vznikne päť-šesť zaujímavých scenárov celovečerných filmov a my by sme chceli posilniť povedomie o nich v profesionálnom prostredí. Tento rok preto skúsime urobiť prvý raz prezentáciu týchto scenárov pre veľkú producentovú komunitu. A zároveň by sme chceli posilniť u študentov vedomie, že niekedy je pri písaní scenára dôležité rozmýšľať nielen v kontexte našej obývačky a fantázie, ale aj v kontexte súčasného filmového priemyslu,“ konštatuje Katarína Moláková. Ako poznamenáva, hľadajú sa aj prepojenia študentov s televíziou, ktoré javia o takúto spoluprácu záujem.

Študenti réžie nakrúčia v 1. ročníku tri cvičenia a jeden krátky film, čím majú preukázať, ako sú schopní vnímať svoje okolie. V 2. ročníku im už pribúda aj práca s hercom a cvičenia postavené na vytvorení fiktívnej predkamerovej reality. V bakalárskom stupni získavajú aj skúsenosti s ateliérovou tvorbou,

s adaptáciou literárnej predlohy či so žánrovou tvorbou. Bakalárskou prácou je hraný film do 20 minút. „Absolvent tohto stupňa štúdia by mal mať dostatočný remeselný základ na to, aby bol schopný samostatne režírovať napríklad televízny seriál na viacero kamier. Magisterský stupeň sa už sústreďuje na individuálny autorský rozvoj režiséra,“ približuje Róbert Šveda. Magisterským projektom je film do 30 minút, ale môže byť aj dlhší, hoci Šveda tvrdí, že na celovečerný formát nie je na škole ideálny priestor ani podmienky. Pedagógovia vítajú, keď si režiséri vytvoria na svoje absolventské projekty štáb zložený zo študentov FTF VŠMU, prípadne je ich projekt absolventský aj pre kameramana, strihača alebo poslucháča iného tvorivého ateliéru. Nie je však vylúčené, aby si režisér prizval do štábu aj spolupracovníkov z externého prostredia.

Podmienky, predmety a premeny na FAMU

V posledných rokoch sa o FAMU písalo v problematickom kontexte v súvislosti s nástupom dekana Zdeňka Holého a s jeho systémovými zmenami. Ja som na FAMU končila práve v čase, keď Holý na školu prichádzal, takže som ich nepocítila. V tomto texte čerpám informácie z evaluácie katedry scenáristiky, jej následného ohlasu u pedagógov, z rozhovorov so súčasnými študentmi réžie a z ich študijných plánov.

Prvý ročník je najťažší, povie každý, kto prešiel FAMU, a ja to môžem len potvrdiť. Začína sa Poněšicami (výcvikové stredisko AMU), kam som sa ako introvertná scenáristka bála ísť. Neznášam zgrupovanie sa v duchu letného tábora. Nakoniec to však bol veľmi intenzívny týždeň, keď sa ľudia vo vylosovaných tímoch trochu spoznali a nakrútili krátky film strihaný priamo v kamere. Tam som spoznala aj režiséra Tomáša Kleina (*Retriever*), s ktorým doteraz aktívne spolupracujem. V Poněšiciach prebiehajú každoročné katedrové sústreďenia, kde sa premietajú školské filmy alebo konzultujú rozpracované scenáre či hrubé strihy.

Náročnosť štúdia v 1. ročníku spočíva v tom, že poslucháči robia cvičenia na svojej katedre a zároveň sa naďalej stretávajú v spomenutých tímoch a prechádzajú si každým odborom FAMU. Tieto „praktiká“ sa konajú vo voľnom čase študenta, sú povinné a odohrávajú sa v šialenom tempe. Akoby išlo v 1. ročníku o overenie toho, či ste filmu natoľko oddaný, že mu obetujete naozaj všetko.

Študijné plány katedier réžie a scenáristiky sa priebežne prehodnocujú podľa potrieb študentov, a tak sa niektoré predmety presúvajú či nahrádzajú. Z 2. do 1. ročníka sa tak na réžii presunú cvičenia Jama (zadaním je natáčať z nadhľadu a podhľadu), Rozchod (postavy sa musia stretnúť a rozísť), Monológ/Dialóg (práca aspoň s tromi postavami, teda s osou kamery). Študenti sa týmito cvičeniami pripravujú na klauzúrnu prácu – veľkú etudu na voľnú tému v dĺžke 10 minút, nakrútenú na filmový materiál. Zo zada-

nia vyplýva spolupráca s ostatnými katedrami, najmä s produkciou a kamerou. V prípade kamery sa študentom 1. ročníka réžie pridávajú kameramani z 2. ročníka. V tomto ročníku to dáva zmysel, no s novým vedením sa zaviedlo pravidlo spolupráce starších kameramanov s mladším režisérom v každom ročníku. Iná voľba nie je možná, čo bol pre niektorých tvorcov problém až do takej miery, že štúdium zanechali.

Spolupráca katedier réžie a produkcie v bakalárskom stupni je podľa môjho prieskumu asi najslabším článkom. Študenti nemajú príležitosť navzájom sa spoznať v rámci predmetov, ktoré by ich spojili, režiséri musia producentov často prosiť, aby im pomohli s cvičeniami, a ani kreditové hodnotenie nie je pre nich dostatočne motivujúce. O spolupráci odborov scenáristika a réžia sa vedie dlhoročná debata. Hoci sa niektorí študenti sťažujú, že katedra scenáristiky má študijné plány nekompatibilné s režiséorskými, v posledných rokoch vymysleli obe katedry možnosti prepojení nad rámec klauzúr. Jedným z nich je „ateliérovka“, ktorú píše scenáristi v 2. ročníku a nakrúcajú režiséri v 3. ročníku. Ako napovedá názov, ide o cvičenie vo filmovom ateliéri, kde si študenti môžu vyskúšať prácu so svetlami aj s architektom z DAMU. Okrem toho existuje aj modul Sašu Gedeona, kde prebieha súťaž študentov o najlepšie projekty v rámci pitchingov a vznikajú zaujímavé spolupráce s producentmi.

Keď som ešte bola na škole, mala som kontakt s katedrou réžie najmä cez Terezu Nvotovou, Györgya Kristófa, Tomáša Kleina a Aramisovu. S nimi sme často rozoberali, že na réžii chýba poslucháčom práca s hercami. Často si obsadzovali do krátkych filmov nehercov, čo môže byť napríklad pri herecky náročnejších rolách problém. Na réžii medzitým pribudol predmet práca s hercom, kde sa začali pod vedením Bohdana Slámu stretávať študenti herectva DAMU, režiséri a kameramani. Jedným z cvičení je vybrať si obľúbený filmový dialóg a nakrútiť ho podľa seba, ale študenti nosia aj svoje situácie z pripravovaných scenárov a prakticky si ich overujú ešte pred nakrúcaním. Ďalší predmet vedie Václav Kadrnka, ktorý dáva študentom príklady zo svojej režijnej praxe a dokladá ich rôznymi ukázkami zo súčasnej kinematografie.

Na réžii študentom najviac chýba pitching ich filmov (verejný či neformálne prezentovanie) a festivalové stratégie. V tomto zmysle je nápomocný nový predmet produkcie, ktorý má slúžiť aj režisérom a vedie ho riaditeľka kinematografického fondu Helena Bezděk Fraňková. Študenti sa tak môžu dozvedieť, ako získať podporu na svoje filmy z verejných zdrojov.

V rámci scenáristiky a dramaturgie (KSD) je asi najvýznamnejšou zmenou na katedre po príchode Petra Jarchovského prechod od voľného putovania študentov medzi vedúcimi záverečných prác k systému tzv. dielní, kde sú študenti každoročne delení medzi dvoch pedagógov. Výhodou môže byť, že si skúsia prácu s rozličnými dramaturgmi. Dramaturgiu však

vnímam ako dosť intímnu prácu so scenáristom, a pokiaľ nejde o „script doctoring“ (jednorazovú konzultáciu), vyžaduje si to veľa spoločne stráveného času. Nebezpečenstvo takéhoto systému môže spočívať v tom, že ak má scenárista zložitú povahu, nemusí byť pre neho ľahké „sahnúť si“ s každým, čo môže ovplyvniť kvalitu jeho práce. Musím však dodať, že zborník katedry scenáristiky a dramaturgie, ktorý pravidelne reflektuje tvorbu scenáristov naprieč všetkými ročníkmi, sa mi zdal tento rok neobyčajne dobrý.

Pri novom vedení katedry treba vyzdvihnúť realizáciu predmetov, ktoré posúvajú scenár z papiera na plátno. Okrem spomínaného modulu Gedeona a „ateliérovky“ pribudlo ešte cvičenie v 1. ročníku magisterského stupňa (15 min.), na ktoré sa KSD podarilo získať peniaze delené medzi najlepšie projekty. Novinkou je aj spolupráca scenáristov s kameramanmi, a to i v pozícii spolurealizátorov. Samozrejme, aj na KSD v rámci evaluácie vidieť, že študenti majú výhrydy k predmetom, k ich vedeniu či obsahu. Pozitívne však je, že takáto podrobná evaluácia vôbec vznikla a že reakcia vedúceho katedry a pedagógov je v prospech študentov.

Študenti réžie aj scenáristiky túžia byť čo najpripravenejší na „svet vonku“. Je to prirodzené vzhľadom na to, aké ťažké bude pre nich uplatniť sa. Preto je podľa mňa skvelé, že KSD pridala do svojich predmetov medzi dramaturgiu a scenáristickú tvorbu aj spoluprácu s UMPRUM-om, kde môžu študenti scenáristiky vytvárať komiksy s výtvarníkmi. Zdá sa, že sa na scenáristike dobrým smerom transformujú predmety z praxe a vymýšľajú nové. Plánuje sa založiť i predmet technický scenár či fotoromán, kde sa študenti scenáristiky budú môcť stretnúť s režisérmami, ktorým chýba storybordová tvorba.

Čo ma tak trochu znepokojuje, je akási nerovnováha medzi praktickým a teoretickým. Pre FAMU je podľa mňa veľká škoda, že po nástupe nového vedenia odišli zo školy takí vzácní teoretici, ako je napríklad filozof Miroslav Petříček či Helena Bendoová, ktorá mala na FAMU pôvodne zakladať novú katedru počítačových hier (pre scenáristov ďalší zaujímavý smer rozvoja). Z názorov nových študentov sa zdá, že si nájdu filozofické texty a teoretické knihy sami. Možno majú pravdu. No myslím, že semináre, kde môžete viesť živý dialóg s mysliteľom či pedagógom so zaujímavým teoretickým pozadím, sú predsa len čosi úplne iné a týchto ľudí si treba chrániť ako šperky vo vitríne. ◀

Filmy, ktoré otvárajú myseľ

Už po dvadsiaty raz sa v Bratislave uskutoční Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jeden svet.

Od 9. do 13. 10. ponúkne viac ako 40 snímok, diskusie, výstavy, krsty kníh i koncerty. Festival bude potom pokračovať v ďalších slovenských mestách. Jeho pravidelnou súčasťou sú aj kultúrno-vzdelávacie školské projekcie vybraných titulov.

Jeden svet prináša každý rok filmy, ktoré reflektujú aktuálne globálne témy s dôrazom na ľudské práva. Hlavnou témou tohto ročníka je zložitost' a presýtenost' 21. storočia. Stratení v súčasnosti, tak ju nazvali organizátori. Filmy budú rozdelené do štyroch sekcií: Spoločenská situácia – politické režimy, Medziludské vzťahy, Technologický pokrok, Ekológia – klimatické zmeny. Tento ročník by mal byť zároveň aj akýmsi ohliadnutím sa za históriou Slovenska i samotného festivalu. „Celý aktuálny ročník reflektuje uplynulých 20 rokov Jedného sveta a 30 rokov od Nežnej revolúcie. Zamýšľa sa nad tým, ako nás ovplyvnila naša minulosť, kde sa nachádzame teraz a kam sa chceme ako krajina i ako jednotlivci v budúcnosti posunúť,“ ozrejmjuje umelecká riaditeľka festivalu Diana Fabiánová.

Vytýčenú tematickú líniu reprezentuje otvárací film *Ukradnutý štát* režisérky Zuzany Piussi, ako aj niekoľko ďalších snímok zo súťažnej sekcie Slovensko a Česko za ľudské práva. Súťažiť budú slovenské a koprodukčné tituly *Skutok sa stal* (r. Barbora Berezňáková), *Stratený domov* (r. Juraj Mravec ml.), *Hluché dni* (r. Pavol Pekarčík), *Dobrá smrť* (r. Tomáš Krupa), *BATAstories* (r. Peter Kerekes) a české dokumenty *Moje storočie* (r. Theodora Remundová), *Forman vs. Forman* (r. Helena Třeštíková, Jakub Hejna), *Lístok na mesiac* (r. Veronika Janatková), *Dialava* (r. Martin Mareček) a *Kibera: Príbeh slumu* (r. Martin Páv). „Kritériom je ľudskoprávna tematika a kvalita spracovania. Hlavný dôraz je na myšlienke a poslanstve filmu, téme, ktorú film otvára. No, samozrejme, aj forma a úroveň spracovania je dôležitá. Snažíme sa mať profesionálne natočené, pútavé dokumenty so silným poslanstvom. Tých dobrých domácich dokumentov v tejto oblasti zase nie je také množstvo, že by bolo treba robiť srdcervúce rozhodnutia a vyradovať z výberu výborné snímky. Sekcia je však bohatá a rozmanitá,“ uvádza Fabiánová.

O víťazovi rozhodne porota v zložení Alexandra Kandy Longuet (belgická režisérka, minuloročná víťazka MFDF Ji.hlava), Jan Gebert (český novinár a režisér, vlaňajší víťaz Jedného sveta) a Marek Kuboš. Festivaloví diváci si môžu vybrať víťaza spomedzi všetkých filmov v programe.

„Keďže vieme, že kvalitný obsah je len polovicou diváckeho zážitku, dali sme si záležať aj na forme. Návštevníci Jedného sveta uvidia filmy v maximálnom rozlíšení v kvalitných kinosálach, ale aj v nonstop galerijnej inštalácii, cez VR okuliare, v príjemnej atmosfére kaviarne alebo v progresívnom prostredí Novej Cvernovky, kde sa im zatiaľ o deti postarajú profesionáli z EDUdramy,“ prezrádza koordinátorka festivalu Eva Križková. V Bratislave bude festival prebiehať na viacerých miestach – v kinách Lumière a Mladost', v kultúrnych centrách A4, Nová Cvernovka, Art Books Coffee, Lab.cafe a v .klube pod lampou, v Goetheho inštitúte, v priestoroch FTF VŠMU aj na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského a v kníhkupectve Artforum.

Okrem samotných projekcií poskytne MFDF aj bohatý sprievodný program. Viacerí tvorcovia filmov sa zúčastnia na projekciách alebo vystúpia v rámci programu. „Napríklad Juraj Mravec bude diskutovať po svojom filme *Stratený domov o Slovákoch, ktorí opúšťajú svoje domovy, aby riskovali životy pri pomoci civilistom v Iraku,*“ prezrádza Fabiánová. „Rakúsky vedec, filmár, umelec Johannes Grenzfurthner bude mať výbornú prednášku o budúcnosti humanoidov v našich partnerských životoch. Uznávaná americká režisérka Sky Borgman príde na diskusiu k svojmu filmu *Pod lampou tma o pedofílii a slepých škvŕnách, ktoré máme vo vzťahu k zneužívaniu najslabších členov spoločnosti. Verím, že diskusia pomôže pohnúť veci vpred i v našom regióne,*“ približuje umelecká riaditeľka festivalu, ktorý organizuje nezisková organizácia Človek v ohrození.

Regionálna časť podujatia odštartuje 14. 10. v Košiciach a filmy budú putovať po Slovensku až do leta 2020. „Každé festivalové miesto si vyberá lokálne vyhovujúci termín a filmovú skladbu z našej ponuky,“ objasňuje Fabiánová. „Školské projekcie sú dôležitou súčasťou konceptu Jedného sveta. Zakaždým ich odborne vedie školiteľ z Človeka v ohrození aj s vypracovanými metodikami, ktoré dostávajú učiteľia k dispozícii, aby im pomohli ďalej narábať s danou témou, rozvíjať u žiakov kritické myslenie.“ ◀

Študentská tvorba a hľadanie pravdy

Festival študentských filmov Áčko sa uskutoční už po 23. raz (23. – 26. 10.) na pôde Filmovej a televíznej fakulty VŠMU v Bratislave, ktorá je aj hlavným organizátorom podujatia. Ponúkne súťažné i nesúťažné filmy, bohatý sprievodný program a prídu aj zaujímaví hostia. Téma ročníka je závažná – hľadanie pravdy v dobe presýtenej informáciami, no s hravým názvom Cinema-veríte?.

Áčko ponúkne výber toho najlepšieho z audiovizuálnej študentskej tvorby uplynulého roka s cieľom dostať ju do povedomia čo najširšej skupiny divákov. Dôraz kladie, prirodzene, na filmy domovskej FTF VŠMU, no odprezentuje aj práce z iných škôl zameraných na filmové umenie a multimédiá. Prostredníctvom projekcií a diskusií vytvorí priestor na vzájomnú konfrontáciu a reflexiu aktuálneho stavu a smerovania filmovej tvorby a vzdelávania.

O výbere filmov, ktoré sa dostanú do súťaže Áčka, rozhoduje malá porota vytvorená zo študentov FTF VŠMU. O víťazoch v jednotlivých kategóriách (najlepší film festivalu, najlepší hraný, dokumentárny a animovaný film, scenár, kamera, zvuk, strih a vizuálne efekty) rozhoduje veľká porota, tento rok v zložení Ramunas Greicius – kameraman, režisér, profesor Litovskej hudobnej a tanečnej akadémie, Jana Bébarová – umelecká riaditeľka REC FEST-u, šéfredaktorka online filmového časopisu 25fps.cz, pedagogička na Univerzite Tomáša Baťu v Zlíne, Elena Flašková – členka výboru LITA, umelecká prekladateľka z francúzštiny a nemčiny, vedúca katedry jazykov na VŠMU, za Literárny fond Fedor Bartko – scenárista, kameraman a režisér, dokumentarista, predseda Únie slovenských televíznych tvorcov. V porote bude aj zástupca Slovenskej asociácie producentov v audiovizii Lubomír Štecko, režisér, kameraman, televízny dramaturg a producent. Špeciálnu cenu Critics' Choice udelí porota zložená z českých a slovenských filmových kritikov. Tento rok v nej zasadne Jana Dudková z Ústavu divadelnej a filmovej vedy CVU SAV, spomenutá Jana Bébarová a šéfredaktor portálu Kinema.sk Peter Konečný. Návštevníci Áčka si zase vyberú najlepší divácky film.

Súčasťou festivalu budú aj nesúťažné projekcie nazvané Second Line, ktoré budú tvoriť pásma filmov z príbuzných festivalov, ako sú napríklad FAMUFEST, Fest Anča, PAFF (Pezinský alternatívny filmový festival). Diváci tak uvidia i filmy študentov z Prahy a v programe budú zahraničné diela zastúpené v ešte väčšom

rozsahu. „Tvorbu zahraničných filmových škôl premietneme v rámci nesúťažnej sekcie aj v bloku, ktorý sme pomenovali CILECT Life na základe Medzinárodnej asociácie filmových a televíznych škôl CILECT, ktorá nám poskytne filmy,“ pomenáva výkonný riaditeľ festivalu Erik Kliment.

V rámci sprievodného programu sa diváci môžu tešiť na viacero diskusií, masterclassov, tvorivých seminárov a ďalších aktivít napojených na tému festivalu Cinema-veríte?. Tá sa bude venovať problematike prebytku informácií a zmätku, ktorý vytvárajú fake-news a rôzne hoaxy. „Chceli by sme položiť divákovi otázku: Čo je pravda a kde ju hľadať? Čomu človek má veriť a čo má prehliadnuť? Chceme doceliť, aby sa ľudia zamysleli nad problematikou hoaxov, a tým vyvolať spoločenskú diskusiu týkajúcu sa tohto problému,“ ozrejmuju organizátori festivalu.

Návštevníci Áčka sa budú môcť zúčastniť napríklad na diskusii so skúsenou slovenskou scenáristkou, dramaturgičkou a pedagogičkou Zuzanou Gindl-Tatárovou alebo s predstaviteľmi občianskeho združenia digiQ, ktoré „poskytuje neformálne vzdelávanie pre rodičov a odborníkov s cieľom budovať odolnosť detí na internete a podporuje aj inteligentné digitálne občianstvo“. Festival privíta i vzácneho hosta z Poľska – medzinárodne uznávaného režiséra Krzysztofa Zanussiho, niekdajšieho predstaviteľa kina morálneho nepokoja a tvorcu filmov *Štruktúra kryštálu*, *Iluminácia*, *Ochranné sfarbenie*, *Konštanta*, *Život ako smrteľná choroba prenášaná pohlavnou cestou* či *Persona non grata*. V Bratislave bude Zanussi viesť masterclass na tému, či môžu byť sny skutočnosťou. O svoje profesionálne skúsenosti sa na Áčku podelí aj kameraman Federico Cesca, ktorý sa podieľal na seriáloch americkej streamovacej platformy Netflix, no okrem toho spolupracoval napríklad aj na rozsiahlom koprodukčnom filme *Yomeddine*, ktorý sa tento rok premietal v slovenskej kinodistribúcii.

Bohatý štvordňový program uzavrie ceremoniál odovzdávania cien, ktorý sa bude konať v sobotu 26. 10. na FTF VŠMU. ◀

Creative Europe Desk Slovensko informuje

V polovici septembra bola publikovaná nová výzva EACEA/17/2019, Podpora vývoja jednotlivých projektov. Je v nej niekoľko zásadných zmien, predovšetkým je v nej presný opis, ako by mali vyzerať prílohy, hlavne umelecký materiál (logline, synopsis, režisárska explikácia a pod.). Už sa nevyžaduje kompletný scenár, ale iba skrátaná verzia, ktorá môže mať maximálne 20 strán vrátane dialógových scén. Ak bude priložený materiál dlhší, hodnotitelia nie sú povinní ho čítať. Odporúčame každému žiadateľovi, aby si podrobne prečítal pokyny (Guide for applicants). Uzávierky sú dve, prvá bude 13. 11. 2019, druhá 12. 5. 2020, obidve o 17.00 brusselského času. Znovu odporúčame, aby si žiadatelia nenechali podanie žiadosti na poslednú chvíľu. V krátkom čase boli publikované aj výsledky najrôznejších výziev (festivaly, tréning, vývoj videohier), pozitívne výsledky sme zaznamenali hlavne v rámci výzvy EACEA/30/2018, Podpora propagácie európskych audiovizuálnych diel online – v rámci nej dostali podporu dva české projekty so slovenskými spoluorganizátormi: spoločnosť Doc-Air a projekt DAFilms (slovenskými partnermi sú Filmtopia a Slovenský filmový ústav) a Inštitút dokumentárneho filmu a projekt KineDok (slovenský partner Filmtopia). Slovenské spoločnosti dostanú celkovú podporu vo výške 30 915 eur.

— vs —

V Krpáčove bude filmologická konferencia

V dňoch 17. až 20. 10. sa v Krpáčove uskutoční 19. česko-slovenská filmologická konferencia, tentoraz na tému *Obraz – slovo – zvuk*. Ako ozrejmuju organizátori, hlavná téma sa dotýka „kľúčových fenoménov kinematografie, resp. tvorby filmovej výpovede – vzťahov filmového obrazu, slova/textu a zvuku/hudby. Cieľom je prieskum rôzne podmienených – historicky, teritoriálne, autorsky – spojení/kontrapunktov obrazu, obraznosti a písaného, hovoreného či zvukového/hudobného elementu filmového rozprávania.“ Konferenciu českých a slovenských filmových historikov a teore-

tikov organizuje Asociácia slovenských filmových klubov v spolupráci so Slovenským filmovým ústavom.

— dan —

Klasické filmy v zahraničí

V októbri sa uskutoční niekoľko prezentácií klasických filmov zo zbierok Národného filmového archívu SFÚ na prestížnych zahraničných podujatiach. Jedným z nich bude festival Lumière v Lyone vo Francúzsku (12. – 20. 10.). Súčasťou jeho programu bude svetová premiéra digitálne reštaurovaného filmu *Lalie poľné*, ktorý nakrútil Elo Havetta v roku 1972. Projekcie snímky sú naplánované na 16. a 17. 10. Slovenské zastúpenie bude mať aj prehliadka partizánskych filmov *O partigiano!* Pan-European Partisan Film (25. 10. – 4. 12.), ktorá sa uskutoční v Rakúskom filmovom múzeu vo Viedni a čiastočne sa prekrýva s festivalom Viennale. Do tematického výberu prehliadky sa dostali dve diela zo zlatého fondu slovenskej kinematografie: *Zvony pre bosých* (1965) v réžii Stanislava Barabáša a *Kapitán Dabač* (1959) Paľa Bielika. Prvé z nich bude mať dve novembrové projekcie (3. a 28. 11.), druhý titul sa premietne len raz, a to už 29. 10. Do programu zostavovatelia zaradili napríklad aj filmy *Andržeja Wajdu*, *Elema Klimova*, *Reného Clémenta*, *Roberta Rosselliniho* či *Costu-Gavrasa*. V rámci prehliadky bude mať 4. 12. prednášku riaditeľ Národného kinematografického centra SFÚ Rastislav Steranka.

Na prelome októbra a novembra sa uskutoční festival DOK Leipzig (28. 10. – 3. 11.) v Nemecku, ktorý uvedie päť krátkych slovenských dokumentov zo 60. rokov. Pôjde o digitálne reštaurované filmy *Chlapi z Gaderskej doliny* (r. L. Kudelka), *Spoveď* (r. P. Sýkora), *Voda a práca* (r. M. Slivka), *Ruky* (r. J. Zachar) a *Fotografovanie obyvateľov domu* (r. D. Trančík). Všetky sa nachádzajú i na DVD *Slovenský dokumentárny film 60*, ktoré nedávno vydal SFÚ a v Lipsku sa uskutoční aj jeho prezentácia. Ako konštatuje Tomáš Hudák z NKC SFÚ, ktorý sa na podujatí zúčastní, festival v Lipsku sa stal v 60. rokoch dôležitým miestom, kde sa mohla pred zahraničným publikom odprezentovať aj československá dokumentárna tvorba, ktorá sa v tom čase stávala osobnejšou, kritickejšou, formálne inovatívnejšou, čo potvrdzuje aj výber piatich ti-

tulov pre aktuálny ročník DOK Leipzig.

— dan —

Ji.hlava opäť aj slovenská

Slovenské filmové novinky aj snímky zo 60. rokov ponúkne 23. ročník Medzinárodného filmového festivalu dokumentárnych filmov Ji.hlava, ktorý potrvá od 24. do 29. 10. Vo výbere súťaže Česká radosť sa ocitli dva slovenské politické dokumenty. Film *Skutok sa stal* Barbory Berezňákovskej sa vracia do 90. rokov k únosu prezidentovho syna. *Ukradnutý štát* Zuzany Piussi sa na pozadí vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice snaží odhaliť prepojenia mafie a rôznych záujmových skupín so štátom. Sekcia uvedie aj koprodukčný poetický film Johany Ožvold *The Sound Is Innocent* o histórii elektronickej hudby. Zvláštne uvedenie čaká na festivale novínku Karla Vachka *Komunismus a síť aneb Konec zastupitelské demokracie*, ktorá vznikla v slovenskej koprodukcii. Na festivale premietnu aj výber z 2-DVD *Slovenský dokumentárny film 60*, ktoré vydal SFÚ. Z prvého disku uvedú *Vodu a prácu* Martina Slivku a *Spoveď* Pavla Sýkoru. Slivkov film je v rámci nosiča výnimkou. Rudolf Urc a Pavel Branko, ktorí DVD pripravili, za totiž snažili vybrať na prvý disk najmä menej známe diela. Druhý blok filmov na DVD tvoria trezorové snímky. „Niektoré témy, ktoré omínali vtedajšiu spoločnosť, vystupujú dnes ešte príkrejšie. Veď zakliatych dolín bolo na Slovensku za čias reálneho socializmu menej ako dnes,“ povedal pre Film.sk Pavel Branko s odkazom na *Zakliatu dolinu* Štefana Kamenického z roku 1968. V Jihlave premietnu aj tituly *Fotografovanie obyvateľov domu* (r. D. Trančík), *Prišiel k nám Old Shatterhand* (r. D. Hanák), *Nedokončená kronika* (r. R. Urc), *Som prekliaty fotograf* (r. J. Matula) a *Lilli Marlen* (r. P. Mihálik). V čase uzávierky Film.sk neboli ďalšie informácie o programe zverejnené, očakáva sa však, že slovenské tituly by sa mali dostať aj do súťaže Medzi morami (sledujte www.filmsk.sk).

— mak —

— text: Matúš Kvasnička —
 foto: Michal Stašák, AZYL Production —

Keď krajina potrebovala druhú šancu

Hoci od Nežnej revolúcie uplynuli už tri desaťročia, české a slovenské hrané filmy sa jej dotkli len okrajovo. Aspoň čiastočne zaplniť túto medzeru chce pri príležitosti 30. výročia Novembra tvorivý tím, ktorý pred šiestimi rokmi pritiahol divákov do kín na film *Kandidát*. Réžiu novinky *Amnestie* mal na starosti Jonáš Karásek, kameru Tomáš Juríček a Maroš Hečko je jedným z jej scenáristov a producentov.

— Téma Novembra 1989 sa v hraných snímkach veľmi neobjavuje. Prečo je to tak? „Máme pred ňou stále veľký rešpekt. Na Slovensku platí, že ak sa niektorí z filmárov dotknú dôležitej spoločenskej témy, je téma vybavená na ďalších päť a viac rokov,“ hovorí pre *Film.sk* Maroš Hečko. „Pád komunistického režimu je široká téma, dá sa uchopiť z viacerých uhlov. Ja by som privítal, keby o Novembri '89 vzniklo aj päť filmov. Táto reflexia tu chýba.“

— Ambíciou tvorcov *Amnestií* bolo nakrútiť epický divácky film k 30. výročiu revolúcie, ktorý by v sebe spájal „atraktivitu trileru s dôležitou výpoveďou o dobe“. „Kandidát bol naozaj pankáčsky projekt za 160 000 eur, pri ktorom sme nemali ani architekta. Všetko sme si robili sami, sám som vozil každé ráno na plac bagety. Zobral som jedenást študentov z VŠMU, a hoci to bol veľký risk, podarilo sa nám to krásne urobiť,“ spomínal vlni v reportáži z nakrúcania *Amnestií* vo *Film.sk* Jonáš Karásek. „Tento projekt je už dvojmiliónový a na produkcii sa podieľa 120 ľudí,“ dodal o filme, ktorý sa do kín dostane 31. októbra.

— Predlohou bola kniha Radovana Dunaja *Amnestia*, ktorá rozpútala peklo. Príbeh z leopoldovskej väznice, ktorá v roku 1990 zažila najväčšiu väzenskú vzburu v histórii bývalého Československa, obohatili filmári o nové postavy a motívy, aby ukázali obdobie rokov 1989 až 1990 v širších súvislostiach. „Kniha bola dobrým impulzom, ale dali sme sa ňou iba inšpirovať, pretože sa celá odohráva v Leopoldove a bola by škoda, keby náš príbeh nemal širší kontext vzhľadom na 30. výročie Nežnej revolúcie,“ povedal Hečko, ktorý je pod scenárom podpísaný spolu s Beatou Grünmannovou a Marekom Janičikom.

— Leopoldovská vzburá vypukla v dôsledku amnestie prezidenta Václava Havla. Udelil ju 1. januára 1990, niekoľko dní po svojom zvolení. Vzťahovala sa na takmer 80 percent odsúdených, teda asi 20 000 väzňov. Amnestia bola veľkorysým gestom, ktoré malo ukázať, že v republike sa po revolúcii zásadne menia pomery. Podľa dramaturgičky filmu Maje Hriešik chcel Havel širokou amnestiou dať ľuďom možnosť, aby namiesto rozduchavania nenávisti a túžby po pomste začali nanovo. „Paradoxom a zároveň hybným momentom filmu je, že tento dobre mienený zámer vyústi do nevidanej agresivity,“ uviedla Maja Hriešik. „Celá krajina potrebovala reštart a hlavne dostať druhú šancu. Bolo dôležité, aby sme začali stavať občiansku spoločnosť. Václav Havel sa nebál robiť aj neoblíbené rozhodnutia. Nemal strach. Mnohí ho síce za to odsudzujú, ale mám pocit, že tým len zakrývajú vlastné zlyhania,“ pripája svoj pohľad Maroš Hečko.

— Jedným z protagonistov filmu je úspešný tréner karate Drahomír Lupko (Juraj Bača), ktorý chce emigráciou zabezpečiť lepší život pre seba aj svoju manželku (Natalia Germani). Zarobiť mu na to má okradanie bohatých komunistických pohlavárov. Kradne vlastne to, čo ukradli oni. Po udaní skončí v najobávanejšej väznici v Československu, rovno v najvyššej, tretej nápravno-chovej skupine. Lupko sa dostane do cely s obávaným sadistickým vrahom Ondrejgom Gujdom, prezývaným Vlk (Gregor Hološka).

— V Leopoldove však nesedia iba skutoční zločinci, ale aj politickí väzni, medzi nimi vedúca osobnosť nábo-

ženského odboja Jozef Čierny v podaní Mareka Vašuta. Jeho manželku stvárňuje Jana Olhová a spojku, ktorá má Čiernemu prepašovať správu do väzenia, si zahrala Aňa Geislerová. Jej postava spolupracuje s ilegálnou katolíckou skupinou a je vydatá za populárneho herca Richarda Kelemena (Marek Majeský). Ten sa neskôr stane jednou z tvárí revolúcie, ktorá zasiahne nielen do života za múrmi väznice. Navyše má pomer s Lupkovou ženou.

— Postavy v *Amnestiách* sú síce fiktívne, no tvorca via sa inšpirovali aj skutočnosťou. Príbeh, ktorý sa opiera o historické udalosti z prelomu 80. a 90. rokov, nakrúcali aj priamo v Leopoldove. „Nakrúcať v Leopoldove bolo náročné z toho hľadiska, že je to aktívna väznica, v ktorej si odpykávajú trest väzni s najväčšími trestmi. Nesmeli sme narušiť každodenný chod ústavu. Najťažšie však boli scény zo vzbury, kde sme potrebovali bojovú techniku a špeciálne jednotky. Napozerali sme si dobové dokumenty a od ministrov vnútra a spravodlivosti sme dostali silnú podporu. Veľmi nám pomohli s rekonštrukciou potlačenia vzbury. Výsledok na plátne bude presvedčivý,“ hovorí Maroš Hečko. A čaká na ďalšie filmy o Nežnej revolúcii. „Po *Amnestiách* by mali prísť ďalší tvorcovia, ktorí sa Nežnou revolúciou budú zaoberať. Predsa len, je to najväčší sviatok novodobých dejín Slovenska.“ ◀

— Réžisér Jonáš Karásek

Amnestie (r. Jonáš Karásek, Slovensko/Česko, 2019)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 836 670 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 817 000 eur, podpora z RTVS: 160 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Mária Nikelová / absolventka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —
foto: MEDIA FILM —

Farbistý život Štefánika v trikovom filme

Cesta do nemožna je poctou jednej z najväčších osobností slovenskej histórie. Sto rokov po smrti Milana Rastislava Štefánika prichádza do kín trikový film Nora Držiaka zobrazujúci jeho osudy od roku 1904, keď prišiel do Paríža, až po 4. máj 1919, keď tragicky zahynul.

— Štefánik bol astronóm, diplomat, politik, fotograf, vojenský letec a brigádny generál ozbrojených síl Francúzska, ktorý sa počas prvej svetovej vojny podieľal na formovaní československého zahraničného odboja a výrazne prispel k vzniku Československej republiky. Zomrel pri leteckom nešťastí, keď sa vracal do vlasti. Filmový projekt *Cesta do nemožna* má korene v súbehu námetov, ktorý vyhlásila RTVS v súvislosti s výročím Štefánikovej smrti, a tvorcovia si pri spracúvaní životného príbehu tejto osobnosti prešli poctivým historickým prieskumom. Ich prvé kroky viedli k mohyle na Bradle a do Múzea M. R. Štefánika v Košariskách. „Stretli sme sa s historikom Michalom Kšiňanom, ktorý nás nasmeroval k vhodnej literatúre. Snažili sme sa vždy pracovať s pôvodnými a originálnymi textami a neobmedzovať sa iba na literatúru z neskoršej doby, ktorá je vo veľkej miere odpisom starších materiálov. Pri rešeršiach sme vychádzali hlavne z dvojdielnej knihy Štefánik vydanej v roku 1938 a aj z knihy Štefánik od Michala Kšiňana, ktorý zachytil túto osobnosť zase z trochu netradičnej perspektívy,“ vysvetľuje Noro Držiak. „Niektoré scény sme konzultovali s Československou obcou legionárskou, ktorá nám veľmi pomohla hlavne s vojenskými reáliami, a aj vďaka nej má Štefánik vo filme svoju autentickú generálsku uniformu. Stretli sme sa s vojenským historikom Jiřim Rajlichom a takisto s Antoinom Marèsom, profesorom histórie zo Sorbonny. Veľkou posilou bol pre nás aj dokumentarista Jakub Tabery, ktorý sa dlhodobo zaoberá prvou svetovou vojnou a československými legionármi a navyše si vo filme ‚strihol‘ tri vedľajšie postavy,“ dopĺňa režisér s tým, že filmové dokumentárne zábery získali z Vojenského historického ústavu v Prahe, fotografie z Etnografického múzea v Martine i zo Slovenského národného archívu v Bratislave a spolupracovali aj s ďalšími inštitúciami.

— *Cesta do nemožna* predstavuje M. R. Štefánika ako húževnatého a cielavedomého hrdinu, a hoci rozpráva o skutočných udalostiach z jeho života, robí to imaginatívnou a zábavnou formou, ktorá pripomína štýl Mélièsa, priekopníka trikových filmov v počiatkoch kinematografie. Držiak ozrejmjuje, že ich snímka je určená skôr mladšiemu publiku a akcentuje dobrodružnú líniu. Zároveň poznamenáva, že rozpočet im nedovoľoval navštíviť miesta, ako sú napríklad Tahiti či Mont Blanc, ktoré sa so Štefánikom spájajú, no podľa neho je „ovella zaujímavejšie a kreatívnejšie vymyslieť si ich a vytvoriť, aj keď pri ich realizácii vychádzate z reality“. Nakrúcalo sa teda v ateliéroch pred zeleným plátnom a prostredia sa vytvárali postprodukčne. „Dopredu sme pripravili storybordy a animatiky, hlavne kvôli pohybu hercov v scéne, kde okrem niekoľkých stoličiek, stola, prípadne zohavenej figuríny vojaka na fronte a rekvizít, s ktorými herci manipulovali, nebolo nič.“

— *Cesta do nemožna* sa vyznačuje pestrosťou vizuálov a mozaikovitým spôsobom rozprávania. Figuruje v ňom aj fiktívna postava českého filmára Otakara, ktorý Štefánika sprevádza s kamerou na jeho cestách. No vzhľadom na to, že Štefánikov život bol veľmi bohatý, tvorcovia sa nesnažili zmapovať všetky jeho peripetie a podrobnosti. „Cestu do nemožna sme sa rozhodli koncipovať ako film,

ktorý opätovne prebudí záujem o Štefánika aj u divákov, ktorí ho nepoznajú. Preto sme pri písaní scenára museli triediť a vyberať situácie z jeho života. Jediné, čo zostávalo ako hlavná línia, bolo jeho pevné odhodlanie a silná vôľa. To je niečo, s čím sa bežný človek môže stotožniť.“

— Tomáša Mischuru ako predstaviteľa hlavnej úlohy navrhla hneď na začiatku dramaturgička Alexandra Gunišová. Do ďalších dôležitých postáv si tvorcovia vybrali Petra Vaněka a Janu Strykovú. „Scenár sme tak začali písať s konkrétnou predstavou, ako budú jednotlivé postavy vyzerat,“ hovorí Držiak, ktorý písal scenár spolu s Michalom Balážom a Michaelom Kabošom, ktorý je zároveň kameramanom a producentom snímky. „Neskôr sme vybrali Judit Bárdos ako Štefánikovu osudovú ženu Giulianu. S hlavnými predstaviteľmi sme potom absolvovali herecké skúšky pred samotným nakrúcaním a potešilo nás, ako dobre spolu fungovali. Som rád, že aj na malé úlohy sa nám podarilo získať herecké mená ako Jana Olhová, Ján Gřeššo, Marek Ťapák, Kristína Svarinská, Arnošt Goldflam, Jan Vondráček...“

— V súčasnosti už režisér pripravuje s producentom Michaelom Kabošom film o ďalšej známej osobnosti dejín – Móricovi Beňovskom. „Jeho príbeh je v mnohých ohľadoch podobný Štefánikovi – fascinujúci dobrodružný život s nadčasovým poslanstvom,“ konštatuje Noro Držiak. ◀

— Režisér Noro Držiak

Cesta do nemožna (r. Noro Držiak, Slovensko/Česko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 726 525 eur (podpora z RTVS: 144 150 eur, podpora z Audiovizuálneho fondu: 230 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray

Film ako výstava fotografií

Štyri príbehy o nepočujúcich deťoch z rómskych osád, ktoré pozorujú svoje okolie bez toho, aby mu úplne rozumeli, a snívajú svoj vlastný svet. Po svetovej premiére v karlovarskej súťažnej sekcii Na východ od Západu prichádza do slovenských kín samostatný celovečerný debut Pavla Pekarčíka *Hluché dni* s nezvyčajným označením „hybrid“.

Pavol Pekarčík si réžiu celovečerného filmu vyskúšal už v roku 2013, keď spolu s Ivanom Ostrochovským a Petrom Kerekesom nakrútil dokument *Zamatovi teroristi*, ktorý si odniesol ocenenia z MFF Karlove Vary (Cena FEDEORA) i z MFF Berlín (Cena čitateľov denníka *Tagesspiegel*). V približne rovnakom čase už vznikali prvé zábery a koncept jedného zo štyroch príbehov *Hluchých dní*. „K Hluchým dňom som sa dostal cez svoju dizertačnú prácu: hľadal som miesto, v ktorom sa prekrýva vizuálny svet fotografie a filmu, akýsi hybridný priestor medzi nimi – ich vzájomné prelínania a ovplyvňovania,“ hovorí režisér a súčasne scenárista filmu. „Po jednej z rešeršných ciest po rómskych osadách som triedil fotky, keď sa ma moja žena opýtala, kto je ten chlapec s nežnými očami. Pre mňa to dovtedy bolo len jedno z mnohých detí, ktorých je v slovenských osadách veľa. Ale tento chlapec bol špeciálny tým, že nepočul. Začal som teda rozmýšľať nad tým, ako sa asi cíti: je outsiderom komunity, ktorá je v našej spoločnosti beztak outsiderom. Napadlo mi, že by bolo možno zaujímavé pozorovať, ako sa s takýmto hendikepom vyrovnáva. Toto bol Marián. Ostatné deti sa už potom hľadali pomerne ľahko – hluchonemé deti nájdete v každej rómskej osade.“

Postavy štyroch príbehov nedefinuje len sluchový hendikep a etnická príslušnosť. Film odkrýva ich sny, túžby, radosti i obavy a spája tak dvojnásobne vylúčenú skupinu so širokým spektrom divákov. Sandra miluje futbal a Ronaldinha, Marián sa chce stať rušňovodičom a zároveň Van Dammom, Alena a René sa obávajú, že sa im narodí hluché dieťa, a súrodenci Roman, Kristián a Karmen snívajú o záchode a skutočnej obývačke. „Vnorením sa do každodennosti svojich protagonistov som pochopil, že každé dieťa prežíva okolitú realitu pomocou snívania. Nezáleží na tom, či počuje, alebo nie, či rozpráva, alebo nie. Dôležité však je do týchto snov preniknúť, odkryť ich, pozorovať. V dnešnej dobe majú ľudia čoraz menej možností stretávať ľudí z opačnej strany spektra, nielen sa ešte priblížiť ich vnútornému svetu. To znamená, že čoraz menej vieme o ľuďoch, ktorí nežijú v našej spoločenskej vrstve, štvrti či na našej úrovni príjmu. Nechápeme ich pohnútky, starosti a motívy,“ dopĺňa Pekarčík.

Aj keď bol film v prípravnej fáze označovaný ako dokumentárny, napokon mu prideliť korektnejšie označenie – hybrid, ktorým autor otvorene priznáva použitie postupov vlastných skôr hranému filmu. „Ako dokumentárny režisér viem, že život vymýšľa absurdné situácie, o ktorých by sme si často pomysleli, aké sú nepravdepodobné. To je niečo, čo človek ťažko vymyslí za klávesnicou počítača. Počas dlhých hodín a dní v osadách som teda začal pracovať na observáciách, na zbieraní malých detailov, odporovaných nuáns, ktoré vytvorili náladu, základný pocit filmu. Ale bolo potrebné s nimi ešte pracovať, poskladať ich do ucelenejšieho príbehu, viesť ich. Preto som sa rozhodol do filmu implementovať aj hrane prvky, výsledkom čoho je hybridný žáner.“ Na konečnom rozhodnutí sa podpísalo aj formálne riešenie filmu – jednotlivé scény sú zaznamenané v statických celkoch bez použitia strihu. „Je to minimalizovanie obrazového vyjadrovania, ktoré je prakticky oklieštené len na kompozíciu. Tento princíp bol v priebehu nakrúcania dosť veľkou výzvou.“

nepočujúcemu dietatu nevysvetlite, kde je okraj záberu. Autentické zábery tak boli nenávratne preč. Pri hraných sme museli niekoľkokrát opakovať,“ vysvetľuje Pekarčík, ktorý sa podieľal aj na kamere, zvuku a strihu projektu. „Pri strihovej koncepcii som rozmýšľal o prelínaní rozprávania medzi fotografiou a filmom. Používal som paralelu pozorovania fotografickej výstavy: pred každou fotografiou strávite toľko času, koľko sami uznáte za vhodné. Potom sa presuniete ďalej. Chcel som sa tomu vo filme priblížiť: je síce strihaný medzi jednotlivými situáciami, ale samotné situácie vnútri scény strihané nie sú, pozorujeme ich tak, ako sa odohrávajú, ako sú rozprávané. Tento spôsob mi pomohol zdôrazniť autenticitu. V zásade bolo pre mňa kľúčové protagonistom sa čo najviac priblížiť a byť úprimný v záujme o nich. Bez toho by význam filmu – spájanie a porozumenie – nebolo možné preniesť na filmové plátno,“ uzatvára Pavol Pekarčík. ◀

— Réžisér Pavol Pekarčík

Hluché dni (r. Pavol Pekarčík, Slovensko/Česko, 2019)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 115 000 eur (podpora Audiovizuálneho fondu: 50 000 eur, podpora z RTVS: 35 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray, mp4

Tam, odkiaľ sa uteká

Stratený domov je druhý celovečerný dokument filmára a fotografa Juraja Mravca ml. Mladý tvorca v pozícii režiséra, scenáristu i kameramana prináša do kín autentický obraz ťažkého života na území okupovaného severného Iraku a Sýrie a hraničných situácií, ktorým čelia nielen tamojší obyvatelia, ale aj slovenskí záchranári. Tí vymenili pokojný rodinný život v bezpečí strednej Európy za prácu vo vzdialenej krajine, zmietanej nepokojmi.

— V našich končinách si meno Juraja Mravca ml. spájame predovšetkým s tvorbou venovanou vojnovnej a sociálnej tematike. Verejnosť zaujal napríklad svojimi fotoreportážami z prostredia väznice v Ilave, z ukrajinskej revolúcie v roku 2013 či z každodenného života v postsovietskej realite. V reportážnej kategórii sa niekoľkokrát umiestnil na oceňovaných priečkach prestížnych fotografických súťaží Slovak Press Photo a Czech Press Photo.

— V roku 2016 sa Mravec pustil do natáčania svojho filmového debutu – dokumentárneho road movie *Mir vam*. Priniesol v ňom zaujímavý pohľad na bežný život v oblasti východnej Ukrajiny sužovanej vojnou. Popri pozorovaní ľudí znášajúcich následky ozbrojeného konfliktu tlmočí poznanie, že vojna je predovšetkým hra mocných, na ktorú doplácajú tí nevinní.

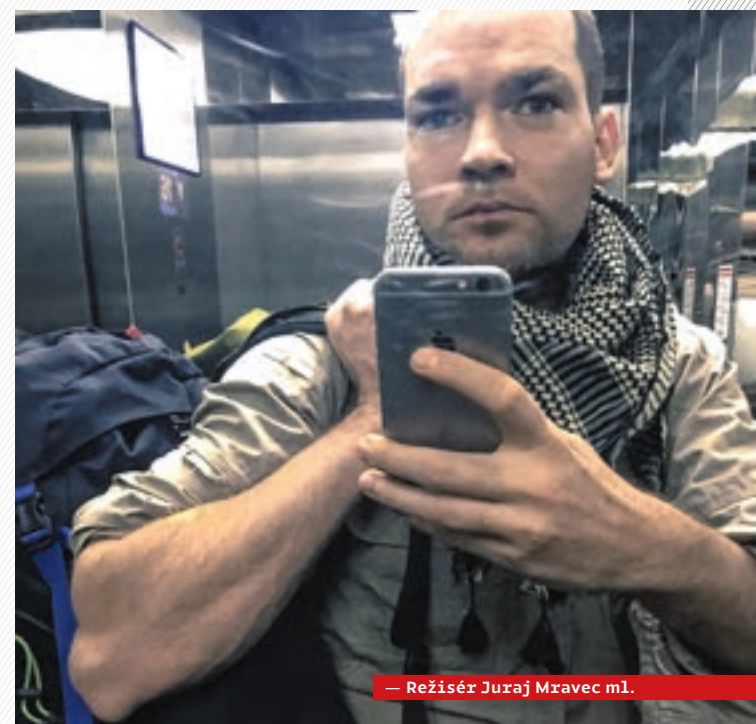
— Vo svojej filmovej novinke sa tvorca venuje podobnej téme, no z Ukrajiny sa presunul na Blízky východ, konkrétne do severného Iraku a Sýrie, odkiaľ už priniesol niekoľko reportáží. *Stratený domov* je správa o tom, ako sa spolu s dvojicou slovenských záchranárov Oliverom a Matejom stal svedkom veľkej bojovej operácie s cieľom vymaniť mesto Mosul z područia Islamského štátu. „Myšlienka odísť dokumentovať konflikt na Blízkom východe prišla ako reakcia na utečeneckú krízu. Mal som potrebu ukázať, odkiaľ a prečo vlastne tí utečenci do Európy utekajú,“ hovorí Juraj Mravec ml. „Samotný Mosul bol dobre načasovaná náhoda. Operácia sa začala práve v čase, keď som mal veľmi výhodnú možnosť byť v Mosule, koľko som chcel. Mnohé známe zahraničné médiá takúto možnosť nemali. Vďaka im za to slovenskej organizácii Akadémia urgentnej medicíny.“

— Na jednej strane je príbeh odvážlivcov, ktorí opustili svoje rodiny a riskujú vlastné životy, aby zachraňovali iných, na druhej strane sú príbehy miestnych mužov, zdrvených nekončiacou sa vojnou a katastrofálnymi podmienkami na život ich vlastných rodín, ktorí sa snažia uniknúť zo spustošenej krajiny a zabezpečiť svojich blízkych. Oba príbehy tak vytvárajú obraz toho, aká závažná je situácia na Blízkom východe, a pomáhajú divákovi vcítiť sa do pozície miestnych obyvateľov. Mravec hovorí, že práca v krajine, akou je Irak, si vyžaduje aj množstvo vedomostí z histórie, politiky a podobne, no „niekedy je téma taká nevyspytateľná, že sa nedá predvídať jej vývoj. Vtedy sa riadim intuíciou.“ Na otázku, ako nachádza v takom nehostinnom prostredí motiváciu, ale aj potrebný odstup, odpovedá: „Robím to, pretože viem, že na to mám. Či už profesijne, alebo psychicky. Navyše verím, že je to potrebné, no a v neposlednom rade ma to aj baví a naplňa. Odstup vytvára už samotná skutočnosť, že situáciu zaznamenávam. Som len niekto, kto sa pozerá, návštevník. Neumierajú tam moji blízki a dialo by sa to, aj keby som tam nebol. Takto aspoň môžem využiť svoje schopnosti a povedať o tom aj slovenským, prípadne európskym divákovi.“

— Na rozdiel od svojej snímky *Mir vam*, na ktorej spolupracoval ako kameraman Pavol Pekarčík, sa v dokumente *Stratený domov* režisér rozhodol zobrať kameru

do vlastných rúk a postaral sa aj o zvuk. „Dnes – a hlavne medzi kastou dokumentaristov pracujúcich vo vojnových zónach – je bežné, že robíme film vlastne sami, bez štábu. Treba si uvedomiť, že pracovať na miestach, kde prebiehajú aktívne boje, je niečo úplne iné. Je nezmyselné, aby bol so mnou dajme tomu zvukár. Ohrozím jeho život len preto, aby som mal v rámci možností kvalitnejšie nahrať zvuk? Všetka romantika, ktorá z nevedomosti možno vzniká okolo vojnovej žurnalistiky, zanikne v sekunde, keď to okolo vás začne naozaj lietať. Mne ako autorovi to vyhovuje,“ hovorí o nakrúcaní Juraj Mravec ml. a dodáva, že filmu by sa chcel venovať aj naďalej, možno by raz skúsil aj hraný projekt.

— Titul *Stratený domov* mal premiéru už v marci na Medzinárodnom festivale filmových klubov Febiofest a uviedol ho aj septembrový MFF Cinematik v Piešťanoch, kde ho zaradili do súťaže slovenských celovečerných dokumentov Cinematik.doc. Vo svojom festivalovom živote Mravcov novinka aktuálne pokračuje na Medzinárodnom festivale dokumentárnych filmov Jeden svet. No a okrem toho si ju diváci budú môcť pozrieť aj v bežných kinách. ◀

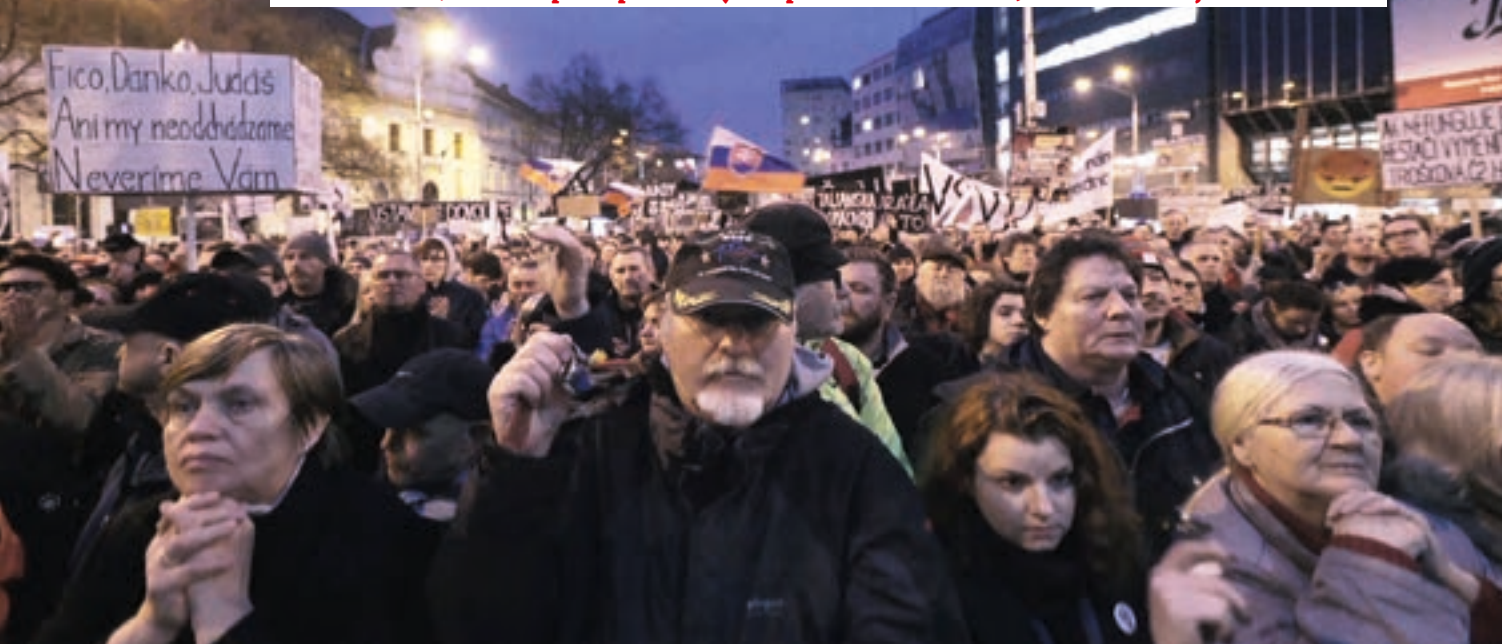

— Režisér Juraj Mravec ml.

Stratený domov (r. Juraj Mravec ml., Slovensko, 2019)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 129 100 eur (podpora Audiovizuálneho fondu: 40 000 eur, podpora RTVS: 24 166 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSTIČE: DCP, blu-ray, mp4

Ako sa kradne štát

Len niekoľko mesiacov po premiére filmu *Obliehanie mesta* prichádza do slovenských kín ďalší angažovaný dokument Zuzany Piussi *Ukradnutý štát*. Snaží sa o reflexiu a analýzu spoločensko-politických vzťahov na Slovensku, ktoré sa postupne odkrývali po vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice.

Film začal vznikáť ako voľné pokračovanie dokumentu *Od Fica do Fica* (2012) s ambíciou vrátiť sa k stále nevyšetrenej kauze Gorila a pozrieť sa na jej protagonistov aj na aktérov protestov. „Bol to nápad Maroša Beráka, urobiť film po Gorile, ale hneď ako sme na ňom začali pracovať, zavraždili novinára a jeho priateľku. Zmenila sa spoločenská situácia, už nebolo možné urobiť film po Gorile, ale film o tom, prečo na Slovensku zabili novinára,“ vysvetľuje Zuzana Piussi. Nakrúcanie, ktoré trvalo dva roky, nabralo iný smer – finančne aj časovo náročnejší. Najprv postupovali podľa scenára, ale od februára 2018 začali zachytávať novo sa vyvíjajúce spoločenské udalosti. Vražda novinára a jeho snúbenice vyvolala podozrenia z ďalších prepojení štátu so záujmovými skupinami.

Piussi sa v dokumente zaoberá rôznymi verziami „skutočnosti“ aj mechanizmami, akými je „skutočnosť“ vytváraná. Hovorí o autoroch, sprostredkovateľoch a prijímateľoch informácií, o kauzách a konšpiráciách, ale aj o spoločenskom zriadení, v ktorom tradičné štruktúry štátu postupne nahrádzajú oligarchovia a mafia tak, aby o tom verejnosť nemala ani tušenia. „Film sa zaoberá predajom informácií, spolupracou tajných služieb a novinárov, ovplyvňovaním médií, ale aj hľadaním rôznych motívov vraždy novinára. Ukazuje na rozklad štátnych inštitúcií, ktoré by nás mali chrániť,“ hovorí dokumentaristka. „Protagonistov je veľmi veľa, sú to bývalí pracovníci tajnej služby, advokáti, novinári, blogeri, ale aj ulica a obvinení.“ Podľa Piussi reflektuje výsledný tvar „mechanizmy ovplyvňovania štátu aj verejnej mienky prostredníctvom kompromitujúcich materiálov, utajovania alebo naopak poskytovania určitých informácií v určitom čase tak, aby sa ustálil naratív, ktorý väčšina ľudí akceptuje ako skutočnosť.“

Nedávno sa filmárka stala dobrovoľne dôverníčkou obžalovaného Mariána Kočnera, aby sa mohla zúčastniť na neverejnom pojednávaní v rámci vyšetrovania najsledovanejšej kauzy na Slovensku. „Súd prvýkrát vypočúval Kočnera, ale aj svedka Tótha, ktorý svedčí proti Kočnerovi. Rozmýšľala som, či názov filmu *Ukradnutý štát* nie je prisilný, ale tieto dva dni na súde ma ubezpečili, že je výstižný.“

Kameru mal v tomto prípade na starosti dokumentarista Miro Remo, takže sa Piussi mohla viac sústrediť na réžiu. „S Mirom sa mi spolupracuje výborne, mám na ňom rada, že keď má dobrý záber a situáciu, usmieva sa od ucha k uchu. Veľa sme točili tak, že som bola pred objektívom, vyprovokovala som situácie s protagonistami, viedla rozhovory, kým on sa sústredil na kameru. A urobil to skvele,“ poznamenáva autorka a doplní: „Konceptiu filmu som vymyslela v strižni, oslovila som výtvarníkov, a tak sa podarilo z publicisticko-investigatívneho filmu urobiť, dúfam, niečo viac.“ Pod strihom je podpísaný Šimon Špidla, animácie vytvorili oceňovaní komiksoví autori Vojtěch Mašek a Marek Pokorný. Dramaturgom a producentom za českú stranu je Vít Janeček (D1 film), slovenským producentom je Maroš Berák (Ultrafilm). Vznik snímky podporilo aj 262 ľudí cez crowdfundingovú kampaň, kde sa podarilo získať za 44 dní sumu 15 780 eur.

Dokument *Ukradnutý štát* uvedie v predpremiére Medzinárodný festival dokumentárnych filmov Jeden svet a 10. 10. vstúpi do slovenskej kinodistribúcie. Vybrali ho aj do súťažnej sekcie Česká radost na MFDF Ji.hlava.

Okrem klasickej kinodistribúcie sa plánuje aj turné po regiónoch a séria projekcií, po ktorých budú môcť diváci diskutovať s autormi filmu, jeho protagonistami a ďalšími hosťami. Piussi sa svojimi filmami snaží podnecovať kritické myslenie a vníma túto distribučnú stratégiu ako veľmi dôležitú, podobne ako producent Maroš Berák, ktorý pripomína: „Demokratický systém totiž predpokladá vysokú mieru angažovania sa každého z nás dnes a denne na všetkých úrovniach spoločenského života.“ Film by mal byť podľa jeho tvorcov príspevkom k rozvoju občianskej spoločnosti, podnietiť diskusiu o ďalšom smerovaní Slovenska a varovať pred cestou jednoduchých riešení a radikalizmu. „Film je živý, reaguje na súčasné dianie na Slovensku, a keďže to je absolútne v pohybe, ešte stále nakrúcam a zaznamenávam nové situácie a súvislosti. Môže byť otázne, či sa téma *Ukradnutého štátu* vôbec dá dokončiť; obávam sa, že pri nej môžem zostarnúť a zomrieť,“ uzatvára Zuzana Piussi. ◀

— Zuzana Piussi pri nakrúcaní.

Ukradnutý štát (r. Zuzana Piussi, Slovensko/Česko, 2019)
CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 40 700 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 25 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, blu-ray, mp4

— text: Mária Nikelová / absolventka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: Filmpark production —

Vypočut' volanie

Do slovenských kín prichádza druhý celovečerný dokument režiséra Erika Prausa *Volanie*. Odohráva sa v pravoslávnom kláštore Počajivská lavra na západe Ukrajiny. Snímka mala premiéru v júni na Art Film Feste v Košiciach a nedávno ju uviedol aj MFF Cinematik, kde získal Cenu primátora Piešťan.

Erik Praus absolvoval bakalárske štúdium na Akadémii umení v Banskej Bystrici, odkiaľ prešiel na Vysokú školu múzických umení v Bratislave. Jeho študentský projekt *Recyklátor* získal cenu za najlepší dokument na festivale Áčko. V kinodistribúcii debutoval filmom *Zem, ktorá hľadá svoje nebo* (2016), ktorý sa odohrával medzi obyvateľmi slovenskej obce Pohorelá, a kvôli svojej novinke *Volanie* sa vybral medzi mníchov do Počajivskej lavry. Praus zachytáva atmosféru miesta s obrovským pravoslávny kláštorom prostredníctvom troch protagonistov – otcov Gabriela, Vicilentia a Nazarija, ktorí tam našli zmysel života. „Nikdy by mi nenapadlo, že nakrútim film o mníchoch,“ hovorí režisér. „Na začiatku som dostal tip na pútnické miesto Počajivská lavra. Naším prvotným zámerom bolo nakrútiť krátky film pre televíziu. Keď sme tam prišli, kláštor nás oslovil svojou mystickosťou. Vtedy vznikla myšlienka osloviť niektorých mníchov a vyrozprávať ich príbehy. Zaujala ma obeta svetského života, rodiny, absolútne oddanie sa Bohu, čo môže byť pre väčšinu ľudí nepochopiteľné.“

Každý z trojice mníchov má v kláštore iné postavenie. „Pri výbere postáv sme prihliadali na variabilitu. Keďže postavenie mníchov v kláštore je rôzne, chceli sme, aby boli rôzne aj ich príbehy. Nakoniec sme vybrali dvoch starších a jedného mladého mnícha. Otec Gabriel je vyššie postavený mních, ktorý vedie v kláštore liturgie a predstavuje duchovnejšiu líniu filmu. Mladý Vicilentius je len na začiatku mníšskej dráhy, ako mladý človek mal sny ako my ostatní. Jeho životnú cestu zmenili stroskotané plány. Poslednou, najsilnejšou postavou je otec Nazarij, ktorý je miestnym staviteľom chrámov. Je to človek, ktorý po páde komunizmu začal vo veľkom podnikat' a bohatstvo nadobúdal niekedy aj nečestným spôsobom. Nakoniec odišiel z absolútneho bohatstva do askézy,“ vysvetľuje Praus.

Hlavné postavy filmu našli na tomto mieste vnútorný pokoj a s podobným úmyslom tam prichádza aj množstvo pútnikov – načerpať silu, prosiť o odpustenie a zlepšenie životnej situácie. „Počajivská lavra nie je komplex uzavretý pre verejnosť a vo východnej Európe je to veľmi navštevované miesto. Stretli sme tam pravoslávnych veriacich z rôznych kútov Európy, aj zo Slovenska. Záujem o toto miesto vo filme vidieť aj v záverečnej púti.“

Strihač Peter Harum v diskusii po projekcii filmu na Cinematiku uviedol, že natočili množstvo hodín materiálu a strihanie trvalo rok. Autori sa snažili čo najviac vypovedať obrazom a z hodín rozhovorov vybrať len to najdôležitejšie. Cieľom bolo porozprávať o premene mníchov, o danom mieste a hlavne o duchovne, ktoré tam mnohí nachádzajú. Erik Praus poznamenáva, že viacročné nakrúcanie prebiehalo v niekoľkých intervaloch, čo bolo „ovplyvnené zámerom zaznamenať popri portrétoch aj najdôležitejšie kresťanské sviatky, ako sú Roždestvo, Pascha a Uspenie. Alebo ročnými obdobiami, ktoré film lemujú.“

Pri natáčaní scén v interiéri kláštora mali tvorcovia obmedzené možnosti. Vo filme vidieť napríklad spoločné stravovanie bežných mníchov, no priestory určené pre tých vyššie postavených nebolo možné natáčať. „Môj návrh filmovať musel schváliť vladyka Vladimír, ktorý po niekoľkých rokovaní nakoniec súhlasil. Nebolo to

jednoduché. Sme ľudia zvonku, z ‚Európy‘, a nemáme ani pravoslávne vierovyznanie. Zo začiatku to vzbudzovalo nedôveru. Ale podarilo sa,“ ozrejmuje Praus a pokračuje: „O Ukrajine sa hovorí najviac v súvislosti s vojnou, nestálou ekonomikou a náboženskou nestabilitou. Dokonca sa tam štiepi aj cirkev, čo je smutné, lebo náboženstvo by predsa malo ľudí spájať a nie rozdeľovať. Myslím, že náš film je dôležitý, keďže kresťanstvo dáva nádej. Mnohým ľuďom, čo prišli vo vojne o všetko, ostáva už len viera v Boha. Náš film však nie je propagáciou cirkvi. Skôr v ňom ide o zamyslenie nad podstatou bytia, o pohľad jednotlivca dovnútra seba samého.“

Na pozadí príbehu mníchov je zobrazovaná i nádhera kláštorného prostredia v spojení s okolitou krajinou. Okrem eseje o vzťahu k večnosti a k Bohu má film *Volanie* aj etnografický charakter a Prausov prístup má formu symbolických a metaforických odkazov, čím sleduje špecifickosť lokality. „Počajivská lavra ma oslovila hneď na začiatku svojou mystickosťou. Bolo to veľmi silné poznanie a profesijná skúsenosť. Okrem toho som sa musel ponoriť do dejín a fungovania kresťanstva, čo ma veľmi obohatilo.“

Volanie (r. Erik Praus, Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: približne 140 000 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 51 000 eur, podpora z RTVS: 10 000 eur)

DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

— text: Dominika Dudisová / poslucháčka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: zdroj: Peter Kerekes s.r.o.
/autor: Martin Kollár —

Bata očami Kerekesa

Príbeh človeka, ktorý vďaka svojej rozvahe, štedrosti a húževnatosti dosiahol svoj sen. Celovečerný dokumentárny film Petra Kerekesa BATAstories mapuje život Tomáša Baťa, zakladateľa svetovej obuvníckej značky, starostu Zlína a globalistu, ktorý vytvoril vlastnú filozofiu podnikania.

„Jedného dňa mi zavolała Ivanka Miloševič z Českej televízie, či by som nechcel robiť film o Tomášovi Baťovi. ČT a Arte pripravujú spoločne niekoľko filmov o Čechoch, ktorí sa preslávili vo svete – Václav Havel, Tomáš Baťa, Miloš Forman. Najprv som ponuku odmietol, ale neskôr ma manželka presvedčila, že by to mohol byť zaujímavý projekt,“ ozrejmjuje režisér Peter Kerekes. „Najťažšie bolo vymyslieť, ako prerozprávať životný príbeh človeka, ktorý zahynul v roku 1932. Ľudia, ktorí s ním priamo spolupracovali, už nežijú, existuje dokopy asi dvanásť minút filmového archívneho materiálu, v ktorom vystupuje, a fotografie iba z neskoršieho obdobia jeho života, keď už bol slávny. Tak som si nakúpil ‚batologic-kú‘ literatúru a začal som rozmýšľať. Dostal som sa k útlej autobiografii, ktorú napísal Tomáš Baťa, keď ležal v nemocnici. V hemingwayovskej krátkych a výstižných vetách, s humorom a nadhľadom, zároveň s vášňou píše o svojom detstve, podnikateľských začiatkoch a hlavne o omyloch, ktoré ho takmer doviedli k bankrotu a vďaka ktorým sa naučil, ako budovať firmu. Zrazu predom mnou nestál pragmatický podnikateľ, ale vášnivý objaviteľ, človek, ktorý robil chyby a učil sa z nich. Bolo zaujímavé čítať, ako bol ovplyvnený Tolstým, socializmom, kolektivismom a ako sa stal ‚kapitalistom s ľudskou tvárou.‘“

Dokument predostiera komplexný pohľad na globálny charakter podnikania rodiny Baťovcov, nesústreďuje sa len na československé korene a pôsobenie firmy. Natáčalo sa v Bataville vo Francúzsku, v Kolhapure (kde sa po stáročia robia ručne kožené topánky rovnakou technológiou) a Batanagare v Indii, v Limuru a Nairobi v Keni, v brazílskych mestách Batatuba a Bataypora, samozrejme, v Zlíne a úvodná sekvencia sa nakrúcala v ateliéroch Štúdia 727 v Bratislave.

„Zámerom Arte bolo točiť na piatich kontinentoch, pretože Baťa mal továrne po celom svete. Nakoniec sme točili iba na štyroch, na Nový Zéland už neostali peniaze. Ja som sa rozhodol v každej krajine nájsť ‚malého Baťu‘ – obuvníka, ktorý je v takej fáze života ako Baťa, keď začínal,“ vysvetľuje Kerekes. „Malý Tomáš Baťa vyrábala z odrezkov kože topánky pre bábiky. My sme v Indii našli chlapca z obuvníckej rodiny, ktorý vyrába z odrezkov kože malé topánky. Hovorí o svojich predstavách a snoch, ktoré sú identické s detskými spomienkami Tomáša Baťa. Dospievajúci Tomáš odišiel od otca a založil si s bratom vlastnú firmu. V slume Kibera v Keni sme našli dvoch bratov, ktorí ušli od rodičov a vyrábajú topánky zo starých pneumatík. Tomáš Baťa zarobil veľké peniaze na dodávkach obuvi pre rakúsko-uhorskú armádu. V Limuru sme našli dizajnerku firmy Baťa, ktorá navrhuje vojenské topánky. Tieto podobnosti, hľadanie ‚batovského ducha‘ po celom svete, sú princípom filmu.“ Tvorca snímky zároveň poznamenáva, že mal šťastie, keď hneď na začiatku narazil na spisovateľa a scenáristu Pavla Hajného. „Pavel sa venuje baťovskej tematike takmer tridsať rokov, precestoval za bývalými baťovcami celý svet, má s nimi natočené úžasné rozhovory. Keď som prišiel za ním s ponukou na spoluprácu, mal jedinú podmienku – chcel všade cestovať s nami. Vo veku 77 rokov. Bol úžasný, napríklad radil taxikárovi v Kalkate, ako ísť skratkou do Baťovej továrne. A hlavne s ním bola ‚sranda.‘“

Film vznikol v koprodukcii Arte France, Českej televízie a spoločností Seppia, Negativ a Peter Kerekes.

BATAstories (r. Peter Kerekes, Francúzsko/Česko/Slovensko, 2019) **CELKOVÝ ROZPOČET FILMU:** 336 765 eur
(podpora z Audiovizuálneho fondu: 30 000 eur) **DISTRIBUČNÉ NOSIČE:** DCP, DVD, blu-ray

— text: Anna Lazor / poslucháčka
audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU
— foto: ARINA —

Jiří Suchý, muž mnohých remesiel

V októbri sa do slovenských kín dostáva dokument českej režisérky Olgy Sommerovej o živote a tvorbe legendy českej kultúrnej scény Jiřího Suchého. Sommerová ponúka divákovi komplexný portrét umelca a prierez jeho osobným i profesijným životom. Je to možnosť preniknúť do sveta výraznej osobnosti, hudobníka, divadelníka, výtvarníka a zberateľa.

Jiří Suchý bol pri vzniku pražského divadla Semafor, napísal množstvo pesničiek a divadelných textov, ktoré sa dodnes stretávajú s obrovskou obľubou u českého, ale aj medzinárodného publika, a svojim mnohostranným talentom ovplyvnil umelcov niekoľkých generácií. „Stopa Jiřího Suchého v kultúrnom a spoločenskom živote českej krajiny je úplne ojedinelá. Jeho mnohostranný geniálny talent a jeho osobnosť sú jedným z majákov českej kultúrnej identity. Je fascinujúce, že po šesťdesiatich rokoch sa jeho profesijná dráha nekončí, ďalej vo vypredanom Semafore hrá, spieva, píše a režiruje ďalšie divadelné hry,“ hovorí Sommerová. „Mojou tzižiadostou bolo vytvoriť film o životnej ceste muža, ktorý okrem toho, že svoje nadanie zasvätil divadelnej a piesňovej tvorbe, žil aj svoj osobný a občiansky život. A ja som chcela predstaviť jeho život v kontexte jeho tvorby.“

Režisérka precízne pracuje s prierezovými životnými okolnosťami, ktoré Suchého postretli: druhá svetová vojna, priateľstvo s Jiřím Šlitrom, vznik divadla Semafor, Anticharta, dlhé roky obmedzovania umeleckej tvorby, manifest Dvetisíc slov, demonštrácie v roku 1989, súčasnosť. „Prečítala som knihy o ňom aj od neho, videla som všetky filmy, ktoré o ňom boli natočené, predierala som sa sumou filmových archívnych materiálov. Bola som pripravená ako do boja. Pri natáčaní som sa dozvedela veci, ktoré som nemohla nikde vyčítať, a každý ďalší deň nakrúcania sa objavilo nové poznanie. A takisto ‚srandá.‘ Humor je pre Jiřího Suchého prameň, s ktorým je bytostne spätý. Ne-

môže bez neho žiť a tvoriť. Okrem toho som zistila, že Jiří je dobrý človek a geniálny tvorca.“

Režisérka sa vo svojej bohatej filmografii neraz venovala dokumentárnym portrétom českých osobností. V jednej z epizód relácie JÓ, to jsem ještě žil to bola aj tvorba a životná cesta Jiřího Šlitra, spoluzakladateľa divadla Semafor. Ďalej nakrútila napríklad dokument Červená (2017) o opernej speváčke a herečke Soni Červej alebo film Věra 68 (2012) o najúspešnejšej československej gymnastke Věre Čáslavskej. Olga Sommerová sa v oblasti portrétovania osobností pohybuje s istotou a prináša obohacujúce pohľady. Svoju novinku natočila spoločne s dcérou Olgou Malířovou Špátovou, ktorá bola v pozícii kameramanky. Takto spolupracovali už na štrnástich dokumentoch. Svoju skúsenosť z realizácie filmu o Suchom opisuje Malířová Špátová takto: „Na každé stretnutie s Jiřím som sa naozaj tešila. Bola to pre mňa veľká česť a radosť. Jiří ako filmár a výtvarník vie, čo všetko je potrebné urobiť pre dobrý záber, aby jeho vyjadrenie fungovalo, aby to bolo vtipné a z obrazovej stránky krásne. Bol trpezlivý a k mojim kameramanským prosbám chápal. Neustále prichádzal s novými nápadi. Po celý rok natáčania k nám bol láskavý. A to si vážim najviac.“

Dokumentárny film Jiří Suchý zaimponoval festivalovému publiku v Karlových Varoch, kde získal divácku cenu.

Jiří Suchý (Jiří Suchý – Lehce s životem se práť, r. Olga Sommerová, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 4 800 000 Kč – približne 186 700 eur (podpora z Audiovizuálneho fondu: 30 000 eur)
DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Zimná komédia podľa knižného bestselleru

„To nie sú potomkovia šľachty, ale Laurela a Hardyho,“ komentuje príchod newyorskej rodiny s českými koreňmi na zámok Kostka jeho kastelán. On, gazdiná a hypochondrický údržbár tvoria celé osadenstvo zámku, ktorý rodený Američan Frank zdedil. Spolu s rodinou sa preto v zimnej komédii režiséra Jiřího Vejdělka **Posledná aristokratka** vracia do vlasti svojich šľachtických predkov.

„Posledná aristokratka je kniha, ku ktorej nás priviedla Táňa Pauhofová. Počas nakrúcania filmu Wilsonov s ňou vyšiel rozhovor, v ktorom povedala, že sa nad knižkou smiala nahlas. Keď som si ju kúpila ja, mala som potrebu podeliť sa o zážitok, a tak som v noci posielala kamarátom ememesky s citátmi. Už vtedy som si vravela, že toto je knižka, na ktorej nakrútení by som sa chcela podieľať,“ spomína v explikácii na stránkach Audiovizuálneho fondu slovenská koproducentka filmu Zuzana Mistríková zo spoločnosti PubRes.

Autorom knižnej predlohy je Evžen Boček. „Pri písaní som vôbec nemyslel na publikovanie, jednoducho som sa len bavil, asi ako keď niekto háčkuje alebo lepí modely lietadiel,“ povedal Boček v rozhovore pre idnes.cz. Neskôr stretol nakladateľa Martina Reinera, ktorý ho presvedčil, aby sa o Poslednú aristokratku podelil s čitateľmi.

„Keď som si spočítal, koľko by kniha mala mať stránok, zhrozil som sa, pretože s výnimkou Biblie, Jiráskova a Tolstého nemám rád hrubé knihy. Tak som ju rozdelil do niekoľkých častí,“ vysvetlil Boček. Doteraz vyšli štyri. Scenárista a režisér Jiří Vejdělka (napr. Účastníci zájazdu, Ženy v pokušení) čerpal z prvých dvoch. Predalo sa z nich 200 000 výtlačkov.

„Evžen Boček vtisol do Poslednej aristokratky s nadsádzkou a ľahkosťou svoje dlhoročné sprievodcovské a kastelánske skúsenosti a mne tým dal príležitosť znovu sa scenáristicky a režijné pustiť do najnáročnejšieho, kráľovského filmového žánru – komédie,“ povedal Vejdělka. Svoj tvorivý zámer v žiadosti pre Audiovizuálny fond (ktorá napokon nezískala podporu) opísal takto: „Budem rozprávať príbeh o hľadaní skutočného domova, o pretrhnutých koreňoch,

o stretnutí dvoch kultúr a predovšetkým o zvažovaní a zmeňovaní zodpovednosti a povinnosti. Pretože niečo, čo vám spadne do lona a sprvu sa zdá ako veľké šťastie, sa môže rýchlo zmeniť na nočnú moru.“

Presne to sa stane Frankovi (Hynek Čermák), jeho manželke Vivien (Tatiana Dyková) a dcére Márii (Yvona Stolařová). Prichádzajú do Česka na zdedený zámok, ktorého svojrázne osadenstvo stvárňujú Martin Pechlát, Eliška Balzerová a Pavel Liška. Tunajšie reálie sú pre Frankovu rodinu často veľkou neznámou a ani zdedený zámok nie je tým, čím sa na prvý pohľad zdá. Slovom režiséra – to, čo im spadlo do lona, im čoskoro môže spadnúť na hlavu. Musia sa preto rozhodnúť, či zámok rýchlo predajú, alebo sa pokúsia o jeho záchranu.

Posledná aristokratka sa nakrúcala z dvoch tretín v Juhomoravskom kraji aj vďaka grantu Juhomoravského filmového nadačného fondu. Producent snímky Ondřej Zima vidí niekoľko prínosov takejto regionálnej podpory. „Prínos pre producentov je, že si môžeme dovoliť nakrúcať naše filmy a televízne seriály na miestach, kde by sme naozaj chceli nakrúcať, a neobmedzovať sa tým, ako je to ďaleko od Prahy,“ povedal Zima vo videu juhomoravského fondu. Tri z piatich zámkov, ktoré filmári využili pri natáčaní, sú práve v Juhomoravskom kraji, vrátane zámku v Miloticiach, kde od roku 1992 pôsobí ako kastelán autor predlohy. Do filmovej podoby ju pomohli preniesť kameraman Vladimír Smutný, kostýmová výtvarníčka Katarína Hollá či skladateľ Michal Novinski. Okrem spomínaných hercov diváci uvidia aj Vojtěcha Kotka, Zdeňka Piškulu či Táňu Pauhofovú. ◀

Posledná aristokratka (**Poslední aristokratka**, r. Jiří Vejdělka, Česko/Slovensko, 2019)

CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 305 670 eur DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP

Dekadentná forma vzdoru

V októbri prichádza do kín siedmy celovečerný hraný film českej scenáristky a režisérky Ireny Pavláskovej **Pražské orgie**. Pri svojej predchádzajúcej snímke **Fotograf** (2015) sa inšpirovala životom Jana Saudka. Tentoraz siaha po knižnej predlohe držiteľa Pulitzerovej a Bookerovej ceny Philipa Rotha. Jej novinka vznikla v minoritnej slovenskej koprodukcii.

Roth vychádzal pri písaní románu z vlastných zážitkov. V 70. rokoch navštevoval Prahu a stretával sa so zakázanými autormi, ktorých podporoval, až kým mu v roku 1976 komunisti nezakázali vstup do Československa. Hlavný hrdina Nathan Zuckerman je Rothovo alter ego, objavuje sa v celom jednom cykle jeho diel. V *Pražských orgiách* prichádza do Prahy, aby našiel a zachránil rukopis vzácnnej zakázanej knihy. Pri jej hľadaní sa zoznamuje s pražskou bohémou – umelcami a osobnosťami, ktoré režim odstránil z verejného života, ale aj s rôznymi individuami. Sprievodcu mu robí ukážková obeť normalizačného obdobia – divadelný režisér pôsobiaci ako údržbár v kotolni múzea, ktorý s veľkou dávkou ironie a sarkazmu glosuje spoločnosť a rôzne životné situácie. Ústredný hrdina zase ponúka pohľad zvonka ako človek, ktorý prišiel zo slobodného sveta. „Už od začiatku sa mi páčilo, že ide o pohľad cudzinca, Američana, ktorý preniká do českej mentality. Preto pre mňa bolo dôležité udržať vo filme jeho pohľad na vtedajšiu československú spoločnosť, na to, ako sa jednotliví ľudia boli schopní zachovať a vyrovnávať so situáciou, ktorá tu v 70. rokoch panovala,“ uviedla Pavlásková v autorskej explikácii pre Audiovizuálny fond. „Zuckerman reflektuje našu skutočnosť nadmieru citlivo a vnútorne. My sme zvyknutí myslieť si, že len my sami rozumieme našej spoločnosti, našim dejinám a našej mentalite najlepšie. Že znútra sme schopní analyzovať sa najpravdivejšie. Ale mnohokrát to tak nemusí byť.“

Dôležité je aj stretnutie Nathana Zuckermana s výstrednou spisovateľkou Olgou. Tá vidí vo svojom nekonvenčnom správaní jednu z mála možností, ako odporovať normalizačnému režimu. Film ukazuje rôzne podoby vzdoru, ľudského zúfalstva, strachu, ale i humoru

v ťažkých situáciách. Objavujú sa v ňom aj postavy inšpirované Václavom Havlom a Ludvíkom Vaculíkom, takisto legendárne večierky, ktoré organizoval syn Alfonsa Muchu Jiří v dome na Hradčanskom námestí.

„Dôležitým partnerom rozprávania je aj genius loci samotnej Prahy. Hlavný hrdina, ktorý sám obdivuje Kafku, na seba necháva pôsobiť atmosféru mystického mesta s jeho históriou, s jeho nekonečnými príbehmi, s jeho chátraním i veľmi inšpiratívnym nábojom. Vidí Prahu imponujúcu, ktorá sa mieša s Prahou plnou represii, ktoré Zuckermana uvrhnú do nebezpečenstva,“ objasňuje režisérka.

Práva na sfilmovanie knihy získala Irena Pavlásková pred pár rokmi priamo od Philipa Rotha, s ktorým sa stretla u neho doma v Connecticute. „Chcel vedieť, aký mám k téme knihy vzťah, ako som vnímala totalitu, už predtým si vyžiadal moje filmy,“ prezrádza režisérka. Po trojhodinovom rozhovore súhlasil s natáčaním. Pavlásková s ním bola v kontakte aj počas prípravnej fázy filmu. Konzultovala s ním i herecké obsadenie, ktoré je medzinárodné. Hlavného hrdinu stvárnil kanadský herec, scenárista a producent Jonas Chernick. Olgu hrá pôvodom ruská herečka Xenija Rappoport, ktorá sa často objavuje v zahraničných produkciách a ocenili ju aj na MFF Benátky (za film *Dvojité čas* v réžii Giuseppeho Capotondiho). Z českých hercov sa v snímke *Pražské orgie* objavujú napríklad Pavel Kříž, Klára Issová, Jiří Havelka, Miroslav Táborský či Martin Stránský. Zo slovenských si menšiu úlohu zahral Juraj Ďurdiak. Obrazovú stránku filmu mal na starosti pôvodom slovenský kameraman Alexander Šurkala a tunajším koproducentom projektu je spoločnosť ARINA. ◀

Pražské orgie (r. Irena Pavlásková, Česko/Slovensko, 2019) CELKOVÝ ROZPOČET FILMU: 1 806 000 eur (Podpora z Audiovizuálneho fondu: 65 000 eur) DISTRIBUČNÉ NOSIČE: DCP, blu-ray, DVD, mp4

— text: Mariana Jaremková / filmová publicistka —

foto: Miro Nôta —

Každý film ma niekam posunul

Maroš Šlapeta má za sebou niekoľko zaujímavých projektov, v ktorých jeho pozícia strihača získala väčší autorský priestor. Za *Válka* už dostal národnú filmovú cenu Slnko v sieti a aktuálne ho ocenili aj jeho strihačskí kolegovia.

Asociácia slovenských filmových strihačov (ASFS) udelila 1. októbra po druhý raz svoje ceny. Ako sa jej darí naplňať dôvody, z ktorých bola založená?

Asociácia vznikla v roku 2016 a nadviazala na pôvodnú strihačskú asociáciu, ktorá patrila k najstarším profesijným združeniam v oblasti filmu u nás – vznikla v roku 1991 na pôde Slovenskej televízie a združovala najmä strihačov, ktorí tam pracovali. Bolo to také cechové združenie. Neskôr jej aktivity vyhasli a najmä sa zmenila celá situácia okolo televízie a filmu. V nových podmienkach museli aj strihači začať fungovať na vlastnú päsť. Uvedomili sme si, že aj kvôli vzájomnej komunikácii by bolo dobré založiť platformu, ktorá by ich opäť prepojila. A aj preto, že podmienky, v ktorých musia pracovať, je oveľa horšie znášať individuálne. Tak sme postupne dospeli k obnoveniu niekdajších aktivít a vytvorili subjekt, ktorý sa hlási ako nástupnícky k tomu pôvodnému. Koncipovali sme ho však ako výberové združenie, ktoré má udržiavať kvalitu a pozdvíhať celkovú úroveň tejto profesie. A začali sme aj udeľovať ceny, na zviditeľnenie a zvýšenie kreditu profesie. Podmienky v audiovizíii sa tak vyhrotili, že v podstate každý má veľa práce, aby sa v tomto priestore uplatnil a prežil. Preto sa nám zdalo dôležité, aby sme si pomohli, či už v rámci komunikácie, alebo zviditeľnenia profesie strihača, a aby sme postupne napomáhali zlepšovaniu podmienok, v ktorých sa táto profesia vykonáva. Každý získa toľko priestoru, koľko si ho vybojuje, a myslím si, že naša profesia je zásadná v celom procese vzniku filmu, patrí me-

dzi štyri najdôležitejšie. Ako hovoril Maximilián Remeň, je aj tá najzodpovednejšia, lebo je na konci. Strihač je v tom reťazci posledný, kto môže filmu zásadne tvorivo pomôcť. A keď to nedokáže udržať, celé predošlé snaženie všetkých ostatných bolo zbytočné. Pri výrobe filmu sa ťažisko stále viac presúva do postprodukcii, a to nielen u nás, ale všade vo svete. Súvisí to s vývojom technológií, so zmenou celej produkcie, s nastavením filmového priemyslu.

Vráťme sa ešte k tohtoročným cenám. Tu je asi dôležité, ako zostaviť porotu.

Pre nás je najdôležitejšie, aby to hodnotenie bolo nespochybniteľné, preto sa snažíme zostaviť porotu s čo najväčším kreditom. Tento rok stála na jej čele poľská strihačka Milenia Fiedler, ktorá pracovala s takmer všetkými poľskými režisérskymi legendami, ako sú Wajda, Zanussi, Stuhr... Členmi poroty boli chorvátsky strihač, režisér a producent Vladimír Gojun, ktorý veľmi intenzívne pokrýva filmy z krajín bývalej Juhoslávie, český strihač Tomáš Doruška, teoretik Peter Michalovič a za našu asociáciu to bol Štefan Švec, ktorý súčasne zastupuje aj RTVS.

Ty si teraz získal Cenu ASFS za strih dokumentárneho filmu. Ide o titul *Válek* v réžii Patrika Lančariča. Táto kategória bola veľmi vyrovnaná.

Vznikla pekná situácia, že Hlavnú cenu, ktorá sa udeľuje bez ohľadu na kategórie, získali Rado Dub-

ravský a Marek Kuboš za *Posledný autoportrét*. Čiže oba dokumenty, ktoré tak výrazne zarezonovali – *Válek* a *Posledný autoportrét* – si podelili ceny, čo ma veľmi teší. Pretože aj keď sa snažíme, aby sme v tejto súťaži oceňovali tvorivé výkony strihačov, je to súčasne aj cena pre samotný film. Aj porotcovia hovoria, že je niekedy ťažké oddeliť prácu strihača od filmu ako celku, pritom nie vždy musia byť rovnako dobré. Ja sa z tejto ceny veľmi teším, lebo je to ocenenie nielen mojej práce, ale práce všetkých, ktorí na filme *Válek* spolupracovali. Teda najmä režiséra Patrika Lančariča, producenta a kameramana Petra Keliška, spoluscenáristu Petra Pavlaca a hudobného skladateľa Vladislava Šarišského.

A ak sa pozrieme na nominované a ocenené filmy komplexne?

— Ja opäť začnem dokumentom, pretože mám obrovskú radosť, že celá kolekcia prihlásených filmov bola veľmi silná a rozmanitá, čo potvrdzuje veľký potenciál slovenskej kinematografie v tejto oblasti. Výborné snímky sa stretli aj v študentskej kategórii, čo ma teší nielen preto, že som pedagóg na škole, z ktorej tie filmy väčšinou sú, ale je to aj príslub do budúcnosti, vidíme naozaj kvalitu a zachováva sa kontinuita. Vyhrala Petra Hořková so strihom filmu *Výlet*, čo je veľmi vyzretý film, spracovaný na vysokej profesionálnej úrovni. Zároveň je veľmi komunikatívny a má čitateľné a silné posolstvo. Aj kategória televíznej audiovizuálnej tvorby je stále silnejšia. Ak to porovnam s minulým ročníkom, stúpa kvalita i rozmanitosť, čo je pozitívny signál. A cenu si opäť odniesla Petra Hořková za zaujímavý projekt *Spýtaj sa vašich '68*. A som veľmi rád, že ASFS ocenila in memoriam strihača Alfréda Benčíča za celoživotné dielo. Keď si všimneme, na akých filmoch pracoval – strihal takmer všetky Hanákové filmy, oba Havettove, mnohé Trančíkove, Lutherove, spolupracoval s Kubalom, so Slivkom –, je úplne jasné, že svojou tvorbou zásadne ovplyvnil smerovanie slovenskej kinematografie.

Už si spomenul svoje pedagogické pôsobenie na FTF VŠMU, hovorili sme o presadení sa. Vznikajú už na škole profesijné partnerstvá? A aký je vlastne záujem o túto profesiu?

— Áno, funguje to prirodzene, že sa spoja ľudia, ktorí si rozumejú. A často tieto partnerstvá trvajú aj po skončení štúdia. Čo sa týka záujmu, došlo k istému poklesu, ale tento trend sledujeme aj pri ďalších odboroch na našej škole. A je to tak i na FAMU. Súvisí to aj s demografickou krivkou. Netreba však rozhodne prepadnúť pocitu, že treba znížiť kritériá, práve naopak, treba ich udržať a trvať na kvalite.

Najmä ak je strihač aj dramaturgom a tvorivým partnerom režiséra.

— Podstatná časť strihu sa odohráva v hlave. Ja som mal šťastie, že keď som nastupoval ako študent, mala tá škola obrovskú energiu. FTF VŠMU sa v tom čase formovala a vznikol úžasný efekt synergickej energie ľudí, ktorí školu vytvárali. Myslím si, že princíp, na ktorom je odbor postavený, je taký silný, že netreba nič zásadné meniť, iba to posúvať dopredu a zohľadňovať vývoj. Nároky na strihača sú dnes extrémne vysoké. Nemusíme diskutovať o tom, že ak chce niekto vytvoriť umelecky hodnotné kinematografické dielo, vyžaduje si to vysoké nároky, ale platí to už aj pri televíznej tvorbe. Nápor je čoraz väčší, čo sa týka času i samostatnosti. Väčšina strihačov je dnes nútená stráviť veľkú časť procesu strihu samostatnou prácou. Neplatí, že televízna tvorba je niečo menej, nároky sú rovnako veľké a rastú, tak ako rastú nároky na výsledné diela, čo spôsobuje silnejúca konkurencia.

Ak hovoríš o samostatnosti, hovoríš aj o dôvere? A máš rád práve túto situáciu, keď striháš sám?

— Ja väčšinou pracujem tak, že strihám najskôr sám. A nie je to preto, že by režisér nechcel byť v strižni, ale väčšina režisérov si je veľmi dobre vedomá, že treba dať priestor aj druhej strane, a sú schopní oceniť jej vklad. Vo fáze prvého strihu tam teda nie sú a potom konfrontujú túto nultú verziu so svojou predstavou. Práve z toho môže vziť niečo zaujímavé. Strihač a režisér si majú byť navzájom tvorivými oponentmi. Pohľady by sa mali striedať. A áno, určite je to o dôvere. Musíme si navzájom veriť, že tomu filmu chceme čo najviac pomôcť. Napríklad pri non fiction filme pracujeme so skutočnými ľuďmi, a tak nemôžem prekročiť niektoré hranice. Tie by sa však nemali prekročiť ani pri hranom filme, vždy je to napokon výpoveď o svete.

Zodpovednosť, to je pri non fiction filme jedno z kľúčových slov, dôležité nielen pre režiséra, ale rovnako aj pre strihača, keď si uvedomíme, že práve strih je tou najmanipulatívnejšou

„Strihač a režisér si majú byť navzájom tvorivými oponentmi. Pohľady by sa mali striedať. A áno, určite je to o dôvere.“

časťou procesu tvorby. Ty sám si v inom našom rozhovore povedal, že je pre teba dôležité, aby si sa aj po premiére mohol s protagonistami stretnúť a pozrieť sa im do očí.

— Je to veľká zodpovednosť. My tým ľuďom nesmieme ublížiť, musíme ich rešpektovať a mať ich radi, nech sú akíkoľvek.

Aj Jany Vlčkovej som sa pýtala, ako sa hľadá empatia k postavám, resp. k ľuďom, ktorí sú ti nesympaticí.

— Musí sa nájsť, aj v prípadoch, keď je to ťažké. Na jednej strane musíme byť v procese tvorby citovo zangažovaní, ale súčasne si zachovať odstup. A o tom to je, byť schopný racionálne zhodnocovať veci, zanalyzovať ich a zároveň k nim získať hlboký vzťah. Ako to urobiť, na to neviem úplne odpovedať, ale ak to nedokážeme, asi by sme to nemali robiť.

Viacero dokumentov, na ktorých si spolupracoval, sa týkalo hudby – Ilja, Hrana, Dežo Ursiny 70... Sú v niečom špecifické? Ak filmu dominuje hudba, vplýva výraznejšie aj na strih?

„Nemusíme diskutovať o tom, že ak chce niekto vytvoriť umelecky hodnotné kinematografické dielo, vyžaduje si to vysoké nároky, ale platí to už aj pri televíznej tvorbe. Nápor je čoraz väčší, čo sa týka času i samostatnosti.“

— Hudba je jedným z výrazových prostriedkov filmu, a ak je aj jeho objektom, ešte sa to násobí. Hudba je abstraktná, emočne silná, i keď v sebe nesie racionalitu. Keď je vlastná tomu, o čom hovoríme, môže byť autenticky prítomná, a tým sa výpoveď ešte umocňuje.

Napadli mi v tejto súvislosti beatnici, to, ako hudba vplývala na ich písanie. Rytmus sa preniesol do štýlu, atmosféry...

— Je niekoľko definícií filmu a všetky sú sčasti pravdivé – jedna časť tvrdí, že film je ako poézia, druhá zase, že film je ako hudba. A všetky vlastne hovoria to isté. Je tam kus racionálneho, kus abstraktného, pracuje sa tam s určitou štruktúrou a je tam emócia. To všetko je aj hudba. Beatnici neboli prví, ktorí na to prišli, ale je to dobrý príklad.

Ak hovoríme o týchto filmoch, spomeňme ešte Petra Krišťúfka. Ty si strihal jeho debutový celovečerný film Viditeľný svet a existuje medzi vami pekné prepojenie: obaja ste nakrútili snímky venované Dežovi Ursinymu.

— Mám pocit, že Peter videl trochu ďalej. Nás tu

posledné roky „straší“ sociálna dráma a toto Peter odmietal, snažil sa ju posunúť ďalej. Nechcem, aby to vyzeralo, že mám niečo proti sociálnym drámam – je to regulárny žáner a tvorcovia si vyberajú témy, ktoré považujú za pálcivé. Keď je zle v sociálnej oblasti, keď niečo nefunguje, hneď v tom nachádzame témy. Peter išiel o kus ďalej. Riešil to, čo sa dialo v spoločnosti, ale išiel hlbšie do hláv ľudí. *Viditeľný svet* je v slovenskom kontexte výnimočný film. Nezasadil príbeh do pálcivej sociálnej situácie, ale riešil tú pálcivosť, čo je v hlave. Myslím, že Martin Štrba povedal, že to je taká tá sivá zóna. Stredná trieda sa má relatívne dobre, no to nikoho nezaujme. Na prvý pohľad zaujme niekto, kto žije na hranici chudoby. Samozrejme, máme ukazovať aj to, ale Peter to celé posunul inam – hlbšie. On bol vyprofilovaný aj ako človek, a hoci bol *Viditeľný svet* jeho celovečerný filmový debut, ako autor mal už za sebou mnoho kníh a televíznych projektov. Je veľká škoda pre nás všetkých, že už viac nič nenatočí. A tá spojitosť s postavou Deža Ursinyho je logická. On presne vedel, čo má hodnotu, preto si ho vybral a objavil v ňom ten potenciál vnútorného diania.

Ktorý z filmov, na ktorých si spolupracoval, tá výrazne ovplyvnil, emocionálne zasiahol, nastal po ňom u teba povedzme názorový zlom?

— Takmer každý film by mal nakopnúť a prevrátiť náš názor. Umenie je spôsob, ako rozmýšľať nad svetom. Tým, že ho robíme, uvažujeme nad svetom a naše názory by sa mali posúvať. Tak to bolo napríklad pri filme *Válek*, kde boli na začiatku hlavne otázniky. Nie že by po dokončení filmu žiadne neostali, ale možno boli iné ako tie na začiatku. Nastal posun a ten pohyb je dôležitý. Každý film ma niekam posunul a to je dôkaz, že to malo zmysel. Dúfam, že nielen pre mňa, ale aj pre divákov. A aktuálne cítim ten zásah od úplne nového filmu, ktorý som nestrihal, ale bol som v pozícii producenta a spoluscenáristu. Je to film *Osamelí bežci: ideme ďalej!* režiséra Martina Repku. Aj tento film ma nesmierne posunul, najmä samotným odkazom členov básnickej skupiny Osamelí bežci. Je to predovšetkým film o sile priateľstva. ◀

Norbert Molnár

[riaditeľ Fondu na podporu kultúry národnostných menšín]

Myslím si, že najvýznamnejším (česko)slovenským filmom je *Obchod na korze*, no pre mňa sú vzrušujúce najmä snímky 21. storočia. Slovenský film akoby až v poslednom čase začal nachádzať ľahkosť bytia a oslobodzovať sa od zbytočne upätej serióznosti. Ide hlavne o štylizované dokumenty, ako sú napríklad filmy Petra Kerekesa *66 sezón* a *Ako sa varia dejiny*. Do tejto línie by som však zaradil aj film Marka Škopa *Osadné*. Jazyk, štýl a rozprávanie sú v týchto prípadoch zábavné, i keď téma zväčša nie je smiešna. Zvlášť Kerekes citlivo mieša kokteil irónie, nadhľadu, historických faktov a osobných príbehov. Z televíznej tvorby pre mňa vychádza najlepšie film *True Štúr*. Spôsob, akým sa autori chopili témy, a obrazový svet snímky sú inovatívne. Z celovečerných hraných filmov pre kiná sa mi javí ako jeden z najlepších Šulíkov *Cigán*. Aj keď je hamletovský dej trochu predvídateľný, téma, herci a prostredie robia z *Cigána* majstrovské dielo.

A nezabudnem na *Čiaru*. Tvorivou filozofiou Petra Bebjaka je, že nezaškodí, ak má film plynulý dej, a to sa tu prejavuje perfektne. Humor, občas i čierny, robí z *Čiary* ľahko stráviteľné dielo, čo však v tomto prípade rozhodne neznamená, že aj lacné. ◀

Richard Krivda [kameraman]

— Film, o ktorom chcem napísať, vznikol v roku, keď Neil Armstrong vstúpil ako prvý človek na Mesiac, zomrel autor románu *Na ceste* Jack Kerouac, pomaly sa končilo hnutie hippies a v Prahe sa na protest proti nastupujúcej normalizácii upálil Jan Palach. Nezmatateľnú stopu vo mne zanechalo veľa skvelých filmov, ale tento som si nevybral náhodou. Odkaz, ktorý po sebe zanechal, je aktuálny práve u nás doma a práve teraz. Je to film Dennisa Hoppera *Bezstarostná jazda*. Toto kultové road movie som prvý raz videl v čase, keď som bol vo svojej profesii iba začiatovníkom, a to vďaka skvelým projektom, ktoré organizoval pán Dubecký. Počas štúdia na pražskej FAMU som ho videl znova. A naposledy to bolo na festivale v Cannes. Bol to pre mňa zážitok, pretože v jednej chvíli sa pred mojou kamerou vystriedali hlavní hereckí predstavitelia filmu: Peter Fonda, Dennis Hopper a Jack Nicholson. Herci zostarli, ale film nie.

— Na prvý pohľad sa zdá, že film nemal žiadny scenár, ale nebude to pravda, pretože inak by tvorcovia nedospeli k takej silnej pointe. Napriek tomu, že ide o hraný film, mal som pocit, že sledujem dokument. Jeden z prvých silných momentov, keď mi naskočila husia koža, bol obraz, keď Peter Fonda nasadne na motorku a chystá sa vyraziť na festival do New Orleans. Stiahne si z ruky hodinky, pozrie sa na ne a odhodí ich do krajiny, aby bol oslobodený aj od času. Od tej chvíle som sa cítil ako jeho spolujazdec, ktorému vietor veje do vlasov, letí cez fascinujúcu krajinu amerického juhozápadu s nekonečnými plánami a so skalnými monumentmi. Táto zatiaľ bezstarostná jazda, ktorú umocňovala skvelá hudba a úžasná kamera Lászlóa Kovácsa, sa v druhej polovičke filmu postupne mení na konflikt s mocou miestnych obmedzencov, ktorým slobodomyselní motorkári povedali holú pravdu, že nie sú slobodní. Tu sú dva citáty z filmu, nad ktorými by sme sa mali zamyslieť: „Neboja sa vás. Oni sa boja toho, čo pre nich znamenáte. To, čo predstavujete, je sloboda. O toto tu ide. Hovoriť o slobode a mať slobodu sú dve rozdielne veci.“

„Nikomu nehovorte tú krutú pravdu, že nie je slobodný, pretože oni sú schopní vraždiť a mrzačiť, aby vám dokázali, že slobodní sú.“

— Záver príbehu je strhujúci, tragický, ale práve preto je tento film taký silný. *Bezstarostná jazda* to nakoniec nebola, pretože ju ukončila ľudská obmedzenosť. A my, v čom teda momentálne žijeme? Nepáči sa nám prezident – unesieme mu syna! Je tu korunný svedok – zabijeme ho! Niekto nám pred očami rozkráda republiku – skutok sa nestal! Nájde sa čestný človek, novinár, ktorý všetko odhalí – zabijeme ho! Aký je teda rozdiel medzi príbehom filmu *Bezstarostná jazda* a našou realitou? Aký príklad dáva naša vláda, skorpumpovaná časť prokurátorov a policajtov nastupujúcim generáciám? Akú guberniu im to pripravujú? Je to ich hanba, ale bude aj našou, ak im to dovolíme. Čoho sa teda bojíme? Povedať, že kráľ je nahý? To je naša povinnosť! ◀

› 3. 10. 2019

Joker

‹ USA, 2019, r. Todd Phillips ›
Joaquin Phoenix, Zazie Beetz, Robert De Niro, Marc Maron, Brett Cullen, Frances Conroy – krimi/dráma, 122 min., MN 15 – Continental film

Pán Maznáčik

‹ **Trouble**, Kanada, 2019, r. Kevin Johnson ›

v slovenskom znení:

Juraj Kemka, Vladimír Kobielsky, Dušan Cinkota, Slávka Halčáková, Jana Lieskovská – animovaný, 87 min., MP – Forum Film

Sladký koniec dňa

‹ **Słodki koniec dnia**, Poľsko/Taliansko, 2018, r. Jacek Borcuch ›
Krystyna Janda, Kasia Smutniak, Antonio Catania, Robin Renucci, Lorenzo de Moo – dráma, 102 min., MP 12 – Film Europe

Vieš udržať tajomstvo?

‹ **Can You Keep a Secret?**, USA, 2019, r. Elise Duran ›
Alexandra Daddario, Tyler Hoechlin, Laverne Cox – romantická komédia, 94 min., MP 12 – Bontonfilm

› 10. 10. 2019

BATAstories

‹ Francúzsko/Česko/Slovensko, 2019, r. Peter Kerekes ›

účinkujú:

Dolores Bata Arambasic, Thomas Archer Bata, Moníca Pignal, Antonio Silva, Joao Jorge, Arun Satpute, Gopal Das, Alex Mutua Masíka – dokument, 80 min., MP 12 – Filmtopia

Blíženec

‹ **Gemini Man**, USA, 2019, r. Ang Lee ›
Will Smith, Mary Elizabeth Winstead, Clive Owen, Benedict Wong – akčné sci-fi, 117 min., MP 12 – CinemArt SK

Jiří Suchý

‹ **Jiří Suchý – Lehce s životem se práť**, Česko/Slovensko, 2019, r. Olga Sommerová ›

účinkujú:

Jiří Suchý, Jitka Molavcová, Stanislav Štěpka, Ondřej Suchý, Karel Gott – dokument, 102 min., MP 12 – CinemArt SK

Ukradnutý štát

‹ Slovensko/Česko, 2019, r. Zuzana Piussi ›

účinkujú:

Pavel Forisch, Petr Holubek, Pavla Holcová, Jana Teleki, Milan Žitný – dokument, 70 min., MN 15 – VIRUSfilm

Zlatokopky

‹ **The Hustlers**, USA, 2019, r. Lorene Scafaria ›
Constance Wu, Jennifer Lopez, Julia Stiles, Keke Palmer – komédia/dráma, 109 min., MN 15 – Forum Film

› 11. 10. 2019

Hluché dni

‹ Slovensko, 2019, r. Pavol Pekarčík ›

účinkujú:

Sandra Siváková, Marián Hlaváč, Alena Červeňáková, René Červeňák, Roman Balog, Kristián Gaži, Karmen Balogová – dokument, 80 min., MP 12 – Filmtopia

› 12. 10. 2019

Stratený domov

‹ Slovensko, 2019, r. Juraj Mravec ml. ›

účinkujú:

Oliver Valentovič, Matej Karlák, Mária Karláková, Klára Bujnová, Iljas Hadži Murat, Aleas Aleas – dokument, 70 min., MN 18 – Filmtopia

› 17. 10. 2019

Ovečka Shaun vo filme: Farmageddon

‹ **A Shaun the Sheep Movie: Farmageddon**, Spojené kráľovstvo/USA/Francúzsko, 2019, r. Richard Starzak ›
– animovaný, 87 min., MP – Continental film

Pražské orgie

‹ Česko/Slovensko, 2019, r. Irena Pavlásková ›
Jonas Chernick, Xenija Rappoport, Pavel Kříž, Klára Issová, Jiří Havelka, Miroslav Táborský, Martin Stránský – dráma, 112 min., MN 15 – Magic Box Slovakia

Vládkyňa zla 2

‹ **Maleficent: Mistress of Evil**, USA/Spojené kráľovstvo, 2019, r. Joachim Rønning ›
Angelina Jolie, Elle Fanning, Chiwetel Ejiofor, Sam Riley, Harris Dickinson, Ed Skrein, Imelda Staunton, Juno Temple – rodinný/fantasy/dobrodružný, 119 min., MP 7 (slovenský dabing) a MP 12 (slovenské titulky) – Saturn Entertainment

› 24. 10. 2019

Liyana

‹ Svazijsko/USA/Katar, 2017, r. Aaron Kopp, Amanda Kopp ›

účinkuje:

Gcina Mhlophe – dokumentárno-animovaný film, 77 min., MP 12 – ASFK

Posledná aristokratka

‹ **Poslední aristokratka**, Česko/Slovensko, 2019, r. Jiří Vejdělek ›
Hynek Čermák, Tatiana Dyková, Martin Pechlát, Táňa Pauhofová, Eliška Balzerová – komédia, 110 min., MP 12 – Forum Film

Prípad Barnabáš Kos

‹ Projekt 100 ›

Československo, 1964, r. Peter Solan ›

Josef Kemr, Jarmila Košťová, Hana Sarvašová, Milivoj Uzelac st. – komédia/dráma, 92 min., MN 15 – ASFK

Rozprestri krídla

‹ **Donne-moi des ailes**, Francúzsko, 2019, r. Nicolas Vanier ›
Jean-Paul Rouve, Mélanie Doutey, Louis Vazquez, Fred Saurel, Lilou Fogli – dobrodružný, 113 min., MP 7 – Continental film

Snežný chlapec

‹ **Abominable**, USA, 2019, r. Jill Culton, Todd Wilderman ›

v slovenskom znení:

Kristína Svarinská, Oliver Oswald, Alex Koniček, Eva Matejková, Helena Krajčiová – dobrodružný animovaný film, 97 min., MP – CinemArt SK

Úplná láska

‹ **La quietud**, Argentína, 2018, r. Pablo Trapero ›
Bérénice Bejo, Martina Gusman, Édgar Ramírez, Graciela Borges, Joaquín Furriel – dráma/triler, 117 min., MN 15 – Film Europe

Zombieland: Rana istoty

‹ **Zombieland: Double Tap**, USA, 2019, r. Ruben Fleischer ›
Woody Harrelson, Jesse Eisenberg, Abigail Breslin, Emma Stone, Zoey Deutch, Rosario Dawson, Bill Murray – hororová komédia, 96 min., MP 12 – Itafilm

› 30. 10. 2019

Cesta do nemožna

‹ Slovensko/Česko, 2019, r. Noro Držiak ›
Tomáš Mischura, Peter Vaněk, Jana Stryková, Judit Bárdos, Ján Greššo, Kristína Svarinská, Marek Ťapák, Jana Oľhová, Anita Krausová, Arnošt Goldflam – dobrodružný trikový film, 90 min., MN 15 – MEDIA FILM

› 31. 10. 2019

Amnestie

‹ Slovensko/Česko, 2019, r. Jonáš Karásek ›
Juraj Bača, Natalia Germani, Aňa Geislerová, Marek Vašut, Marek Majeský, Gregor Hoľoška, Jana Oľhová, Roman Luknár, Norbert Lichý, Ján Jackuliak, Marek Fučík – dráma, MN 15 – Continental film

Rodina Addamsovcov

‹ **The Addams Family**, USA, 2019, r. Greg Tiernan, Conrad Vernon ›

v slovenskom znení:

Tomáš Maštalír, Henrieta Mičkovicová, Richard Stanke, Martinka Kapráliková, Marek Suchitra, Peter Rúfus – animovaný, 84 min., MP 7 – Forum Film

Sirota Brooklyn

‹ **Motherless Brooklyn**, USA, 2019, r. Edward Norton ›
Edward Norton, Bruce Willis, Gugu Mbatha-Raw, Willem Dafoe, Bobby Cannavale, Leslie Mann, Alec Baldwin – dráma, 144 min., MN 15 – Continental film

Terminátor: Temný osud

‹ **Terminator: Dark Fate**, USA, 2019, r. Tim Miller ›
Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton, Mackenzie Davis – akčný/sci-fi, 134 min., MP 12 – CinemArt SK

Volanie

‹ Slovensko, 2019, r. Erik Praus ›

účinkujú:

otec Gabriel, otec Nazarij, otec Vicilentius – dokumentárna esej, 70 min., MN 15 – ASFK

— Miro Ulman —

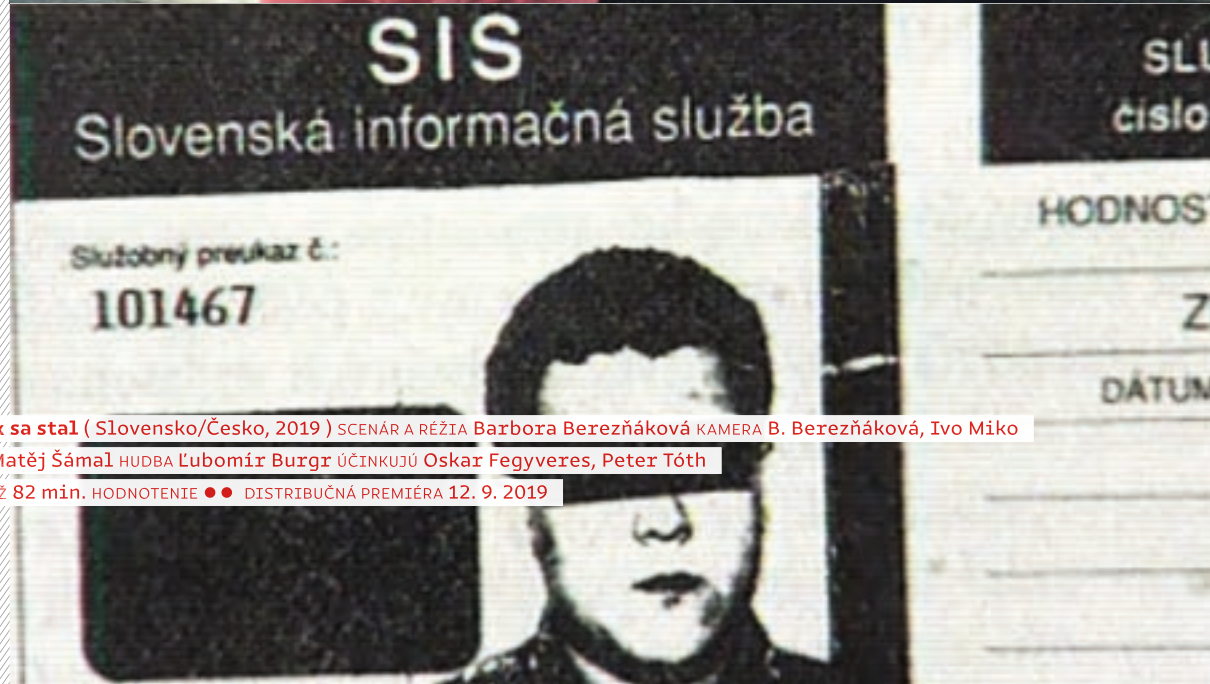
Začal sa 4. ročník Filmového kabinetu

Vzdelávací cyklus Filmový kabinet pokračuje štvrtým ročníkom, ktorý sa začal už v septembri. Prvý semester má názov Od zrodu po Kristove roky a je zameraný na projekcie vybraných diel ranej kinematografie, ktoré budú spojené s odborným lektorským úvodom a výkladom filmu. Od októbra až do konca semestra je v Kine Lumière v Bratislave naplánovaných ešte deväť stretnutí, ktoré prinesú ďalšie tematické okruhy: v októbri to budú Priekopníci filmovej techniky a rozprávania (7. 10., projekcia súboru snímok z rokov 1895 až 1906) a David Wark Griffith (21. 10., projekcia filmu **Intolerancia**), neskôr sa dostanú na rad témy Filmová groteska, Nemecký expresionizmus, Filmové avantgardy, Francúzska avantgarda, Sovietska montážna škola, Sergej Michajlovič Ejzenštejn, Vrcholy nemého filmu. Okrem spomenutých snímok sa uvedú tituly **Frigo na mašine** (r. B. Keaton, C. Bruckman, 1926), **Kabinet doktora Caligariho** (r. R. Wiene, 1920), **Berlín, symfónia veľkomesta** (r. W. Ruttmann, 1927), **Neľudská** (r. M. L’Herbier, 1924), **Neobyčajné dobrodružstvo Mr. Westa v krajine boľševikov** (r. L. Kulešov, 1924), **Ejzenštejn v Guanajuate** (r. P. Greenaway, 2015), **Mexický materiál Sergeja Michajloviča Ejzenštejna** (r. S. M. Ejzenštejn, 1931), **Deň mŕtvych** (r. S. M. Ejzenštejn, 1931 – 1934) a **Utrpenie Panny Orleánskej** (r. C. T. Dreyer, 1928). Filmový kabinet organizuje Slovenský filmový ústav v spolupráci s Asociáciou slovenských filmových klubov.

— jj —

RTVS spustí cyklus Fetiše Nežnej revolúcie

Verejnoprávna televízia chystá premiéru 5-dielneho dokumentárneho cyklu **Fetiše Nežnej revolúcie**, ktorý by mal bez pátosu a z rôznych pohľadov reflektovať obdobie Novembra ‘89. Prvú časť s názvom **Kreativita revolúcie** (r. V. Sárkány) predstaví už 17. 10. na Jednotke. Cyklus ďalej obsahuje snímky **Rovnošata revolúcie** (r. L. Kašová), **Cesty revolúcie** (r. D. Jursa), **Škola, základ revolúcie** (r. R. Šveda) a **Genius loci** (r. M. Petráňová). Každá z nich má 26 minút.

Skutok sa stal (Slovensko/Česko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Barbora Berezňáková KAMERA B. Berezňáková, Ivo Miko

STRIH Matěj Šámal HUDBA Lubomír Burgr ÚČINKUJÚ Oskar Fegyveres, Peter Tóth

MINUTÁŽ 82 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 9. 2019

— text: Eva Vženteková / filmová publicistka

— foto: LEON Production —

Čo je úplne inak?

Celovečerný dokument Barbory Berezňákovvej *Skutok sa stal* odkazuje svojim názvom na 90. roky a kriminálne aktivity štátnej moci, ktorá si ich pred politickou výmenou stihla aj amnestovať. Súslavia „skutok sa nestal“ a „skutok sa stal“ za vyše dvadsať rokov zľudoveli. O tom, čo sa v prípade únosu prezidentovho syna a vraždy svedkovej spojky stalo, koluje dnes pomerne dosť informácií. Na objavné rozloženie tejto témy treba nové „tromfy“, v prípade filmového spracovania priekopnícky prístup či pohľad do prípadu. A to sa pri tomto projekte nestalo.

— Filmové dielo, samozrejme, nemôže prekonať či suplovať vyšetrovateľskú prácu, ale dlhometrážny formát dokumentu a jeho názov investigatívne odhalenia naznačuje. Prítomnosť viacerých dôležitých aktérov kauzy sľubuje dôverné zasvätenie do prípadu. Ak odhliadneme od toho, že familiárne rozhovory s protagonistami, pobyt na miestach činu, vynesenie starých archívnych záznamov tému zintímnila a priniesli aj niekoľko intenzívnych bezprostredných situácií, avízo demaskovania, že „všetko je úplne inak“, film nenaplnil.

— No keď upustíme od investigatívnych očakávaní, aj dôkladná rekonštrukcia kauzy, rozpletanie záujmov, interpretácií a manipulácií do sústredeného úhrnného obrazu by postačovali. Tvarovanie faktov a udalostí intenzívnou, dominantnou štylizáciou však kauzu únosu a vraždy utopilo v zálahe premrštených estetizujúcich a technologizujúcich intervencií, ktoré občas likvidujú aj dokumentaristické úlovy filmu. Zámernému artovému odklonu snímky od výkladového publicistického formátu sa pre ambicióznejšie autorské méty dá porozumieť, ale vo filme ich nezastúpil priliehavý naratív, ktorý by tému povýšil do novej, filmársky čitateľnej hodnovernosti.

— Permanentné striedanie obrazových režimov je často na hranici zrakovej únosnosti. Alebo – zábery občas z nejasného dôvodu programovo uhýbajú od tradičnej kompozície centrálneho a vedľajšieho, čo spolu s miešaním archívnych materiálov s hrou na archív dezorientuje a zbytočne vyčerpáva. Samovoľné odklony záberovania od exponovaného objektu k pocitovému mapovaniu okolia sú retardačné, prehnane lačné detaily prisaté na tvárach protagonistov postupne strácajú emočný účinok. Aký je výpovedný zámer tejto poetiky a postprodukčného manažovania, ktoré vo výsledku leptavo lyrizuje závažný politicko-spoločenský prípad minulosti?

— V odpovedi ťažko určiť, či ide o slabšiu dôveru v primárnu výpovednú silu dokumentárneho obrazu, alebo o precenenie moci vlastnej autorskej štylistiky. Pritom z filmu je zjavné, že ide o dlhoročnú a určite nie

lahkú prípravu a prácu. Ani autorka, ani jej podporný tím to v rámci náročnej témy nepodcenili. Nakoniec však ide vždy o konečnú alchýmiu filmového obrazu – ten prevedie roky námahy a zálahu záznamov do rukolapného výsledku, ktorý vnútornou silou, nie „čarovaním“ manažuje divácky zážitok. Nástroje dokumentu využité vo filme (sprítomňovanie miesta a udalosti, pouličné ankety, výpovede a svedectvá na kameru, inscenovanie reality vrátane mimokamerových výrokov) nevedli k osvetľovanému systematizovaniu „skutkov“ alebo k prehĺbenému zužitkovaniu ponúkaných látok (rozchod bývalých kamarátov, priame či nepriame konfrontácie alebo stretnutia protagonistov, vzťah skúmaných činiteľov k nedávno ukončenému komunistickému režimu a pod.).

— Tému v non-fiction formáte nezvykle predbehlo jej uchopenie vo fikcii – v hranom filme Mariany Čengel Solčanskej *Únos*. Ani *Únos*, ani film *Skutok sa stal* nehľadajú národných hrdinov či národných lumpov, ale autorka *Únosu* vložila ľudskú krehkosť v jej ambivalentných polohách do príbehu prepojeného s realitou v odhadnutom a tvorivo naplnenom žánri bolestnej polofrašky. Štylistika tohto žánrového rozbehu na rozdiel od samoúčelných artových praktík Barbory Berezňákovvej zdatnejšie vystihla danú dobu i jej príbeh a tvorila jeden z najlepších filmových obrazov našej porevolučnej doby. Ako sa stalo u nás zvykom, nedostatočne docenený.

— Film *Skutok sa stal* je dielom mladšej autorky, ktorá hľadá na nedávnu minulosť bez deformačných zaujatostí či jednostranného politického nasadenia. Tento generačný status nachádza vo filme svoju podobu a tvorí možný komunikačný či identifikačný most k obdobným generačným náhľadom, ktorý chce vyrušiť aj z prípadného nezaujmu o minulé dianie. O tom, ako minulosť poznačuje prítomnosť, svedčia vo filme aj niektoré scény s aktérmi dnešných súdnych procesov, aktualizované súčasnosťou, ktoré budú charakterizovať toto desaťročie obdobne ako príslovné „skutky“ roky deväťdesiate. ◀

Európa východná, roky štyridsiate

Po silnej mediálnej prezentácii a po mnohých rozporuplných reakciách okamžite po uvedení v hlavnej súťaži na MFF Benátky bolo jasné, že o tomto filme sa bude veľa hovoriť. Koprodukčná novinka českého režiséra Václava Marhoula *Pomalované vtáča* sa dostáva do slovenských kín.

Knihu *Pomalované vtáča* (1966) nebolo u nás možné pred rokom 1989 publikovať. V česko-slovenskom jazykovom priestore sa objavila prvýkrát v roku 1995, keď ju pod názvom *Nabarvené ptáče* vydalo vydavateľstvo Argo. A bola to prekladová udalosť roka, skoro až senzácia. Tento román napísal Jerzy Kosinski (1933 Lodž – 1991 New York), v mnohom záhadná a fascinujúca osobnosť, jedna z najväčších nádejí a potom v istom zmysle i sklamanie povojnovej americkej literatúry. Aj jeho neskoršie romány sú podľa môjho názoru dobré, ale pravda je, že s výnimkou diela *Bol som pri tom* (1971) sú tie ďalšie čoraz komplikovanejšie a menej zrozumiteľné, autor smeroval k formálnym experimentom a k akejsi významovej zmätenosti. Už v románe *Kroky* (1968), ktorý nasledoval hneď po *Pomalovanom vtáčati* a je vlastne jeho doplnkom, Kosinski rezignoval na tradičné literárne rozprávanie. Nehľadiac na to, *Pomalované vtáča* aj *Kroky* vzbudili ozaj veľký kritický ohlas v USA a Európe, získali mnoho rôznych literárnych cien a román *Pomalované vtáča* sa stal zásadným textom, ku ktorému sa vzťahuje a voči ktorému sa vymedzuje akákoľvek súčasná fikčná literatúra týkajúca sa holokaustu. Hovorí o nepredstaviteľne strašnej situácii akejkoľvek inakosti v extrémnych podmienkach, ktoré vždy spôsobí vojnová či iná krízová situácia.

Zákony a hranice prestávajú platiť, morálka sa prevracia, nefunguje nič a väčšina sa v panike vymedzuje voči menšine. Za takýchto podmienok prepukne vždy Zlo, také to úplne fundamentálne zlo skryté v každom z nás pod krehkou škrupinkou civilizácie. Škrupinkou, ktorá ľahko praskne.

Je prekvapujúce, že tento román nebol ešte nikdy sfilmovaný. Až teraz. Koprodukčné česko-slovensko-ukrajinské *Pomalované vtáča* je tretím autorským filmom Václava Marhoula. Film je to dlhý, má skoro tri hodiny. A čiernobiely, to okrem iného z dôvodu, aby sa diváci viac sústredili na psychológiu príbehu. Skladá sa z deviatich častí (kapitol), začiatok každej avizuje titulok. Ide o tradičné epické rozprávanie, realisticky zobrazené. Kamera kopírujúca horizont zodpovedá bežnému pohľadu, strih je „neviditeľný“, naratív lineárny. Nepoužíva poetické vsuvky. Výborne vedená čiernobiela kamera spolu s inovatívnym použitím svetla poetizuje obraz sama osebe, dôsledne sa pridriavajúc pomerne strojej, ale o to viac emocionálne výbušnej dejovej línie.

Každá časť by mohla byť samostatnou poviedkou, má krátku expozíciu a na záver pointu. Tieto „poviedky“ spojené protagonistom prebiehajú v časovej následnosti. V každom segmente protagonista stále viac

dospieva a psychologicky sa vyvíja. Primerane hrôzom, ktoré zažíva.

Takéto rozdelenie považujem za vynikajúce dramaturgické riešenie. Román v podstate neobsahuje dramatický oblúk či konflikt, ide v ňom o kauzálne vyrozprávané príhody, ktoré náš mladý hrdina postupne prežije. V literatúre to, samozrejme, funguje, keďže sa vyjadruje slovom a prirovnaním. Vo filme, ktorý sa vyjadruje obrazom, by bol takýto neprerušený literárny model problémom. Rozdelením filmového rozprávania na priznaných deväť častí (bez toho, aby autor scenára obeťoval zrozumiteľnosť začiatku a konca celku) vzniká zvláštny seriálový tvar, ktorý je funkčný.

Problém však je, že i keď je každá udalosť iná, je rovnako brutálna a morbidná ako tá predchádzajúca. A stále rovnako, síce brilantne, ale naozaj viac-menej rovnakým spôsobom zobrazená (opakujúce sa kompozície, šero, nedostatok slnka, v interiéroch sviečky, skazené zuby v zarastených tvárach živých a stuhnuté úšklabky mŕtvych, veľké záberové plány nasledujú logicky po polcelkoch...). Ku koncu z toho vyplýva už istá monotón-

nosť, nakopenie motivických štruktúr bezútešne smerujúce ku koncu, ktorý raz unavene a nevrlo príde a nebude nijako veselý. Aj keď je v ňom veľa nádeje... Ale to už je na interpretácii diváka. Autori filmu sa dôsledne vyhýbajú podsúvaniu významov či iným klišé, nechávajú otvorené interpretačné pole a to je dobre.

Malý hrdina už v prvej časti zistí, že prestáva byť súčasťou sveta jemu dôverne známej kauzality vzťahov a vecí. Ocitne sa vo svete chaosu, hrôzy a teroru, vo svete, ktorý nevie predpovedať ani meniť. Ale pred záverom sa o zmenu pokúsi, lenže rovnakou metódou, akej sa predtým tak desil. Inú však nemá odkiaľ poznať.

Niektorí filmoví kritici po premiére na MFF v Benátkach filmu vyčítali naturalizmus a tendenciu zobrazovať len negatívne javy. Iste, tomu sa dá rozumieť. Ale nie je zlé prečítať si Appelbaumovej *Železnú oponu*, Snyderovo *Krvavé územie* alebo *Krutý kontinent* od Keitha Lowa. V konkrétnom referenčnom časopriestore, v ktorom sa *Pomalované vtáča* pohybuje a rôznymi detailmi sa naň odvoláva, sa dobré veci jednoducho nediali. ◀

Pomalované vtáča (Nabarvené ptáče, Česko/Slovensko/Ukrajina, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Václav Marhoul KAMERA Vladimír Smutný STRIH Luděk Hudec HRAJÚ Petr Kotlár, Udo Kier, Michaela Doležalová, Zdeněk Pecha, Lech Dyblik, Jitka Čvančarová, Stellan Skarsgård, Harvey Keitel, Julian Sands, Júlia Valentová MINUTÁŽ 169 min. HODNOTENIE ●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 19. 9. 2019

Joker, ktorý nepotrebuje Batmana

Film *Joker* režiséra Todda Phillipsa strhol lavínu protirečivých hodnotení hneď pri svetovej premiére na festivale v Benátkach. A rovnaká búrka kontroverzných názorov, ešte znásobená tým, že film získal v Taliansku Zlatého leva, pokračovala pri jeho festivalovom uvedení v Toronte.

— V čom je problém? V spôsobe a posune aktuálnej interpretácie príbehu známeho komiksového protagonistu. Kvázi realisticko-nihilistický prequel batmanovskej ságy rozčesol kritikov i divákov na dve skupiny. Pre jednu ide o sporné poslanstvo psychicky i sociálne vyšinutého outsidera, ktorý je prinútený „posilňovať“ svoje stratené sebavedomie stupňujúcimi sa prejavmi násilia, čím získava zvrátený spoločenský status. Druhá skupina nadšene aplauduje prenikavej štúdii ľudského charakteru v jednom z najprekvapujúcejších a najodvážnejších hollywoodskych filmov ostatných rokov. Obidva tábory sa však zhodujú v pozitívnom hodnotení až znepokojujúceho precízneho výkonu Joaquina Phoenixa, ktorý v titulnej úlohe bravúrne hrá, spieva a tancuje. Ak o päť mesiacov nezíska Oscara, bude to nepochybne oveľa väčšie prekvapenie než udelenie Zlatého leva v Benátkach.

— Spor tkvie aj v tom, do akej miery ide o samostatnú a originálnu transkripciu komiksovej ikony a do akej len o filmársky vydarenú imitáciu najslávnejších filmov Martina Scorseseho zo 70. rokov. *Joker*, o ktorom sa teraz diskutuje, je absolútne odlišný od súčasného komiksového filmu – v naratívnej, vo výrazovej i v morálnej rovine. Ak tvorcovia priznávajú inšpiráciu pôvodným zdrojom, tak ide o najprovokatívnejší a najprotikladnejší komik-

sový film. Verní aj latentní fanúšikovia Batmana by sa mu mali zďaleka vyhnúť.

— Arthur Fleck je duševne chorý človek. Živori ako nájomný klaun. Užíva množstvo medikamentov na tlmenie svojho narušeného stavu, ktorého vonkajším prejavom je nedobrovoľný a neovládateľný patologický smiech. Býva v schátranom činžiakovom byte s chorou mamou. Je bezvýznamný jedinec, ktorým ľudia pohŕdajú alebo sa z neho smejú. Až do násilného incidentu v metre, ktorým sa začne jeho desivá premena.

— Arthurova psychická transformácia akoby zrkadlila rozklad mesta, v ktorom sa odohráva dej. Gotham roku 1981 si „požičal“ kulisu New Yorku 70. rokov. Smeťari štrajkujú, v uliciach sa vršia kopy odpadkov, po ktorých sa preháňajú obrovské potkany. Rozdiely medzi privilegovanou bohatou vrstvou a chudobnou masou dramaticky vzrastajú a do toho ohlási svoju kandidatúru na starostu milionár Thomas Wayne... Gotham je zrelý na ultraradikálne riešenie a Arthur Fleck sa stane jeho nevedomým indikátorom.

— Štyridsaťosemročný Todd Phillips, ktorý sa dosiaľ profiloval v komediálnom žánri (najmä trilógia *Vo štvorici po opici*), uvažoval pôvodne o obsadení titulnej úlohy Leonardom DiCapriom, ale v okamihu, ako o Jokera pre-

javil záujem Joaquin Phoenix, vedel, že našiel ideálneho predstaviteľa. Štyridsaťpäťročný herec sa na úlohu veľmi dôkladne pripravoval v snahe vykresliť postavu, s ktorou sa divák nemôže stotožniť, ale proti svojej vôli jej prizná istú dávku empatie. Zámerne nevyhľadával inšpiráciu u svojich predchodcov, ktorí ikonickú postavu stvárnil (Cesar Romero, Jack Nicholson, Heath Ledger, Jared Leto), ale čítal knihy o politických vraždách, aby pochopil motivácie ich páchatelov.

— Phoenixov výkon je prehladkou sily a nebojácnosti v emocionálnej i vo fyzickej presvedčivosti. Vnútorne narušenie postavy prejavuje v každom pohybe, v každom pohľade. Zlovolnosť z neho priam prýšči. Divák si to naplno uvedomí až po istom čase. Herec totiž bravúrne interpretuje Jokerove vnútorné zápasy, aby zakryl jeho demenciu v pozadí. Postupne a bolestne odhaľuje, čo vlastne tlelo pod povrchom. Zásadným rozdielom v aktuálnej interpretácii je Jokerova minulosť – v doterajších adaptáciách ju definovala jeho sadisticko-humorná extravagancia, v novom filme vychádza z duševnej choroby.

Aj preto vyvoláva Phoenixov Fleck nezvyčajne silnú empatiu, dokonca i po prekročení akceptovateľných hraníc.

— Todd Phillips vytvoril presvedčivú estetiku prelomu 70. a 80. rokov, akú docielil Martin Scorsese vo svojich najslávnejších snímkach toho obdobia (*Taxikár*, *Kráľ komédie*, *Mizerné ulice*). Vyzvávajúce telefóny, štekajúce psy, hlučné televízory – atmosféra reflektujúca duševný stav Arthura Flecka. Režisér so scenáristom Scottom Silverom zakomponoval do svojho diela aj Roberta De Nira, ktorého stvárnenie televízneho zabávača pripomína *kráľa komédie*, ale v obrátenom garde. Jeho postava sa tu takisto neodvratne podpíše pod Arthurovu fatálnu premenu. Vysoký kredit snímky umocňuje aj sugestívna hudobná kulisa islandskej skladateľky Hildur Guðnadóttir (*Sicario 2* alebo seriálový hit *Černobyľ*) a temer transcendentálna kamera Lawrencea Shera.

— *Joker* je inšpirovaný známou komiksovou postavou a súčasne priznáva a ctí umeleckú silu Scorseseho filmov. Je to však odlišný, jedinečný film. ◀

Joker (USA, 2019) RÉŽIA Todd Phillips SCENÁR T. Phillips, Scott Silver

KAMERA Lawrence Sher HUDBA Hildur Guðnadóttir HRAJÚ Joaquin Phoenix, Zazie Beetz, Robert De Niro, Marc Maron, Brett Cullen, Frances Conroy MINUTÁŽ 122 min. HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 3. 10. 2019

Za slobodou. Bez obáv a s úsmevom

— text: **Martin Adam Pavlík** / filmový publicista —

Päť mimoriadne sympatických „bláznov“, ich ne-tradičný dopravný prostriedok, ktorý sa každú chvíľu kazí, záhadní muži so samopalmi, malária, zranenia... Cesta naprieč Afrikou môže byť zábavná aj krutá zároveň. Niečo viac o tom vedia Marek Slobodník, Martin Kochaník, Marek Duranský, Milan Hurár a Ondrej Hurár, ktorí sa vybrali na výlet z Banskej Bystrice až do najjužnejšej časti Afriky. Aby sa však nenudili a nemali to jednoduché, vybrali sa tam na starých motorkách. Vzali so sebou aj kamery – a spravili dobre.

Afrika na Pionieri je dokument, aký na Slovensku chýbal a aký nám tu treba ako soľ. Úprimný, až hurónsky smiech divákov v kinosále v spojení so slzami dojatia v očiach hovoria za všetko. Štylizované scény, nenásilný, prirodzený humor a charisma hlavných protagonistov film skvele odľahčujú, zároveň milo prekvapuje brilantná dramaturgia. Striedanie vážnej roviny s vtipom je krásne vyvážené, nehovoriac o tom, že film má ten najlepší možný rytmus, a preto nenudí ani na sekundu. Práve naopak,

— foto: Magic Box Slovakia/Marek Duranský —

baví po celý čas rovnako, naplno. Napokon nemožno nespomenúť skvelý strih a podmanivé zábery z dronu, ktoré umocňujú zážitok v kine.

Za najväčší paradox, ako aj prekvapenie však považujem to, že i keď ani zďaleka nejde o vyslovene angažovaný film, implicitne skvelo reaguje na súčasný stav (nielen) slovenskej spoločnosti a jej nálady. Dokumentárne road movie režiséra Mareka Slobodníka, ktorý sa z dobrodružnej výpravy skoro nevrátil živý, má nesmierne silný odkaz – cítiť ho práve z malých detailov a z replík, ktoré sú na prvý pohľad nenápadné a stratia sa možno skôr, než sa nad nimi v kinosále stihneme zamyslieť. Čoskoro sa však vynoria a pripomenú a vy na ne budete nakoniec s úsmevom spomínať. ◀

Afrika na Pionieri (Slovensko, 2019) SCENÁR A RÉŽIA Marek Slobodník KAMERA Martin Kochaník ÚČINKUJÚ Marek Duranský, Martin Kochaník, Milan Hurár, Ondrej Hurár, Marek Slobodník MINUTÁŽ 108 min. HODNOTENIE ●●●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 9. 2019

Casino.\$k? Otravná nuda

— text: **Roberta Tóthová** / filmová publicistka —

— foto: Home Média/Ivan Finta —

Z filmu režiséra Jána Sabola *Casino.\$k* z prostredia hazardných hráčov ťažko vyabstrahovať príbehom podloženú, divácky atraktívne podanú ústrednú tému, hoci synopsis sa tvári, že autori v tom majú ako-tak jasno. Témou je vraj hra a hráčom je podľa nich každý. Film s dysfunkčnou dramaturgiou a „polonemým“ filmovým jazykom však o tom diváka nepresvedčí. Nanajvýš ho uspí udusením všetkých motívov s potenciálom a ich rozmazaním po plátne vo vražedne nedynamickom temporytme. Mozaika je totiž pozliepaná z fádnych príbehov a okukaných peripetií nadpočetných postaviek. Autori sa pomocou nich snažia predostrieť autentický obraz masšínierie kasína, kde sa švinďluje rovnako ako vo veľkej politike. Všetko zastrešujú floskuly o korupcii, šikane či honbe médií za senzáciami.

Ján Sabol akoby vytváral vlastnú filmovú „gramatiku“ – montáži miestami chýba logika, mnohé obrazy neprinášajú žiadnu informáciu a nie sú ani sprostredkovateľom atmosféry, o ktorej sa dá v prípade *Casino.\$k* ťažko hovoriť. Navyše, málokedy sa vo filme počuje takto nešikovne pou-

žitá hudba. Herci s Marekom Majeským, Romanom Luknárom, Zuzanou Kanócz a Vicou Kerekes na čele hrajú pomerne solídne a predvádzajú viac, ako im stvárňované figúrky ponúkajú.

Režisérovi nemožno uprieť odvahu natočiť celovečerný film ani tvorivú chuť, s čím sa dá sympatizovať, no s výsledkom, pripomínajúcim „odfláknutú“ televíznu produkciu, sa nemožno stotožniť. *Casino.\$k* chýba autorská iskra, ktorá by zmes prešlapov tvarovala do unikátneho pokusu o filmové dielo, kde by si aj ironický kritik našiel to svoje. Dráma poloamatérskych kvalít by bola prijateľná aspoň z recesie. ◀

Casino.\$k (Slovensko, 2019) RÉŽIA Ján Sabol SCENÁR J. Sabol, Peter Himič, István Kerékgyártó KAMERA Ivan Finta, Ján Dobranský, Viktor Herrgott HUDBA Peter Ďurík HRAJÚ Roman Luknár, Vica Kerekes, Marek Majeský, Pavel Kříž, Tereza Brodská, Zuzana Kanócz MINUTÁŽ 107 min. HODNOTENIE ● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 26. 9. 2018

Bez svetla nie je tieň

— text: **Peter Kováč** / poslucháč

audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

Neodmysliteľnou súčasťou rozprávok je jednoduchý koncept boja dobra so zlom. A sú to aj iné dualizmy, ktoré dokážu usporiadať rozprávkový svet do jasných, binárnych kategórií. Práve preto vedia strhnúť diváka akejkoľvek vekovej skupiny – chaos sa rozpadáva pod silou dobra a stráca svoju desivú tvár. Rozprávka *Hodinárov učení* režisérky Jitky Rudolfovej sa ubera cestou istej sebareflexívnej meditácie o opačných póloch rôznych javov.

Odvážny Urban musí splniť náročnú úlohu, aby si mohol zobrať za ženu hodinárovu dcéru. Nekomplikovaná dejová línia je zaplnená Urbanovými úlohami – epizódami, ktoré niekedy lepšie, inokedy horšie pracujú s napätím či humorom. Ich intenzita nie je vyrovnaná, občas sa objavia kliše, ale aj nemotivované a nelogické prvky. Nič to však nemení na tom, že nastolenie úloh prináša rôznorodú mytológiu, záhadnosť, ktorá dokáže diváka upútať. Zásľuhu na tom má scenografia a výprava. Urban sa osamelo potuluje, prechádza pomedzi obrovské skaly, cez vysokú trávu, úzke kamenné priechody... Modeluje sa tak

— foto: PubRes —

tajomný, až temný priestor plný nebezpečenstva a výziev.

Aj na úrovni svetla a tmy vytvára snímka pozoruhodné obrazy. Badať tu napríklad inšpirácie barokovým šerosvitom, hlavne v interiérových scénach. Tvorcovia dôsledne pracujú s rôznymi možnosťami svetla a ponúku aj nezvyčajnú (v kontexte filmovej rozprávky) snovú scénu, v ktorej sa na Lauru pomocou projekcie premieta pohyblivý tieň počas muzikálového čísla.

V tradícii česko-slovenskej rozprávky prekvapí *Hodinárov učení* smelostou formálneho spracovania, zároveň sa však nevyhne vyčerpaniu – skratkovitosti na miestach, kde by mal byť výpovednejší, a poľaveniu v dramatickom tempe tam, kde by mal byť razantnejší. ◀

Hodinárov učení (*Hodinářův učení*, Česko/Slovensko, 2019)

SCENÁR, RÉŽIA Jitka Rudolfová KAMERA Ferdinand Mazurek STRIH Jakub Hejna HUDBA Ivan Acher HRAJÚ Michal Balcar, Dana Droppová, Viktor Preiss, Éva Bandor, Václav Neužil, Jaroslav Plesl, Jana Plodková MINUTÁŽ 102 min. HODNOTENIE ●●● DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 12. 9. 2019

Barabášovi to vyšlo aj v inej dokumentárnej polohe

— text: **Denisa Jašová** / absolventka

audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU —

Režisér Pavol Barabáš zašiel svojou filmovou novinou do trochu iných vôd, než sme u neho zvyknutí. S portrétnym dokumentom už koketoval, no na rozdiel od *Vábenia výšok* o histórii slovenského expedičného horolezectva, v ktorom sa do veľkej miery venoval Ivanovi Gálfymu, sa tentoraz venuje osobnosti hudobného skladateľa Svetozára Stračina ako primárnemu motívu, s ktorým síce ide ruka v ruke tematická línia folklóru, no tá slúži skôr na dokreslenie portrétovaného umelca.

Barabáš sa snaží poukázať na jedinečný prínos Stračinovej tvorby nielen v oblasti slovenského filmu a televízie, ale celkovo pre tunajšie kultúrne dedičstvo. Ako medzičlánok profesionálnej a ľudovej tvorivosti realizoval hudbu k *Pachovi, hybskému zbojníkovi, Stratenej doline* či *Alžbetinmu dvoru* a ako hudobný etnograf, jediný svojho druhu široko-ďaleko, zbieral v teréne inšpirácie priamo od autentických interpretov ľudových piesní.

O Stračinovi vo filme nehovoria len jeho blízki či odborníci, ale prostredníctvom archívnych záberov sa vy-

— foto: ASFK —

jadruje aj on sám, a tak tu máme aj sebareflexívny pohľad. Pavol Barabáš dokázal svoj rukopis efektne premietnuť aj do špecifickej kategórie dokumentárneho portrétnu umelca: archívne zábery, spomienky pamätníkov či notové vizuály sa prelínajú s pomalými a melodicky podfarbenými zábermi na tatranské štíty z režisérovho vlastného archívu, ktoré vhodne odľahčujú filozofický nádych výpovedí o konkrétnych otázkach umeleckej tvorby či folklóru, prepájajúceho minulosť s prítomnosťou. Pozitívny dojem trochu nastrbuje len pátos záverečných minút. Film *Svetozár Stračina* sa však môže zaradiť medzi popredné umelecké výstupy Pavla Barabáša aj slovenského portrétneho dokumentu. ◀

Svetozár Stračina (Slovensko, 2019)

SCENÁR, RÉŽIA, KAMERA Pavol Barabáš STRIH Róbert Karovič HUDBA archívna – S. Stračina ÚČINKUJÚ Juraj Dubovec, Oskár Elschek, Juraj Kubánka, Alžbeta Lukáčová, Angela Vargicová MINUTÁŽ 68 min. HODNOTENIE ●●●●¼ DISTRIBUČNÁ PREMIÉRA 5. 9. 2019

Cinematik aj o (bez)nádeji

— text: Daniel Bernát —

V Piešťanoch sa v dňoch 10. až 15. 9. uskutočnil 14. ročník MFF Cinematik. V hlavnej súťaži Meeting Point Europe zvíťazil film *Favoritka* (r. Yorgos Lanthimos), ktorý bol aj v tunajšej kinodistribúcii. Súťaž domácich dokumentov má až dvoch hlavných víťazov – snímky *Skutok sa stal* (r. Barbora Berezňáková) a *Dobrá smrť* (r. Tomáš Krupa). Cinematik však poskytol aj príležitosti na objavovanie nepoznaného a jeho devízou je publikum, ktoré to využíva.

Pre úplnosť – Cenu primátora mesta Piešťany získal slovenský dokument *Volanie* (r. Erik Praus) a v hlavnej súťaži sa ocitlo celkovo desať európskych titulov, pričom tentoraz iba v dvoch prípadoch išlo o snímky, ktoré sú už známe z tunajších kín (okrem víťaznej *Favoritky* to bol ešte *High Life* v réžii Claire Denis). Niektoré z nich bolo možné vidieť už len v rámci festivalov a prehliadok. Platí to aj pre expresívny film *Monos* (r. Alejandro Landes), ktorý zvíťazil na tohtoročnom Art Film Feste v Košiciach. Odohráva sa v členitej krajine Amazonie a Landes s krajinnými motívmi vedome pracuje, no akokoľvek sú jeho kompozície pôsobivé, vo vzťahu k divákovi nemôžu slúžiť na kontempláciu, pretože ich vyplňa surovosťou konania postáv príbehu, až sa stáva „nepriateľom“ aj samotné prostredie. V odlahlosti hôr je nemožné uniknúť pred utrpením, prechodom do neprehľadnosti dažďového pralesa sa pocity sklúčenosti ešte umocňujú, pretože agresori v ňom nie sú stratení, je to ich teritórium, zrastajú s ním ako jedna z jeho nebezpečných súčastí. O koho vlastne ide? O partiu mladých ľudí, ktorí fungujú ako „organizovaná“ ozbrojená jednotka. Inými (priliehavšími) slovami sú to ľudia, ktorými neotrasie prítomnosť smrti, často konajú tvrdo, bezcitne a podrážajú sa aj navzájom, čo sa v priebehu filmu len vyhrocuje. Pritom ani nie je jasné, za čo, resp. proti čomu bojujú. Landes to „hracie pole“ odstrašujúco neracionálnych energií vyživuje aj vpádmi náporovej hudby a zároveň ho skvele rozvíbroval surovým prejavom protagonistov. Výsledkom je vtlačenie diváka do pozície jednej z postáv – vydesenej rukojemníčky.

Štipľavé facky uštedril publiku aj Sergej Loznica vo filme *Donbas*. V epizodickom rozprávaní vytvoril obraz viacúrovňového rozkladu východoukrajinských oblastí zasiahnutých vojnou. Nejde len o devastáciu prostredia a životných podmienok, ale najmä ľudí. Loznica ukazuje bezostyšné manipulácie s verejnou mienkou, živoriace obete, ktoré sa ukrývajú v pivničných komplexoch, ale aj civilistov, v ktorých sa polahky aktivuje potreba ponižovať a lynčovať. Samozrejme, v zakalených vodách plávajú aj veľké ryby. No a ak sa pozeráme na bojovníkov, vidíme len hrubosť. Loznica vytvára obraz sveta totálne vyklbeného z normálu. Zachádza až do extrému, keď stylizuje sekvenciu hurónskej novoruskej svadby, ktorá vyzerá ako panoptikum vyšinitých figúrok. Je to exhibícia v duchu silenej frašky, akoby chcel čo najexpresívnejšie

vyjadriť svoje znechutenie nad absenciou akejkoľvek dôstojnosti.

Vo festivalovom programe zaujali aj filmy, ktoré sa venujú medzilidskej manipulácii na úrovni komornejších osobných príbehov, ako to bolo v novinke bratov Dardennovcov *Mladý Ahmed* (sekcia Cesty slávy) alebo v snímke *Suvenir* (r. Joanna Hogg, Meeting Point Europe), kde sa hrdinka dostáva do pasce zaslepenosti v partnerskom vzťahu. Ruská *Kyselina* (r. Alexander Gorčilin) bola zase pokusom o prienik do sveta súčasných mladých ľudí, z ktorého sa vynorilo životné tápanie, citová prázdnota a zároveň potreba vybičovať zmysly aj tendencia robiť extrémne gestá ako výraz zúfalstva a nenaplnenosti. Film debutujúceho režiséra obsahoval aj viacero vtipných situácií, no do sekcii s názvom Nádej sa napriek tomu nehodil.

Do Piešťan zavítali aj hostia z radov filmárov. Na festival sa napríklad vrátil Peter Strickland, ktorý tentoraz predstavil snímku *Také krásne šaty*. A špeciálnu pozornosť venoval Cinematik portugalskému režisérovi Joãovi Pedrovi Rodriguesovi (udelili mu aj Cenu Rešpekt). Premietlo sa päť jeho celovečerných filmov vrátane jeho ostatného hraného projektu *Ornitológ*. Ide o film putovania a premeny. Súvisí to jednak so samotným hrdinom, ale aj s Rodriguesovým spôsobom rozprávania. Spočiatku sa sústreďuje na titulnú profesiu hrdinu, na jeho pozorovanie vtáctva, ktoré predvádza v atraktívnych záberoch skúseného dokumentaristu. Situácia sa mení po tom, čo má hrdina nehodu a stretáva dvojicu zblúdených japonských kresťaniek na púti. Jeho cesta sa mení na vnútornú. Konfrontuje sa s divokými prejavmi dávnych regionálnych rituálov, do rozprávania čoraz viac vstupujú náboženské prvky a dochádza k významovému košateniu, ktoré vyvoláva otázky. Na plátne sa zároveň zjavujú starostlivo komponované obrazy a sám režisér sa po projekcii priznal k obdivu k obrazom s náboženskými motívmi, ktoré neraz v skratke, na malej ploche rozprávajú členité príbehy, sú to bohaté krajiny súvislosti. Jeho *Ornitológ* je tak zaujímavý aj z vizuálnej stránky.

Rozbúrané hlavné schodisko k Domu umenia, ktoré je v rekonštrukcii, síce nepôsobilo dobre, ale na Cinematiku sa dalo zachytiť dobrých filmov bez ohľadu na jeho celkovú dramaturgiu, ktorá ponúka prosto všeličo. A zdá sa, že tamojším divákom to vyhovuje. ◀

— text: Matúš Kvasnička —

Igric pre Tlmočníka aj Švédov z osady

Juraj Jakubisko, Katarína Kerekesová a Martin Šulík boli do konca septembra filmármi s najvyšším počtom Igricov. Každý z nich sa hrdil štyrmi soškami. Tridsiaty ročník najstarších slovenských filmových cien poradie zamiešal, keď Martin Šulík získal s filmom *Tlmočník* v kategórii hraná tvorba pre kiná svoju piatu sošku. Slávnostné udeľovanie Igricov a Cien slovenskej filmovej kritiky sa konalo 29. 9. v Mestskom divadle P. O. Hviezdoslava v Bratislave.

Jiří Menzel ako tlmočník Ali a Peter Simonischek ako rakúsky učiteľ a bonviván Georg sa v *Tlmočníkovi* vydávajú naprieč Slovenskom, aby na ceste spoznali pravdu o vlastnej minulosti. Jeden je synom židovskej obete druhej svetovej vojny, druhý zase synom esesáka. „Napriek všetkému, čo o slovenskom štáte vieme, sa nám dodnes nepodarilo odstrániť nánosy falošnej mytológie, ktorá je s ním spojená,“ povedal vlani v rozhovore pre *Film.sk* Martin Šulík.

Igrica za mužský herecký výkon získal za tú istú snímku Igor Hrabinský. Hrá bývalého kolaboranta s nacistami Kysela. Aj na relatívne malom priestore „dokáže priblížiť motiváciu konania domácich kolaborantov a zvrhlosť ľudáckej ideológie“, napísala porota, ktorá rozhodovala pod vedením Rudolfa Urca. Jej členmi boli Peter Michalovič, František Kovár, Yvonne Vavrová, Laco Kraus, Lubomír Vladár a Jaroslav Rihák.

Presnosťou pri budovaní výkonu a neočakávanou interpretačnou invenciou ich v triléri *Dôverný nepriateľ* (r. Karel Janák) zaujala Gabriela Marcinková. Igrica dostala za postavu sochárky Zuzany, ktorá sa s manželom nastahuje do prototypu inteligentného domu, no ten sa vymkne spod kontroly. Zvláštne uznanie poroty udelili in memoriam výkonnej producentke filmu Kataríne Vanžurovej.

„V jubilejnom roku Igrica sa na súťažný stôl dostali diela, ktoré v podstate odrážajú celkový stav domácej filmovej a televíznej tvorby v roku 2018,“ poznamenala v bulletine k Igricom porota. Podľa nej boli čiastočným sklamaním najmä dlhometrážne produkcie s majoritnou slovenskou účasťou. Potešila ju však oblasť dokumentárnej tvorby, pestrá tematicky i žánrovo, a oživenie priniesol rok 2018 aj v animovanej tvorbe.

V kategórii filmových a televíznych dokumentov získala Igrica Katarína Farkašová so snímkom *Švédí z osady*. Rozpráva príbeh troch rómskych zverencov detského domova, ktorých adoptovali do Švédska a po rokoch sa vracajú na Slovensko hľadať svoje korene. Za animovanú tvorbu ocenili *Monštrum* Martina Snopeka. Krátky film o skazonosnej moci nakrútil s použitím technológie rozfázovaného linorytu.

Igrica za televíznu dramatickú tvorbu porota už štvrtý rok po sebe neudelila. V kategórii vyhlásila len dve tvorivé prémie – prvú pre Petra Kelíška za kameru v seriáli *Sestričky* a druhú pre Raša Boroša za scenár seriálu *Inšpektor Max*. Tvorivé prémie udelili aj v ostatných kategóriách (kompletný zoznam držiteľov tvorivých prémie nájdete v článku na www.filmsk.sk).

Držiteľom ceny za celoživotné dielo sa stal režisér Eduard Grečner. „Je zásadnou a neprehliadnuteľnou postavou slovenskej kinematografie nielen svojou filmovou poetikou, ale aj originalitou svojich esejí, úvah a portrétov,“ zdôvodnila porota hold filmárovi, ktorý nakrútil snímky ako *Nylonový mesiac*, *Každý týždeň sedem dní*, *Drak sa vracia* či *Jaškov sen*. Mimoriadnu cenu udelili spisovateľovi, scenáristovi a dramaturgovi Petrovi Jarošovi, podpísanému pod diváckymi hitmi *Pacho*, *hybský zbojník* či *Tisícročná včela*.

Udeľovala sa aj Cena Jána Fajnora pre tvorcov do 35 rokov. Získali ju Nick Kollár za kameru vo filme *Výlet* (hraná tvorba), Lena Kušnieriková za réžiu filmu *Dzurinda* z cyklu *Expremiéri* (dokument) a Veronika Kocourková za réžiu a animáciu cyklu *Tresky plesky*.

Igricov udeľuje Slovenský filmový zväz, Únia slovenských televíznych tvorcov a Literárny fond. Od roku 1999 sú súčasťou slávnostného večera aj Ceny slovenskej filmovej kritiky, o ktorých rozhodujú členovia Klubu filmových novinárov. V kategórii hraných alebo animovaných celovečerných filmov pre kiná zvolili za víťaza *Tlmočníka*. Najlepším celovečerným dokumentom pre kiná sa na 27. ročníku cien stal portrét rozporuplného básnika a politika *Válek* režiséra Patrika Lančariča. Najlepším zahraničným filmom v slovenských kinách bola podľa filmových novinárov americká čierna komediálna dráma *Tri billboardy kúsok za Ebbingom* režiséra Martina McDonagha a cenu za jej uvedenie získala distribučná spoločnosť CinemArt SK. Za publikačnú filmovú činnosť a audiovizuálne aktivity ocenili Evu Vžentekovú, ktorá prispieva aj do mesačníka *Film.sk*. ◀

76. MIFF BENÁTKY

Tohtoročný filmový festival v Benátkach (28. 8. – 7. 9.) bol výnimočný aj tým,

že mal v hlavnej súťaži film, ktorý vznikol v slovenskej koprodukcii

– Pomalované vtáča režiséra Václava Marhoulu.

Je to vždy zvláštny a magický pocit, ocitnúť sa v Benátkach. Jednou nohou na pevnine, druhou na vode, v lagúne i na mori, v rušných uličkách okolo Námestia svätého Marka aj na Lide, kde okolo budovy kedysi slávneho Hotela des Bains cítiť zašlú slávu začiatku 20. storočia. Punc výnimočnosti dala tejto ceste premiéra nášho koprodukčného česko-slovensko-ukrajinského filmu *Pomalované vtáča*. Premiéra nie hocijaká, pretože najstarší filmový festival na svete vybral náš film do hlavnej súťažnej sekcie. To sa takmer tridsať rokov nepodarilo žiadnemu českému ani slovenskému filmu. Keďže ide o výnimočný a nielen na naše domáce pomery ambiciózný projekt, ktorému scenárista, režisér aj hlavný producent Václav Marhoul venoval intenzívnych desať rokov života, rozhodol sa prizvať na premiéru všetkých hlavných tvorcov a hercov, kolegov a partnerov, ktorí mu pomáhali. Myslím si, že vytvoril festivalový rekord, lebo delegácia pozostávala z takmer osemdesiatich členov. A tak sme sa aj so Zuzanou Mistríkovou za našu spoločnosť PubRes, ktorá film v koprodukcii s RTVS a s podporou Audiovizuálneho fondu za Slovensko koprodukovala, ocitli na červenom koberci.

Prichádzame na balkón veľkej sály festivalového paláca a okolo nás si sadajú tí, ktorí si 150 dní reálneho nakrúcania a priprav odžili naplno. Za všetkých spomením aspoň kameramana Vladimíra Smutného, architekta Jana Vlasáka a zvukového majstra Pavla Rejholca. Vedľa Václava Marhoulu si sadá Petr Kotlár, dnes takmer dvanásťročný chlapec – neherec, ktorý stvárnil hlavnú úlohu. Po úvodnom privítaní a potlesku odchádza z kinosály. Film, v ktorom účinkoval, je pre dospelého diváka: pre viacero scén, ktoré sú za hranicou prístupnosti, ale aj pre príbeh samotný, ktorého pochopenie si vyžaduje istú mieru citlivosti, a tá súvisí s pripravenosťou, so zrelosťou, skúsenosťou. Malý Petr sa vracia až na konci projekcie, aby si spolu s ostatnými užil takmer desaťminútové standing ovations. Cez ten potlesk znie krásna hebrejská skladba, spev Jitky Čvančarovej, ktorá popod titulky uzatvára príbeh na plátne. Po filme sa presúvame do blízkej reštaurácie, kde sa okrem gratulácií navzájom zoznamujú herci, ktorí sa v epizodicky ladenom rozprávaní filmu spolu až na výnimky nestretli. Hlavným „prepájačom“ a tlmočníkom bol ten, čo sa vo filme stretol s každým – bezprostredný a komunikatívny Petr Kotlár.

Na druhý deň sme z pohodlia pláže na Lide sledovali, ako sa svojich prevažne mediálnych povinností

zhosťuje Václav Marhoul. Keďže my sme si do Benátok odskočili len na samotnú premiéru filmu, ale on bol v Benátkach celý týždeň, zaujímalo ma, ako prebiehal jeho pobyt a čo všetko mu predchádzalo. „O tom, že Pomalované vtáča je pozvané do súťaže v Benátkach, som sa dozvedel 17. marca na oslave narodenín Evy Holubovej. Najstrašnejšie bolo tajiť túto informáciu takmer štyri mesiace, kým ju oficiálne nezverejnil samotný festival. V máji sme sa s predstaviteľmi benátskeho festivalu stretli aj v Cannes, kde za mnou všetci chodili, že je škoda, že tam film nie je v programe, a pýtali sa, ako ďalej. A ja som musel všetkým klamať do očí, že ešte vlastne vôbec neviem...“ Všetci producenti potvrdia, že akceptovanie filmu do súťaže významného medzinárodného festivalu znamená okrem radosti predovšetkým neuveriteľne veľa práce, pri hlavnej súťaži festivalu kategórie A asi dvojnásobne. „Tých povinností bolo počas leta toľko, že ich vlastne nie som schopný zrekapitulovať. Dokončiť synchronizáciu filmu, medzinárodné verzie, preklady, dodať DCP, zabezpečiť ostatné mastery pre porotu, pripraviť všetky propagačné materiály, ako plagát, presskit, výber fotografií a audiovizuálnych materiálov pre televíziu, nakúpiť inzerciu a zabukovať hercov a štáb, zmanažovať ich akreditácie, dopravu a ubytovanie, premyslieť a zorganizovať párty po filme... Bolo toho toľko, že som chvíľami fakt nevedel, čo riešiť skôr.“

Po príchode na festival bol už Václavov program tvrdo nalinkovaný. V deň slávnostnej premiéry mal celé dopoludnie TV rozhovory s najväčšími hereckými hviezdami filmu (Udo Kier, Stellan Skarsgård, Barry Pepper a Julian Sands), po krátkom obede spoločnú tlačovú besedu pre všetkých novinárov. Nasledovalo oficiálne fotografovanie, po ňom trochu času na preoblečenie sa do večerného a samotná premiéra. Deň po premiére strávil celý v obliehaní novinármi. „Od 10. do 19. hodiny s krátkou pauzou na obed som spravil 31 rozhovorov. Nasledujúci deň to bolo trochu voľnejšie, ale opäť bol celý venovaný mediálnym povinnostiam, stretnutiam so zahraničnými, ale aj s českými a slovenskými novinármi. V piatok popoludní som sa na Lido prepravil opäť, tentoraz kvôli príjemnej povinnosti prevziať za film cenu UNICEF od študentskej poroty.“ Je jasné, že Benátky otvorili Pomalovanému vtáčatú veľké dvere do sveta. Má k nim teda aj Václav Marhoul špeciálny vzťah? A ak by mohol, vybral by si na štart svojho filmu iný festival? „Mne sa Benátky pre niečo vždy páčili najviac. Nielen pre ten ideálny termín, ktorý sadol k dokončeniu filmu, ale predovšetkým pre svoju prajnú a otvorenú atmosféru.“

— text: **Lubica Orechovská**
/ producentka —

— text: **Barbora Gvozdjaková** / filmová publicistka —
foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek —

Každý má svoj uhol pohľadu

V rubrike TV tip predstavujeme staršie slovenské filmy zaradené do aktuálneho televízneho vysielania.

Tentoraz priblížime snímku režiséra Vladimíra Balca *Uhol pohľadu* (1984), ktorú v októbri uvedie Dvojka RTVS.

Pre vyštudovaného dokumentaristu Vladimíra Balca bol *Uhol pohľadu* celovečernou hranou prvotinou. Ani v nej však nezaprel svoje dokumentaristické korene, pretože tento druh tvorby vo svojom filme tematizuje a otvára otázky s ním spojené prostredníctvom ústrednej postavy príbehu – študenta dokumentárnej réžie Ivana Stoklasa (ktorého stvárňuje Martin Šulík, vtedy ešte poslucháč réžie na VŠMU). Samotného Balca citoval v roku 1999 denník *Sme*: „Tento film má prehistóriu práve v škole. Ako absolventskú prácu som pripravoval *Uhol dopadu* – príbeh o novinárovi, ktorý klame. Zo zvláštnych dôvodov mi s ním nedovolili absolvovať. Príbeh môjho debutu bol svojím spôsobom inšpirovaný práve týmto.“

Ivan Stoklas chystá svoj absolventský film, ktorým má byť portrét otca jeho priateľky – uznávaného organistu Petra Skuráka. Profesor Skurák nie je len úspešným virtuózom, ale aj pedagógom. A práve na akademickej pôde sa dostáva do sporu so svojim bývalým študentom Halmayom. Ivan, ktorý túži natočiť pravdivý obraz uznávaného umelca, sa postupne stáva svedkom jeho vnútorných i vonkajších konfliktov. Odhalí skutočnosti, ktoré naštrbujú charakterovú čistotu profesora.

V sedemdesiatpäťminútovej snímke sa Balco pohybuje v niekoľkých tematických rovinách. V jednej línii rozvíja motív generačne vzdialených svetov, ktoré sa líšia vo viacerých atribútoch, a v druhej vypovedá o etickom pozadí (nielen) dokumentárnej tvorby. Balco tak čiastočne nadväzuje na poľské kino morálneho nepokoja, ktoré zastupovali napríklad režiséri Krzysztof Zanussi, Krzysztof Kieślowski či Andrzej Wajda. Tí na pôdoryse zdanlivo jednoduchých príbehov dokázali rozvíjať zložité morálne dilemy. Za všetky snímky spomeňme aspoň *Ochranné sfarbenie* (1976), v ktorom Zanussi konfrontuje konformizmus staršieho cynického docenta s idealizmom mladšieho pedagóga.

V *Uhle pohľadu* máme filmára, ktorý vníma aj tie nistické stránky objektu svojho záujmu a stojí pred otázkou, ako sa k tomu postaviť v situácii, keď ide o oficiálne váženu osobnosť a zároveň o otca jeho priateľky. Do akej miery môže vniknúť do najosobnejšieho priestoru druhých ľudí? Čo je to vlastne tá umelecká pravda? Ivan napokon neodkladá kameru ani vtedy, keď profesor kolabuje, a zachytenú situáciu vo svojom absolventskom dokumente použije. Na svoju obhajobu tvrdí, že len zaznamenával pravdivý sled udalostí. Každý má predsa svoj uhol pohľadu.

Dobové kritiky sa viac-menej zhodli v pozitívnom hodnotení filmu. Podľa niektorých prinášal aj mnohé zaujímavé otázky. Napríklad Veronika Kratochvílová v texte *Debut z Koliby* v časopise *Kino* vyzdvihovala, že Balcov debut nielen skicuje etické problémy, ale aj premýšľa nad hranicami a možnosťami dokumentárneho a hraného filmu. Eva Hepnerová v periodiku *Svobodné slovo* skonštatovala: „Film teda vlastne nemá kladného hrdinu: tvorcovia rozkrývajú pred divákom iba určité problémy, aby si sám zvolil „uhol pohľadu“.“

Balco obsadil do svojej snímky viacerých nehercov, čo sa stretlo aj s výhradami. Martin Šmatlák zase v článku *Nový uhol pohľadu* v denníku *Pravda* z novembra 1985 vyčítal filmu „slabšie vykreslenie sekundárnych postáv, ktoré však neraz hrajú rozhodujúcu úlohu pri motivácii konania a vnútorného vývinu hlavných aktérov príbehu“. Napriek tomu v ňom potvrdzuje odborné schopnosti a oprávnenosť ambícií nastupujúcej generácie slovenských filmárov. ◀

1 **Uhol pohľadu** (r. Vladimír Balco, 1984) Dvojka RTVS → 26. 10.

Na streche

(Magic Box Slovakia)

Komédia *Na streche* (2019) je po filme *Pojedeme k moři* (2014) druhým režijným projektom Jiřího Mádla. Vo februári tohto roku sa dostala do našich kín, ale málokto vie, že vďaka podpore, koprodukčnému i tvorivému vkladu je to aj slovenský film. Ide o láskavý pohľad (nielen) na tému imigrácie a spolužitia sociálne a kultúrne odlišných skupín ľudí. Mladý Vietnamec, ktorý prišiel do Prahy študovať, ale namiesto toho sa stal obeťou moderných otrokárov, uväznený v marihuanovom laboratóriu, a cynický profesor na dôchodku, bývalý komunista, sa náhodne stretávajú na streche domu, kde v jednom z bytov žije starý muž osamelým životom. Hoci sú tí dvaja na prvý pohľad diametrálne odlišní, majú niečo spoločné – snažia sa nájsť svoje miesto vo svete. Mádlov scenár a komorná atmosféra rozprávania dobre fungujú aj vďaka hereckým výkonom Aloisa Švehlíka (nahradil pôvodne obsadeného Jana Trísku, ktorý tragicky zahynul) a Duya Anha Trana. Film je na DVD s obrazom vo formáte 16 : 9, so zvukom DD5.1 a DD2.0 a s voliteľnými anglickými a vietnamskými titulkami a s českými titulkami pre sluchovo postihnutých. Ako bonusy nájdete na nosiči videoklip *Pirate* v podaní Ibyho Popa a pohľad do zákulisia nakrúcania filmu.

Ostrým nožom

(Bontonfilm)

V posledných rokoch vzniklo na Slovensku niekoľko hraných a dokumentárnych filmov, ktoré sa venujú doteraz neuzatvoreným prípadom únosu syna prezidenta Kováča, vraždy novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice, korupcii v súdnictve a polícii či prepojení vysokých funkcionárov s organizovaným zločinom. Ide napríklad o tituly *Únos* (2017), *Skutok sa stal* (2019), *Ukradnutý štát* (2019). Patrí k nim i dlhometrážny debut Teodora Kuhna *Ostrým nožom* (2019). Film je inšpirovaný vraždou študenta Daniela Tupého v roku 2005. Hoci pri príprave scenára sa autori rozprávali s obeťami útoku, novinármi, právnikmi a ďalšími zainteresovanými, film nie je biografický. Mnohé udalosti sú pozmenené a tvorcovia popri príbehu otca (Roman Luknár) zavraždeného a jeho zúfaleho boja s políciou a so súdmi chcú vo filme otvoriť aj otázku spravodlivosti na Slovensku a jej vymožitelnosti zo strany radového občana. Za kamerou snímky stála Denisa Buranová (Slnko v sieti za *Piatu loď*), ktorá s Kuhnom spolupracovala už na VŠMU. Film je na DVD vo formáte 16 : 9, so zvukom DD5.1 a DD2.0 a s voliteľnými anglickými titulkami a so slovenskými titulkami pre nepočujúcich. Ako bonusy na ňom nájdete materiál zo zákulisia filmu, trailer, teaser a videoklip k piesni *Dunaj* v podaní Jany Kirschner.

— Miro Ulman —

Giorgio Gosetti: Cinecittà. Facts and Personalities in Cinema and Current Affairs

(ANSA, Rím 2017, 143 strán)

V roku 2017 si legendárne rímske filmové ateliéry Cinecittà pripomenuli osemdesiat rokov od svojho vzniku. Publikácia, ktorú pri tej príležitosti vydali v spolupráci so spravodajskou agentúrou ANSA, približuje nielen osem desaťročí talianskej kinematografie od filmov bielych telefónov cez Federica Felliniho až po Paola Sorrentina, ale aj osem dekád talianskej histórie, často zložitej a tragickej; jednu z najsilnejších európskych kinematografií totiž nemožno oddeliť od dejinných udalostí. Začiatky ateliérov sú späté s Benitom Mussolinim, ktorý osobne položil ich základný kameň. Nasledovali hrôzy druhej svetovej vojny, povojnová chudoba, ale neskôr aj ekonomický rozmach, hoci na druhej strane i prehľbovanie politických rozdielov, rozmach terorizmu a vzostup mafie, ktorý prerástol až do jej otvorenej vojny proti talianskemu štátu. Filmy i články a fotografie agentúry ANSA odrážali a dokumentovali tento vývoj a kniha s množstvom zaujímavých snímok a textov je nielen svedectvom o osemdesiatich rokoch existencie ateliérov, ale aj o histórii krajiny.

Marco Cattaneo (Ed.): Cinecittà. Endless Magic

(National Geographic, Rím 2012, 96 strán)

Keď ateliéry Cinecittà v roku 2012 oslavovali 75. výročie svojej existencie, pripomenuli si ho špeciálnou publikáciou, ktorá vyšla v spolupráci s National Geographic. Ateliérom a ich histórii sa nevenuje chronologicky po desaťročiach, ale sústreďuje sa na jednotlivé zložky ich existencie; priestor nedostávajú len herecké a režisérske hviezdy, ale aj množstvo zamestnancov v menej viditeľných, no často rovnako fascinujúcich profesiách. Tí sú takisto súčasťou mesta filmu a zároveň mesta v meste, tak ako samotná architektúra a permanentné kulisy. Niektoré z nich už „videli“ vznik desiatok filmov, ktorých sa v ateliéroch za 75 rokov nakrútilo viac než 3 000, a to nielen talianskych. Vznikali tam veľké americké spektakle ako *Ben Hur* či *Kleopatra* a v nedávnej minulosti tam nakrúcali Martin Scorsese, Wes Anderson či Ridley Scott. Mesto filmu však neslúžilo vždy len filmu. Po vojne v ňom našli útočisko rodiny vysídencov, v nedávnom období reality show zase celé jedno štúdio ovládla talianska verzia formátu *Big Brother*. V tom istom čase tam Matteo Garrone nakrúcal svoju ironickú kritiku tohto fenoménu s názvom *Reality Show*. Cinecittà je miestom plným fascinujúcich súvislostí a táto kniha prináša pohľad zblízka aspoň na niektoré z nich.

— Monika Mikušová —

čo robia

Vanda Raýmanová

[režisérka a producentka]

Dokončujeme posledný diel druhej série animovaného seriálu *Drobci* s príznačným názvom *Oslava*. Na nové epizódy sa deti môžu tešiť vo vianočnom vysielaní RTVS. V spolupráci s vydavateľstvom Slovart sme pripravili podstromček aj ich knižnú verziu. Popri tom intenzívne pracujeme na vývoji ďalších šiestich epizód. Zvlášť ma teší sľubne sa rozvíjajúca režijná a produkčná spolupráca s Marinou Andree Škop, s ktorou sme sa pustili do vývoja celovečerného dobrodružného filmu pre deti. Okrem toho som sa po ročnej prestávke vrátila na VŠMU, kde prednášam na katedre animovanej tvorby.

Peter Morávek

[strihač]

Strihám dokument *Komúna* s režisérom Jakubom Julénym. Rozpráva o priateľstve a zrade v košíckom undergrounde, ktorý sa združoval okolo obdivuhodnej osobnosti Marcela Strýka. Popritom dohľadám na postprodukcii dvoch filmov, ktoré sa kúchajú v produkcii MPhilms: *Nikolka Šuhaj – muž s veľkou túžbou*, čo je hraný film Vladimíra Morávka, a *Moc Mátyása Priklera*. V októbri sa dostáva do kín *Stratený domov*, druhý dokument, na ktorom som spolupracoval s Jurajom Mravcom ml. Nastoluje otázky, čo vojna berie a či môže niečo dať. Film o osude utečenca a o dvoch slovenských záchranároch bol natočený počas oslobodzovania irackého mesta Mosul.

Tobiáš Potočný

[zvukár]

Pracujem na ozvučení animovaného seriálu *Drobci* a zároveň vyrábam zvuky do edukatívnej počítačovej hry pre najmenších *Cirkus*. Vzápätí ma čaká zvuková postprodukcija a mix celovečerného dokumentu *Alchymistická pec* v réžii Adama Olhu a Honzu Daňhela, ktorý je portrétom Jana Švankmajera. Na túto prácu sa špeciálne teším, lebo budem mať možnosť spolupracovať so zvukovým majstrom Ivom Špaljom. Popri tom sa pripravujem na nakrúcanie filmu *Moc* režiséra Mátyása Priklera a všetku zostávajúcu energiu sa snažím venovať digitalizácii a reštaurovaniu historických zvukových záznamov s dôrazom na archívne filmy.

Dva večery s Rogerom Watersom

Snímka *Roger Waters Us + Them* zachytáva tri koncerty európskej časti Watersovho turné a zaznejú v nej skladby z najúspešnejších albumov Pink Floyd vrátane *The Dark Side of the Moon*, *The Wall*, *Animals* a *Wish You Were Here*, ale aj piesne z Watersovej poslednej sólovej platne *Is This the Life We Really Want?*. Vizuálne i zvukovo zaujímavý film, ktorý režíroval Sean Evans v spolupráci so samotným Watersom, ponúka aj hudobníckovo posolstvo o potrebe spolupatričnosti, slobody a lásky. Film sa bude premietat v rovnakých dňoch vo viac než 3 000 kinách na celom svete. Na Slovensku ho uvedie Kino Lumière v Bratislave aj kino Úsmev v Košiciach.

MUSIC & FILM / 2., 6. október ▶ 20.00/17.00
/ Bratislava, Kino Lumière / www.kino-lumiere.sk

Filmové Pocity

Prešovský filmový festival Pocity už po desiaty raz ponúka návštevníkom filmy zo svetových festivalov, ale aj výber z domácej tvorby. Nebudú chýbať ani špeciálne tematické projekcie a sprievodné podujatia. Sekcia Pocity susedov: Židia uvedie digitálne zreštaurovanú kópiu filmu *Spalovač mrtvol* kežmarského rodáka Juraja Herza a okrem toho sa v nej premietnu tituly *Tel Aviv v plameňoch* (r. Sameh Zoabi), ktorý sa pozerá na izraelsko-palestínsky konflikt s humorom a nadhľadom, a *Fragmenty z malomesta* (r. Peter Mikulík), kde sa židovský vystaňovalec, novinár Blumenfeld v podaní Juraja Kukuru vracia do Prešova. Na festivale sa predstavujú aj miestni rodáci – rodina Staviarskych, ktorí uvedú svoj film *Loli paradička* spolu s účinkujúcimi Michalom Soltészom, Kamilou Mitrášovou a v sprievode ľudovej hudby Štefana Cínu. Na festivale sa zúčastní aj ďalší prešovský rodák Marko Škop a predstaví svoju novinku *Nech je svetlo*. Okrem toho festival privíta aj poľskú režisérku a scenáristku Kingu Dębskú, ktorá v Prešove uvedie svoje filmy *Moje dcéry kravy*, *Zábava, zábava* a *Plán B*. Tento ročník bude výnimočný aj vďaka súťaži slovenských a českých krátkych filmov. Krátkometrážnej tvorbe sa bude venovať i sekcia Pocity v kratasoch: Ozveny Art Film Festu Košice. V kine Scala bude počas festivalu umiestnená videoinštalácia *Iných vízií SK* a interaktívna prezentácia *Sound Matters* pre všetkých, ktorí sa zaujímajú o zvuk vo filme.

10. POCITY FILM FESTIVAL 2019 / 7. – 13. október

/ Prešov, Kino Scala, Cinemax, Stromoradie
/ www.pocityfilm.sk

Robbe-Grillet očami François Josta

Vo Filmothéke Kina Lumière sa uskutočnia projekcie dvoch filmov Alaina Robba-Grilleta, ktoré nakrútil v československo-francúzskej koprodukcii – 12. 10. to bude *Muž, ktorý luže* (1968) a 13. 10. *Eden a potom...* (1970). Do Bratislavy navyše zavíta vzácny hosť z Francúzska, profesor François Jost, ktorý bude mať 15. 10. na pôde Filmovej a televíznej fakulty VŠMU v Bratislave prednášku s názvom *Muž, ktorý luže a Eden a potom...* Za hudobný film. „Kritici sa často venovali dekonštrukcii rozprávania vo filmoch Alaina Robba-Grilleta. Aj keď táto myšlienka nie je nesprávna, nevystihuje dostatočne diela ako *Muž, ktorý luže a Eden a potom...* Tieto dva filmy sú postavené na inej logike: nielen naratívnej, ale predovšetkým hudobnej. *Muž, ktorý luže sa javí ako film-opera a je inšpirovaný estetikou, ktorá nadväzuje na skladateľov ako Richard Wagner alebo Alban Berg, Eden a potom... zase vyzerá ako seriálne dielo. V prednáške sa pokúsím ukázať logiku každého z nich,*“ ozrejmjuje François Jost. Po prednáške bude nasledovať diskusia so študentmi a účastníkmi prednášky a takisto prezentácia slovenského prekladu Jostovej knihy *Kult banality. Od Duchampa k reality šou* (preložila Mária Ferenčuhová, vydáva Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav v knižnej edícii časopisu *Kino-Ikon* Cinestézia).

PROJEKcie FILMOV MUŽ, KTORÝ LUŽE A EDEN A POTOM...

/ 12., 13. október ▶ 18.20 / Bratislava, Kino Lumière
MUŽ, KTORÝ LUŽE A EDEN A POTOM...: ZA HUDOBŇÝ FILM (prednáška profesora François Josta)
/ 15. október ▶ 14.45 / Bratislava, FTF VŠMU
/ www.kino-lumiere.sk / www.ftf.vsmu.sk

Filmy o inakosti i podobnosti

Filmový festival inakosti už trinásty rok prispieva k zvyšovaniu povedomia o živote lesbí, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí (LGBTI). Organizuje ho Iniciatíva Inakosť. Filmová ponuka bude rozdelená do štyroch sekcií. Súčasný film prináša výber aktuálnych titulov s LGBTI tematikou z rôznych kútov sveta. Teplé Česko-Slovensko zase predstaví domácu tvorbu. Sekcia Classics je venovaná kultovým snímkam a Queer Ázia sa tento rok pozrie bližšie na LGBTI filmy z Filipín. Novinkou je uvedenie až piatich blokov krátkych filmov – G kratasy, L kratasy a T kratasy sú začlenené do sekcie Súčasný film, Teplé kratasy FAMU a Teplé kratasy VŠMU do sekcie Teplé Česko-Slovensko. Z celovečerných snímkov sa diváci môžu tešiť napríklad na novinku Xaviera Dolana *Matthias & Maxime* o dvoch kamarátoch z detstva, ktorí po rokoch začnú prehodnocovať svoje vzájomné city, aj na ostatný film François Ozona *Z milosti božej* o zneužívaní detí kňazom z lyonskej diecézy vo Francúzsku. Festival uvedie aj *Portrét ženy v plameňoch* režisérky a scenáristky Céline Sciamma, ktorá získala tento rok v Cannes cenu za scenár aj Queer palmu za najlepší LGBTI film. Súčasťou festivalu budú i sprievodné podujatia, prednášky a workshopy. Po skončení podujatia v Bratislave bude festival pokračovať vo vybraných slovenských mestách až do konca novembra.

13. FILMOVÝ FESTIVAL INAKOSTI / 16. – 21. október
/ Bratislava, Kino Lumière
/ www.kino-lumiere.sk, www.ffi.sk

29. október, 4., 11., 18., 25. november (Nitra, Kinoklub Tatra) / 2. – 3. november (Banská Bystrica, Záhrada – Centrum nezávislej kultúry) / 2. – 3. november (Košice, kino Úsmev) / 5. – 6. november (Žilina, Stanica Žilina-Záriečie) / 21. – 23. november (Liptovský Mikuláš, Diera do sveta)

Zrkadlenie Andreja Tarkovského

Filmotéka Kina Lumière uvedie retrospektívnu prehliadku filmov jedného z najvýznamnejších režisérov druhej polovice 20. storočia Andreja Tarkovského. Otváracím filmom bude jeho celovečerný debut *Ivanovo detstvo* (1962) o chlapcovi, ktorý prestal byť dieťaťom, keď mu nemeckí vojaci zabili rodičov. V rámci prehliadky sa už v októbri premietnu aj Tarkovského študentské snímky, ktoré nakrútil na VGIK-u. Podľa poviedky Ernesta Hemingwaya vznikli *Zabijaci*, ktorých spolurežiroval s Marikou Beiku a Alexandrom Gordonom. V školskom filme *Dnes sa nikam nejde*, na ktorom spolupracoval opäť s Gordonom, sa Tarkovskij objavil aj ako herec. Absolventský film *Valec a husle* režíroval sám, no na scenári spolupracoval s Andrejom Končalovským. „Už v tomto krátkom študentskom filme sa prejavujú režijné postupy, ktoré sa neskôr stali pre Tarkovského typickými, ako dlhé zábery, spomalenie deja, zmysel pre symboliku farieb, objavujú sa tu preňho charakteristické obrazy vody, dažďa, kvapiek či jablka, ako aj jedna zo zásadných otázok, ktoré bude nastolovať v celej svojej tvorbe – otázka zmyslu umenia ako večnej hodnoty pre bežný život,“ ozrejmjuje Valerij Kupka, ktorý bude mať v Kine Lumière prednášku *Návrat času strateného v pamäti zrkadla*. Uskutoční sa 12. 11. pred projekciou Tarkovského filmu *Zrkadlo*. V novembri sa premietnu aj ďalšie jeho snímky *Andrej Rubľov*, *Solaris*, *Stalker*, *Nostalgia* a *Obet*. Pri príležitosti prehliadky vyjde publikácia, ktorá bude okrem iného obsahovať tri štúdie mapujúce Tarkovského dielo. Retrospektívu filmov Andreja Tarkovského organizuje Slovenský filmový ústav v spolupráci s Velvyslanectvom Ruskej federácie v Slovenskej republike, Ruským centrom vedy a kultúry v Bratislave, Mosfilmom, filmovou školou VGIK a so Švédskym filmovým inštitútom.

RETROSPEKTÍVA: ANDREJ TARKOVSKIJ
/ 29. október, 5., 7., 12., 14., 19., 21. november
▶ 18.30/20.30 / Bratislava, Kino Lumière
/ www.kino-lumiere.sk

1 – *Loli paradička* – foto: STAVIARSKY –

2 – *Eden a potom...* – foto: archív SFÚ/Vladimír Vavrek –

3 – *Matthias & Maxime* – foto: FFI –

4 – *Ivanovo detstvo* – foto: Mosfilm –

REDAKCIA NEZODPOVEDÁ ZA ZMENY V PROGRAME PODUJATÍ!

– pripravila Jaroslava Jelchová –

— odporúča filmová historička a teoretička
Jana Dudková, CVU SAV —

OKTÓBROVÉ
ŠPECIALITY
V SLOVENSKÝCH
KINÁCH

Na vojnu, sociálnu drámu alebo niečo medzi?

— Prvá svetová vojna patrí medzi dejinné obdobia, ktoré sa nám už zdajú vzdialené, hoci bez ich odkazu by sme si nemali čo povedať ani dnes. *Lalie poľné*, druhý celovečerný film Ela Havettu, prehľbili návratom do obdobia tesne po Veľkej vojne generačnú tému váhania medzi usadením sa a voľnosťou z režisérovej prvotiny *Slávnosť v botanickej záhrade*. Havetta i napriek príslovečnej hravosti vníma osud národa, ktorý získal vlastný štát, ale aj existenčné a ideologické neistoty, množstvo vojnových invalidov a bezprizornej chudoby. Odlišný prístup zvolil Miloslav Luther. V *Anjelovi milosrdenstva* vníma vojnu z perspektívy upadajúcej monarchie, ktorá ju rozpútala, ale zároveň sa pokúša porozumieť ženskému údelu vo svete neverníkov a pokrytco tvoriacich dejiny.

Lalie poľné

— foto: archív SFÚ

Záhrada

— foto: Martin Kollár

/Charlie's

— Ak som už otvorila svoje odporúčanie témou vojny, z októbrového programu Kina Lumière nemôžem obísť ani debut jedného z najdôležitejších priekopníkov spirituálneho filmu *Ivanovo detstvo*. Teším sa však najmä na jeho prepojenie s pásmom Tarkovského študentských filmov.

— A fanúšikom už trochu zvetraných súčasných trendov a tém, ktoré nám však stále majú čo povedať, neuškodí pripomenutie ich vývoja v kinematografii: či už ide o tému odpočívania v spojení s aférou Watergate v Coppolovej klasike *Rozhovor*, alebo o rané príklady toho, čo sa neskôr aj v súvislosti so slovenským filmom začalo skloňovať ako „sociálna“ dráma. V cykle *Detstvo*, dospievanie, mladost: Outsideri si v Kine Lumière pripomenieme Loachovu ešte vždy trochu sentimentálnu klasiku *Kes*, ale i Chaplinovu schopnosť s neuveriteľnou gráciou a humorom zašifrovať ostrú iróniu spoločnosti, ktorá nie je schopná postarať sa o vlastné siroty, vo filme *Kid*.

— Najuznávanejšieho slovenského debutanta 90. rokov Martina Šulíka pripomenie Lumière filmom, ktorý sa síce stal emblémom doby, ale aj zdrojom mnohých pochybovaní. Tie napokon vyústili aj do väčšieho záujmu slovenských filmárov o reálne problémy ľudí v regiónoch. Cestu k *Záhrade* som si hľadala viac ako desať rokov aj preto, že v čase jej vzniku som dilemy slovenských intelektuálov nedokázala brať vážne a oveľa viac ma zaujímalo, ako sa k súčasnosti stavali moji vtedajší krajanovia z rozpadajúcej sa Juhoslávie. *Záhrada* sa mi otvorila omnoho neskôr komplexnou sieťou významov, ale stala sa pre mňa aj symbolom schopnosti slovenských filmárov učiť sa zo svojich chýb. Som zvedavá, ktorý zo súčasných filmov sa napokon stane aspoň takou *Záhradou* pre budúce generácie. ◀

Prezident na Rysoch a Armstrong na Mesiaci

Filmové týždenníky ako žáner spravodajského filmu sú dnes vzácnosťou. Na Slovensku sa o ne vo svojich zbierkach stará Slovenský filmový ústav (SFÚ), ktorý ich v spolupráci so spravodajskou televíziou TA3 uvádza v jej programe. V mesačníku *Film.sk* ich čitateľom približuje Milan Černák, ktorý pôsobil ako dramaturg a režisér Spravodajského filmu.

— Bolo to podivné obdobie... (Ticho pred búrkou prvého výročia augusta '68.) Deti si ešte užívali prázdniny v skautských táboroch (TvF č. 32), ktoré boli dvadsať rokov nie de iure, ale de facto zakázané, komentáre k spravodajským šotom o inaurgurácii prezidentov Francúzskej republiky a Nemeckej spolkovej republiky (č. 29) neboli ako predtým plné žľče a nenávisti a víťaznou piesňou Bratislavskej lýry sa stala Černochova *Pieseň o rodné zemi* (č. 27), ktorá pre svoj jasný politický podtext zatieňila aj slávnych „konšelov“ Karla Gotta.

— Kolekcia týždenníkov je plná zaujímavostí – však išlo o uhorkovú sezónu: okrem Černochovej piesne si diváci môžu vypočúť aj juhoslovanskú speváčku Terezu a Katalánku Salome (č. 29), uvidieť brazílsky súbor Braziliána (č. 33) a známych hercov Mariána Slováka a Ivana Romančíka, ako vyzerali pred päťdesiatimi rokmi (spolu s nimi aj hokejistov Vlada Dzurilla, Václava Nedomanského či televíznu moderátorku Jarmilu Košťovú v č. 27).

— V Bratislave vystúpila krasokorčuľarska revue *Holiday on Ice* (č. 32) s viacerými exmajstrami sveta, aj so súrodencami Romanovcami. Prezident Ludvík Svoboda so svojím poľským partnerom vystúpili na Rysy – Svoboda tam bol už devätnásť raz – a z Tatier je aj snímka o exkluzívnych saniach „vlukoch“, ktorými dopravujú Jezerčania seno do doliny (č. 32).

— Žurnál zaznamenal aj jeden bezprecedentný fakt: zrušenie obce (č. 27). Pre nebezpečný vplyv neekologickej výroby hliníka v Žiari nad Hronom prestali zákonným výnosom existovať Horné Opatovce a posledných dvadsať rodín, ktoré v nich ešte ži(vori)lo, sa muselo vysťahovať.

— V týždenníku č. 34 sa hľadajú príčiny, prečo nie sú v Čiernej nad Tisou schopní prekladať všetok tovar zo Sovietskeho zväzu a pranieruje sa aj stav našej národnej kultúrnej pamiatky Devína, kde „nie je nič“, a čo tam je, teda výsledky práce archeológov, podlieha skaze vplyvom zuba času.

— Blížiaci sa 25. výročie SNP začal žurnál pripomínať spomienkou na prvú dohodu z Čremošného a vyvesenie československej zástavy v Sklabini (č. 31 a 33, oslavy budú nabudúce).

— Nie sú lazy ako lazy, keď aj na salaši môžu na televíznej obrazovke simultánne sledovať vkročenie prvého človeka na Mesiac (č. 30) – vtedy ešte vďaka nejestvujúcim „fejkom“ z internetu nikomu nenapadlo pochybovať, či tam Armstrong naozaj bol... ◀

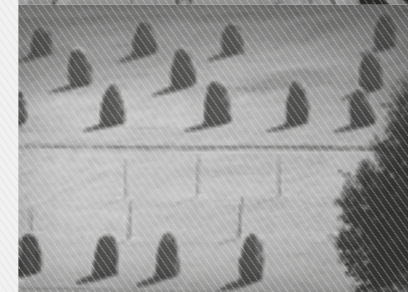
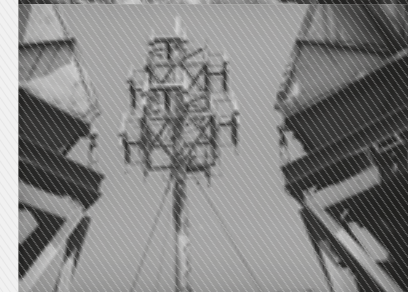
FILMOVÉ TÝŽDENNÍKY NA TA3 – OKTÓBER 2019

5. 10. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 27/1969 a 28/1969** (repríza 6. 10. o 8.30 hod.)

12. 10. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 29/1969 a 30/1969** (repríza 13. 10. o 8.30 hod.)

19. 10. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 31/1969 a 32/1969** (repríza 20. 10. o 8.30 hod.)

26. 10. – 14.30 hod. ▶ **Týždeň vo filme 33/1969 a 34/1969** (repríza 27. 10. o 8.30 hod.)

— text: Matúš Kvasnička
— foto: Miro Nôta —

VILIAM J. GRUSKA

(24. 9. 1936 – 23. 9. 2019)

Filmový architekt a scénograf, ale aj etnograf, choreograf či tanečník, režisér a scenárista – tým všetkým bol Viliam J. Gruska. Zomrel 23. septembra, deň pred svojimi 83. narodeninami.

— Muž s nesmiernym záberom rôznych aktivít dokázal vidieť veci v najširších súvislostiach. Ako architekt sa podieľal na desiatkach filmov a inscenácií. „Gruska nebol architekt, ktorý hľadal len prostredie, Gruska je architekt, ktorý hľadá sociálnu situáciu. To architekti väčšinou nevidia,“ hovoril o Gruskovi v dokumente Martina Šulíka Pútnik slovenským časom režisér Stanislav Párnický. Okrem Káry plnej bolesti (1985) nakrútili spolu rozprávku Šípová Ruženka (1990) či televíznu drámu Chlapec z majera (1980). Do nej mu Gruska zohnal dve raritné lokomobily a zmaňoval ich spojzdenie.

— Podľa Párnického architekta Grusku pri práci zaujímal, prečo ľudia niekde žijú tak, ako žijú. „Hľadá, s čím je to spojené – či s nejakými etnografickými momentmi, alebo so spoločenskou situáciou, vystahovalectvom, novou továrňou v blízkosti – ako sa to prejavuje na architektúre,“ povedal o Gruskovi.

— Vďaka pôsobeniu v Lúčnici sa Viliam J. Gruska dostal aj do sveta. So súborom navštívil svetové výstavy v Bruseli (1958) či Osake (1970), kde našiel inšpiráciu na návrh scény pre amfiteáter vo Východnej. S najväčšími folklórnymi festivalmi spolupracoval aj na programoch a navrhol scény amfiteátrov v Detve, Myjave a inde.

— Vyštudoval Fakultu architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave. Od roku 1962 až do roku 1971 pracoval v televízii ako vedúci konštruktívneho oddelenia, vedúci scénografickej výroby a vedúci odboru scénografie. Do televízie sa dostal nielen vďaka programom, s ktorými tu Lúčnica vystupovala, ale aj vďaka kolegovi – tanečníkovi a scénografovi Valeriánovi Strážovcovi, ktorý ho do nej lákal. „Nastúpil som tam v roku 1962 s poslaním, aby som budoval realizačnú základňu – od konštruktívneho oddelenia až po organizáciu výroby a starostlivosť o technológiu. Bolo to obdobie, keď sa mnohé materiály získavali len na prídel. Do mesiaca sa pritom scénografické zložky podieľali na príprave a realizácii asi tridsiatich piatich

programov – od besied až po hrané inscenácie,“ spomínal v rozhovore pre Film.sk vlni, keď dostal Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej kinematografii.

— Potom pracoval v Slovenskej filmovej tvorbe na Kolibe, najskôr ako druhý architekt popri Antonovi Krajčovičovi, neskôr samostatne a od roku 1976 bol scénickým výtvarníkom v slobodnom povolaní. Na viacerých snímkach spolupracoval s Miloslavom Lutherom, svoje schopnosti a kreativitu preukázal v jeho filmoch Kráľ Drozdia brada (1984), Mahuliena zlatá panna (1986) či Chodník cez Dunaj (1989).

— S Jurajom Jakubiskom zase spolupracoval na Perinbabe (1985). „Vždy som mu ponúkol viac riešení, niekoľko verzií. A niektoré prvky boli veľmi náročné. Hoci sa to tak nemusí javiť, jedným z nich bola sklenená guľa Perinbaby. Alebo jej perina, po ktorej skákala,“ spomínal Gruska pre Film.sk. „No všetko, čo režisér alebo kameraman chceli, aj dostali. To skôr oni nevyužili všetko, čo sme im dali. Jakubisko však z toho vedel veľa vyťažiť. A ja som to všetko rád vymýšľal.“

— Gruska má na konte aj snímky Ako sa Vinco zatal (1977), Uhol pohľadu (1984), Neďaleko do neba (1987), Sokoliar Tomáš (2000) či prepisy opier Juro Jánošík (1987) a Svätopluk (1989). Je autorom viacerých dokumentov a mnohých scénických programov. Od roku 1985 pôsobil ako pedagóg na VŠMU a v roku 2007 mu udelili Pribinov kríž III. triedy za významné zásluhy o rozvoj Slovenskej republiky v oblasti ľudovej kultúry a umenia.

— Martin Šulík, ktorý o Gruskovi nakrútil aj portrét z cyklu GEN.sk, povedal, že s osobnosťami ako Milan Čorba či Martin Slivka patril k tvorcom, ktorí sa túžili konfrontovať so svetom. „Chceli priniesť niečo svoje do európskej a svetovej kultúry. Dnes sa snažíme napodobňovať svetové televízne formáty. Rezignácia na to, že sme schopní sami vymyslieť niečo nové, originálne, čím by sme mohli posunúť myslenie v kinematografii, je znak provincionalizmu,“ povedal Šulík pre Film.sk začiatkom roku 2015. ◀

— text: Matúš Kvasnička
— foto: Miro Nôta —

MÁRIA RUMANOVÁ

(22. 2. 1989 – 31. 8. 2019)

— „Bola v nej hravosť dieťaťa aj rozhodnosť dospelých ženy. Do rozhovorov prinášala zvedavé otázky, nepokojné výkričníky, tiché zamyslenia,“ napísala o mladej dokumentaristke Márii Rumanovej na stránkach VŠMU vedúca ateliéru dokumentárnej tvorby Ingrid Mayerová. Rumanová, ktorá bola absolventkou ateliéru a jej filmárska kariéra sa slubne rozbiehala, zomrela vo veku 30 rokov.

— Mária Rumanová tvorila ako nezávislá filmová režisérka a spolupracovala napríklad s RTVS či so Slovenským národným divadlom. Počas štúdia získala za snímku Izolácia (2013) cenu za réžiu na festivale študentských filmov Áčko. Školu absolvovala krátkym filmom Proti srsti (2015). V nakrúcaní s jeho protagonistami pokračovala, čím vznikol jej stredometrážny debut Hotel Úsvit (2016). Premiéru mal na prestížnom festivale dokumentárnych filmov v Amsterdame. Hrdinami snímky sú niekoľkí obyvatelia Čiernej nad Tisou. Niektoré tu žije pre svoje deti, ďalší podľa hesla „život neovplyvníš“, inému výplatu hneď zhltnú hrací automat. Spolu s televíznou obrazovkou či predvolebným „mítinom“ komunizmus je jedným z mála rozptýlení v živote na hranici s Ukrajinou. Protagonistom filmu je aj samotné mesto s emblematicky chátrajúcim hotelom, v ktorom sa kedysi „diali veci“.

— Film sa pokúša zobraziť protagonistov z ich vlastnej perspektívy, čo podľa režisérky umožňovalo divákovi, aby ich nevidel ako neprispôsobivých naničhodníkov, ale ako individuality, ktorých dilemy, sny a snahy sú rovnako dôležité ako tie jeho. „Je dôležité spoznávať spoločnosť aj z tohto uhla pohľadu, lebo to dno je aj našim dnom a najlepšie karikuje naše vlastné zlozvyky a slabiny,“ povedala Mária Rumanová.

— „Bezmocná hístka, Proti srsti, Insomnia, Hotel Úsvit. V názvoch Marienkiných filmov sa ukrývajú pocity osamelosti, hľadanie súradníc ľudskej existencie, zápas o vlastnú identitu, vnútornú slobodu a nezávislosť myšlienok. Znova a znova ju prekvapovali a inšpirovali nové súvislosti života i krehké ľudské vzťahy, ktorých obrazy ponúkala v originálnych štruktúrach svojich filmových rozprávání,“ napísala o režisérke Ingrid Mayerová. ◀

Film Nech je svetlo skúsi šťastie na Oscaroch

Slovenskou nomináciou na cenu americkej Akadémie filmových umení a vied Oscar v kategórii cudzojazyčných celovečerných filmov sa stal titul Nech je svetlo scenáristu a režiséra Marka Škopa. Rozhodla o tom Slovenská filmová a televízna akadémia, ktorá tento rok vyberala z jedenástich snímok. Škopova novinka sa aktuálne premieta v slovenských kinách a má rušný festivalový život – v októbri ju uvedú na festivaloch v Bergene (Nórsko), Pusane (Južná Kórea), Gente (Belgicko), Haife (Izrael), Chicagu (USA), vo Valladolide (Španielsko), v Toruni (Poľsko), Soule (Južná Kórea) či Solúne (Grécko). Česko vybralo na Oscara film Václava Marhoula Pomaľované vtáča, ktorý vznikol aj v minoritnej koprodukcii Slovenska. Akvizičné práva na tento titul už získala distribučná spoločnosť IFC Films, ktorá ho bude distribuovať na severoamerickom trhu. O tom, či niektorá zo snímok napokon postúpi do finálnej zostavy titulov nominovaných na Oscara, rozhodne americká filmová akadémia.

— jj —

Zákonné zmeny v podpore audiovizuálneho priemyslu

Poslanci Národnej rady SR schválili 10. 9. novelu zákona o Audiovizuálnom fonde, ktorou sa zvýšia dotácie na filmové projekty realizované na Slovensku zo súčasných 20 % na 33 % oprávnených výdavkov rozpočtu filmového projektu. Zvýšené spätné dotácie by mali motivovať producentov k realizácii filmových projektov na Slovensku a výraznejšie podnieť vstup súkromných investícií do sektora audiovizuálneho priemyslu. Novelizovaný zákon tak otvára aj možnosti na zvyšovanie zamestnanosti v audiovizuálnom priemysle a mal by mať pozitívny dopad i na štátny rozpočet. Zákon nadobudne účinnosť 1. 1. 2020.

— dan —

→ Film *Dobrá smrť* mal americkú premiéru v oficiálnej súťaži Medzinárodného filmového festivalu Montgomery (18. – 25. 8.) v meste Gaithersburg (štát Maryland, USA), kde získal cenu za najlepší dokumentárny film.

→ V treťom ročníku súťaže pre mladých začínajúcich videotvorcov RECFRUIT sa na prvom mieste umiestnil film Miroslava Marka *Bola to náhoda*, druhé miesto obsadil *Holič* Matthiasa Kasara a tretie *Neznáme číslo* Patrika Regendu. Špeciálnu cenu získalo video *Neobyčajná bankovka v obehu* Norberta Kunderáka, cenu organizátora súťaže si odniesol Patrik Hrabovec za *Accident? a generálny partner podujatia ocenil film Náhodná výhra v pretekoch?* Marka Gerboca, ktorý sa stal víťazom diváckeho hlasovania. Slávnostné odovzdávanie cien sa uskutočnilo 4. 9. v priestoroch Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Viac informácií aj víťazné videá nájdete na www.recfruit.sk.

→ Katedra teórie práva a sociálnych vied Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave a Slovenský filmový ústav zorganizovali v dňoch 10. a 11. 9. konferenciu pod názvom *Obmedzovanie slobody prejavu: prípad trezorový film s cieľom vytvoriť platformu na interdisciplinárnu diskusiu týkajúcu sa fenoménu trezorových filmov*. Podujatie sa konalo v priestoroch PraF UK v Bratislave a v Kine Lumière.

→ Film *Nech je svetlo* Marka Škopa získal hlavnú cenu na 14. Medzinárodnom arthouseovom filmovom festivale Batumi (12. – 22. 9.) v Gruzínsku aj na Filmovom festivale Almaty (14. – 20. 9.) v Kazachstane.

→ Na 41. Festivale českej filmovej komédie v Novom Měste nad Metují (15. 9. – 21. 9.) získal cenu za najlepšiu réžiu Radek Bajgar za snímku *Terroristka*, ktorá vznikla v minoritnej slovenskej koprodukcii. *Terroristka* bodovala aj v ďalších kategóriách – Ivu Janžurovú ocenili ako najlepšiu herečku a Lukáš Hyksa získal cenu za výtvarnú stránku filmu.

→ V Bratislave sa v dňoch 23. až 25. 9. uskutočnil 8. ročník workshopu MIDPOINT Intensive SK, zameraný na analýzu scenárov celovečerných hraných filmov vo vývoji, ale aj na rozvoj tvorivej spolupráce medzi autorom scenára, režisérom a producentom. Na workshope sa zúčastnili zástupcovia projektov *Matka noci* (s. Peter Balko, r. Peter Czirkrai, p. Michal Kollár), *Hlavička* (s. Juraj Raýman, r./p. Marina Andree Škop), *Najšťastnejšia generácia* (s. Marek Grajciar, p. Zdeněk Viktora), *Odtážitá vôňa palaciniék* (s. Juraj Šlauka, p. Ivo Miko), *Rauš* (s. Igor Vodráška) a *Z vody* (s. Martina Slúková, p. Barbara Janišová Feglová). Okrem skupinových diskusií bol priestor aj na individuálne konzultácie s lektorom, ktorým bol tento rok česko-macedónsky režisér, scenárista, dramaturg a strihač Ivo Trajkov.

→ V septembri sa uzavrela druhá fáza projektu *Hrdinovia medzi nami*, ktorý nadviazal na televízny cyklus dokumentárnych filmov *Biele vrany a hrdinovia medzi nami*, bol určený študentom stredných škôl i verejnosti a priniesol diskusie na páľčivé témy, ako je napríklad korupcia v školstve, zdravotníctve či v lesnom hospodárstve. Občianske združenie Character – FDA a platforma Dokument na kolesách ako organizátori projektu pripravili 50 školských a verejných podujatí v 20 slovenských mestách, na ktorých sa zúčastnilo 1 500 divákov. Na školách najviac rezonovala téma odlivu mozgov, ktorú spracoval režisér Dominik Jursa vo filme *Na hranici*.

– jj, dan –

OKTÓBER 2019

2. 10. 1949 **Katarína Minichová**
– dramaturgička, scenáristka
(zomrela 12. 8. 2019)

3. 10. 1939 **Ján Šuda** – režisér,
scenárista, dramaturg
(zomrel 6. 7. 2012)

3. 10. 1944 **Fedor Bartko** – režisér,
dokumentarista

13. 10. 1934 **Dušan Kulíšek**
– dramaturg, scenárista
(zomrel 23. 12. 2013)

14. 10. 1924 **Jaroslav Rozsival** – herec
(zomrel 13. 1. 1996)

16. 10. 1944 **Ivan Popovič** – režisér,
scenárista, animátor

16. 10. 1944 **Ladislav Volko**
– filmový publicista, pedagóg

17. 10. 1959 **Dušan Milko**
– filmový strihač

19. 10. 1919 **Mikuláš Huba** – herec
(zomrel 12. 10. 1986)

19. 10. 1939 **Judita Vicianová** – herečka

19. 10. 1959 **Tibor Frlajs** – herec

21. 10. 1924 **Igor Fábry** – vedúci výroby
(zomrel 25. 9. 1991)

23. 10. 1919 **Ján Jonáš**
– spisovateľ, scenárista
(zomrel 23. 10. 1977)

23. 10. 1949 **Viera Dekišová**
– filmová architektka

25. 10. 1924 **Vladislav Pavlovič**
– režisér, scenárista
(zomrel 31. 10. 1973)

25. 10. 1959 **Miroslav Noga** – herec

28. 10. 1944 **Marián Labuda** – herec
(zomrel 5. 1. 2018)

30. 10. 1929 **Viera Strnisková** – herečka
(zomrela 31. 8. 2013)

31. 10. 1919 **Štefan Ondrkal** – režisér
(zomrel 1. 5. 1973)

zdroj: Kalendár filmových výročí 2019
Interná publikácia Slovenského filmového ústavu
zostavila Renáta Šmatláková

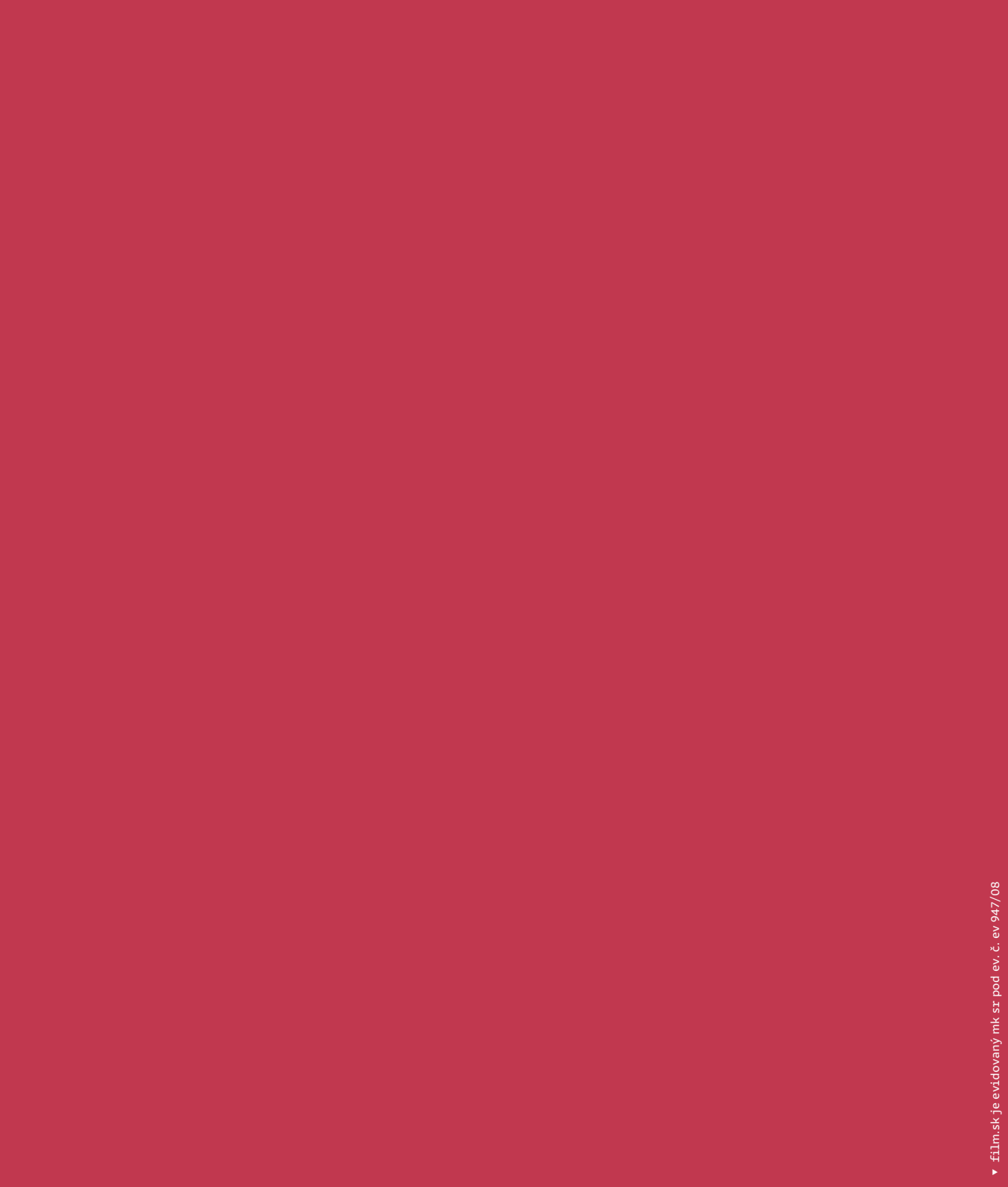

filmy / filmová hudba / zaujímavosti / novinky

v sobotu 13.00 – 14.00

rtv:
ROZHLAS A TELEVÍZIA
SLOVENSKÁ

:RÁDIO_FM

▼ film.sk je evidovaný mk sr pod ev. č. ev 947/08

ISSN 1335-8286

